

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı

**HALK KÜTÜPHANELERİNDE DERME GELİŞTİRME
POLİTİKALARI: TÜRKİYE’DE HALK KÜTÜPHANELERİ
ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME**

Emine CENGİZ

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2017

HALK KÜTÜPHANELERİNDE DERME GELİŞTİRME
POLİTİKALARI: TÜRKİYE’DE HALK KÜTÜPHANELERİ ÜZERİNE
BİR DEĞERLENDİRME

Emine CENGİZ

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

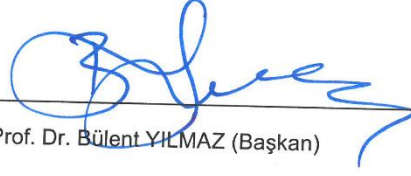
Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2017

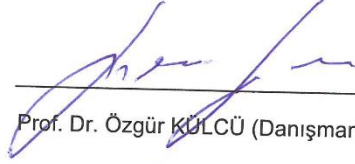
KABUL VE ONAY

Emine Cengiz tarafından hazırlanan "Halk Kütüphanelerinde Derme Geliştirme Politikaları: Türkiye'de Halk Kütüphaneleri Üzerine Bir Değerlendirme" başlıklı bu çalışma, 02.06.2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

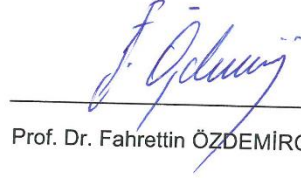

Prof. Dr. Bülent YILMAZ (Başkan)

Prof. Dr. Özgür KÜLCÜ (Danışman)

Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİR

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof. Dr. Sibel BOZBEYOĞLU

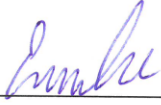
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun ..... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

02.06.2017

Emine CENGİZ

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

- **Tezimin/Raporumun tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.**

(Bu seçenekle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etseniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir)

- **Tezimin/Raporumun .....tarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.**

(Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir)

- **Tezimin/Raporumun.....tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.**

- **Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi**

02 /06/2017

Emine CENGİZ

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Prof. Dr. Özgür KÜLCÜ danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

02.06.2017

Emine CENGİZ

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada teşekkür borçlu olduğum birçok kişi var. Tez çalışmamın planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda ilgi ve desteğini esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren sayın Prof. Dr. Özgür KÜLCÜ'ye tüm samimiyetimle sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bir teşekkürden daha fazlasını hak eden, sadece tez sürecimde değil bütün anlarımda hep arkamda ve destekçim olan, ilkeleri ilkem olan değerli hocam Prof. Dr. Bülent YILMAZ'a teşekkür ediyorum. İyi ki var...

Tez jürimde bulunup değerli eleştirileri ile tezime katkıda bulunan Prof. Dr. Bülent YILMAZ'a, Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİR'e ve Prof. Dr. Özgür KÜLCÜ'ye teşekkür ederim.

Tezim için gerekli verilere ulaşmamda yardımcı olan Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Şube Müdürü Ender GÜNGÖR'e teşekkür ederim.

Değerli vaktini bana ayırıp tezimi baştan sona okuyup bana önerilerde bulunan Kamil YEŞİLTAŞ'a içtenlikle teşekkür ederim.

Hayatımın her sürecinde yanımda olan, tüm eğitim hayatım boyunca desteklerini esirgemeyen, her zaman gurur duyduğum canım ailem, iyi ki bu zorlu süreçte de yanımdaydınız. Çok şanslıyım, iyi ki benim ailemsiniz. Teşekkürler.

Başta eğitim hayatıma destek olmak üzere, emeklerini asla ödemeyeceğim, her zaman tüm samimiyetleriyle maddi ve manevi yanımda olan amcam Prof. Dr. Bahaettin CENGİZ ve yengem Nermin CENGİZ'e ne kadar teşekkür etsem az. İyi ki her zaman yanımdasınız.

Ve anlatmaya kelime bulamadığım Dost... Sadece tez sürecimde değil her anımda yanımda olduğun için sana ne kadar teşekkür etsem az... Canım arkadaşım Seda ASLANBAŞ yaşayacak daha güzel günlerimiz olması ümidiyle... Hep hayatımda ol!

ÖZET

CENGİZ, Emine. *Halk Kütüphanelerinde Derme Geliştirme Politikaları: Türkiye’de Halk Kütüphaneleri Üzerine Bir Değerlendirme*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2017.

Derme geliştirme politikası; kütüphanenin mevcut dermenin boyutunu tanımlayan, kaynakların gelişmesinin devamını sağlayan ya da bunu planlayan, dermenin gücünü ortaya koyan ve seçim felsefesi ile kurumun genel amaçları arasındaki ilişkiyi gösteren ve düşünce özgürlüğünün bir ürünü olarak ortaya çıkan doküman metnidir. Halk kütüphanelerinde dermenin nitelik ve nicelik olarak kullanıcıya uygun olması ve bu kapsamda her halk kütüphanesi bir derme geliştirme politikasına sahip olması beklenmektedir. Çalışma bu kapsamda, Türkiye’deki derme geliştirme hizmetlerinin nasıl yapılandığı, il ve ilçe halk kütüphanelerinin derme geliştirme politikalarının durumu, il ve ilçe halk kütüphanesindeki müdür ve personellerin derme geliştirme politikaları hakkındaki düşünce ve görüşleri uygulanan anket kapsamında değerlendirilmiştir. Çalışmada, Türkiye’deki tüm illerde ve belli başlı ilçelerde hizmet veren halk kütüphanelerinde derme geliştirme politikalarının mevcut koşulları, kurumsal ihtiyaçları, kullanıcı gereksinimleri ve beklentileri analiz edilmiştir. Bu çerçevede hizmetlerin yeniden yapılandırılması ve halihazırda uygulanmakta olan Yayın Seçme Yönetmeliği’nin revizyonu için gerekli veriler elde edilmiştir. Araştırma sonucunda “Türkiye’de halk kütüphanelerinde yerel ve bölgesel gereksinimler ve uluslararası koşullar göz önüne alınarak bir derme geliştirme politikası oluşturulamamıştır” şeklinde belirlenen hipotez ve; “halk kütüphanelerinde çalışan personelinin derme geliştirmenin önemini daha geniş bir çerçevede anlayabilmesi için üniversitelerden de destek alarak eğitim programlarının yapılandırılması, derme geliştirmede bölgelerin yetkilerinin çoğaltılması, bütçe olanaklarının ve elektronik kaynakların bütçe içerisindeki oranının yükseltilmesi, toplum analizlerinin düzenli olarak yürütülmesi, mesleki formasyona sahip personelin sayıca artırılması ve yetkilendirilmesi ile Türkiye’de halk kütüphanelerinde sürdürülebilir derme geliştirme politikalarının uygulanması sağlanabilecektir” şeklinde belirlenen alt hipotez doğrulanmıştır.

Anahtar kelimeler: Derme, Derme geliştirme, Derme geliştirme politikası, Halk kütüphaneleri

ABSTRACT

CENGİZ, Emine. *Collection Development Policies in Public Libraries: An Evaluation on Public Libraries in Turkey*. Master's Thesis, Ankara, 2017.

Collection development policy is the document text which defines the size of the existing collection of a library, maintains or plans development of sources, reveals the power of the collection, displays the relationship between the selection philosophy and general purposes of the institution, and results as a product of freedom of thought. The collection is expected to be suitable for the user in terms of quality and quantity and, in this respect, each public library is expected to have a collection development policy. With this in mind; the structure of collection development services, the condition of the collection development policies at the provincial and district public libraries, and opinions and ideas of directors and personnel in provincial and district public libraries on collection development policies were evaluated within the scope of the survey carried out. The study analyzes current conditions of collection development policies, institutional needs, user requirements and expectations in public libraries offering service in all provinces and certain districts of Turkey. Within this framework, the data required for reconstitution of services and revision of currently effective Publication Selection Regulation was obtained. As a result of the research, the hypothesis "A collection development policy with regard to local and regional requirements and international conditions could not be established in the public libraries in Turkey" and the sub-hypothesis "Application of sustainable collection development policies can be achieved by structuring training programs with the support of universities for the personnel working in public libraries to understand the importance of collection development in a broader sense, increasing the authorizations of the regions in collection development, increasing budget opportunities and the rate of electronic resources in budget, regularly performing public analyses, and increasing the number of personnel with professional formation and providing them with authorization " were verified.

Keywords: Collection, Collection development, Collection development policy, Public libraries

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
BİLDİRİM.....	ii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	iii
ETİK BEYAN.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLOLAR VE ŞEKİLLER DİZİNİ.....	ix
KISALTMALAR.....	xiv
1. GİRİŞ.....	1-8
1.1. KONUNUN ÖNEMİ.....	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI ve PROBLEMİ	2
1.3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI.....	4
1.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	5
1.5. ARAŞTIRMANIN DÜZENİ.....	6
1.6. KAYNAKLAR.....	7
2. HALK KÜTÜPHANELERİ KAVRAMSAL YAKLAŞIM.....	9-18
2.1. HALK KÜTÜPHANELERİ.....	9
2.2. HALK KÜTÜPHANELERİNİN AMAÇLARI, İŞLEVLERİ ve GÖREVLERİ.....	10
2.3. HALK KÜTÜPHANELERİNİN YAPISAL UNSURLARI.....	12
2.3.1. Halk Kütüphanelerinde Kullanıcı Grupları.....	13
2.3.2. Halk Kütüphanelerinde Derme	13
2.3.3. Halk Kütüphanelerinde Personel.....	13
2.3.4. Halk Kütüphanelerinde Bütçe.....	14
2.3.5. Halk Kütüphanelerinde Bina.....	15

2.4. HALK KÜTÜPHANESİ ORGANİZASYONU.....	15
2.4.1. Merkez Kütüphane.....	16
2.4.2. Şube Kütüphanesi.....	16
2.4.3. Çocuk Kütüphanesi.....	16
2.4.4. Gezici Kütüphane.....	17
2.4.5. Geçici Kitaplıklar.....	17
2.5.HALK KÜTÜPHANESİ POLİTİKASI.....	17

3. HALK KÜTÜPHANELERİNDE DERME GELİŞTİRME POLİTİKASI.....	19-53
3.1. DERME, DERME YÖNETİMİ VE DERME GELİŞTİRME KAVRAMLARI.....	19
3.2. DERME GELİŞTİRME UNSURLARI.....	20
3.2.1. Toplum Analizi.....	22
3.2.2. Seçim ve Seçim Politikası.....	23
3.2.3. Sağlama ve Sağlama Yöntemleri.....	27
3.2.3.1. Satın Alma.....	29
3.2.3.2. Bağış.....	29
3.2.3.3. Değişim.....	29
3.2.3.4. Derleme.....	30
3.2.4. Derme Geliştirmede Değerlendirme.....	30
3.2.4.1. Ayıklama.....	32
3.3. DERME GELİŞTİRMEDE ALT UNSURLAR.....	32
3.3.1. Derme Geliştirmede İşbirliği.....	33
3.3.2. Derme Geliştirmede İçerik (Format).....	34
3.3.3. Derme Geliştirmede Teknoloji.....	35
3.3.4. Derme Geliştirmede Koruma.....	35
3.3.5. Derme Geliştirmede Yasal Koşullar.....	36
3.3.6. Derme Geliştirmede Etik Koşullar.....	37
3.4. ELEKTRONİK DERME GELİŞTİRME.....	38
3.4.1. Elektronik Derme Geliştirmede İçerik.....	39
3.4.2. Elektronik Derme Geliştirmede Kapsam.....	39
3.4.3. Elektronik Derme Geliştirmede İşlevsellik.....	39

3.4.4. Elektronik Derme Geliştirmede Maliyet.....	40
3.4.5. Elektronik Derme Geliştirmede Lisanslar.....	40
3.5. DERME GELİŞTİRME POLİTİKASI.....	41
3.6. TÜRKİYE’DE HALK KÜTÜPHANELERİNDE DERME GELİŞTİRME POLİKASI.....	44
3.6.1. Türkiye’de Halk Kütüphanelerinin Tarihçesi.....	44
3.6.2. Türkiye’de Halk Kütüphanelerinde Derme Geliştirme.....	45
3.6.3. Türkiye’de Halk Kütüphanelerinin Genel Durumuna Bakış.	47
4. BULGULAR ve DEĞERLENDİRME.....	54-100
4.1. TÜRKİYE’DE Kİ İL VE İLÇE HALK KÜTÜPHANELERİNİN DERME.....	54
4.1.1. Türkiye’de Halk Kütüphanelerinde Çalışan Personellere Ait Demografik Özellikler ve Mesleki Yeterlilikler.....	54
4.1.2. Halk Kütüphanelerinde Derme Geliştirme Sürecinin Seçim Aşamasının Değerlendirilmesi.....	57
4.1.3. Halk Kütüphanelerinde Derme Geliştirmenin Önemi ve Yararlarının Değerlendirilmesi.....	70
4.1.4. Halk Kütüphanelerinde Derme Geliştirme Sürecinin Sağlama ve Ayıklama Aşamalarının Değerlendirilmesi.....	73
4.1.5. Halk Kütüphanelerinde Derme Geliştirme Süreci ve Politikaları Oluşturma Aşamalarının Değerlendirilmesi.....	85
4.1.6. İl ve İlçe halk kütüphanelerinin derme geliştirme politikası açısından değerlendirilmesi.....	97
5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	101-117
5.1. SONUÇ.....	101
5.1.1. Yayın Seçimi ve Değerlendirme İle İlgili Sonuçlar.....	103
5.1.2. Sağlama İle İlgili Sonuçlar.....	106
5.1.3. Ayıklama İle İlgili Sonuçlar.....	108
5.1.4. Derme Geliştirme Süreci ve Politika Oluşturma Aşamalarının Sonuçları.....	109
5.2. ÖNERİLER.....	114
KAYNAKÇA.....	118-123
EKLER.....	124-141

TABLOLAR VE ŞEKİL DİZİNİ

TABLolar

Tablo 1. Kitap, kullanıcı, kayıtlı üye ve ödünç verilen materyal sayılarının yıllara göre dağılımı.....	49
Tablo 2. Nüfusa göre kişi başına düşen kitap sayısının yıllara göre dağılımı.....	49
Tablo 3. Kitap dağılımlarının yıllara göre değişimi.....	50
Tablo 4. Materyal türlerinin yıllara göre dağılımı.....	51
Tablo 5. Personelin yıllara göre dağılımı.....	52
Tablo 6. Bütçe oranlarının yıllara göre dağılımı.....	52
Tablo 7. Merkezden ve kütüphanelerden alınan kitap sayılarının yıllara göre dağılımı.....	53
Tablo 8. Eğitim durumu.....	55
Tablo 9. Mezun olunan alan.....	55
Tablo 10. Kurumda çalışma pozisyonu.....	56
Tablo 11. Kurumdaki Pozisyona Göre Çalışma Süreleri.....	56
Tablo 12. Yayın seçiminden kimlerin sorumlu olduğu.....	57
Tablo 13. Kütüphanede yeni yayın seçiminin hangi aralıklarla yapıldığı....	58
Tablo 14. Kütüphanede yayın seçiminin kimler tarafından ne oranda yapıldığı.....	58
Tablo 15. Seçim işleminin büyük bir bölümünün KYGM tarafından yapılmasının olumlu yanları.....	59
Tablo 16. Seçim işleminin büyük bir bölümünün KYGM tarafından yapılmasının olumsuz yanları.....	60
Tablo 17. Halk kütüphanelerinde seçim işleminden kim(ler) sorumlu olmalı.....	60
Tablo 18.1. KYGM seçim oranları.....	61
Tablo 18.2. Kütüphane seçim oranları.....	61
Tablo 19. Derme geliştirme seçim aşamasında kullanılan kaynaklar.....	62
Tablo 20.1. Kaynak seçiminde ölçütler: Otorite.....	63
Tablo 20.2. Kaynak seçiminde ölçütler: Doğruluk.....	63
Tablo 20.3. Kaynak seçiminde ölçütler: Güncellik.....	64
Tablo 20.4. Kaynak seçiminde ölçütler: Tarafsızlık.....	64
Tablo 20.5. Kaynak seçiminde ölçütler: Estetik.....	65
Tablo 20.6. Kaynak seçiminde ölçütler: Fiziksel Özellikler.....	65
Tablo 20.7. Kaynak seçiminde ölçütler: Fiyat.....	66
Tablo 20.8. Kaynak seçiminde ölçütler: Popüler eserler.....	66
Tablo 20.9. Kaynak seçiminde ölçütler: Geniş kapsamlı eserler.....	67
Tablo 20.10. Kaynak seçiminde ölçütler: Eğitime destek olan eserler.....	67
Tablo 20.11. Kaynak seçiminde ölçütler: Toplumsal etki.....	68
Tablo 21. Yayın seçim aşamasında dikkat edilecek noktalar.....	68
Tablo 22. Kültür Bakanlığı Yayın Seçme Yönetmeliğinin yayın seçim	

ölçütlerinin yeterliliği.....	69
Tablo 23. Kültür Bakanlığı Yayın Seçme Yönetmeliğindeki Yayın İnceleme Komisyonunun seçim işlevini yerine getirip getirememesi.....	69
Tablo 24. Kültür Bakanlığı Yayın Seçme Yönetmeliğindeki Yayın Seçme Kurulunun seçim işlevini yerine getirip getiremediği.....	69
Tablo 25. Derme geliştirme politikasının halk kütüphaneleri için önemi....	70
Tablo 26. Derme geliştirme politikasının yararları.....	72
Tablo 27.1. Kültür Bakanlığı tarafından gönderilen kaynaklar.....	73
Tablo 27.2. Kütüphanelerin ihtiyaçları çerçevesinde çalışanların seçtiği kaynaklar.....	74
Tablo 27.3. Özel kişi ya da kuruluşlardan gelen bağışlar.....	74
Tablo 28. Kaynakların ne oranda satın alma, bağış ve değişim yoluyla sağlandığı.....	75
Tablo 29. Yayınların bakanlık tarafından toplu alınmasının uygun bulunup bulunmadığı.....	75
Tablo 30. Bakanlık tarafından yayınların satın alınmasının avantajları.....	76
Tablo 31. Bakanlık tarafından yayınların satın alınmasının dezavantajları..	76
Tablo 32. Halk kütüphanesi dermesinde hangi tür materyallerin bulunduğu.....	77
Tablo 33. Kurumun dermesine her yıl sağlanan yeni yayın miktarı.....	78
Tablo 34.1. Kullanıcı istekleri.....	82
Tablo 34.2. Konular arasındaki denge (Derme bütünlüğü).....	82
Tablo 34.3. Güncel yayınlar.....	80
Tablo 34.4. Bütçe olanakları.....	80
Tablo 34.5. Gündemdeki konular ile ilgili yayınlar.....	81
Tablo 34.6. Kütüphanecinin kendi belirlediği kaynaklar.....	81
Tablo 35.1. Kültür Bakanlığı.....	80
Tablo 35.2. Kütüphanenin kendi gelirleri.....	80
Tablo 35.3. Özel kişi ve diğer kamu kuruluşlarından.....	83
Tablo 36. Yayın ayıklama işleminden kimlerin sorumlu olduğu.....	83
Tablo 37. Dermede var olan yayınların her yıl ayıklanma oranları.....	84
Tablo 38. Kütüphanenin yayın ayıklama ölçütleri.....	84
Tablo 39. Kütüphanenin derme geliştirme ile ilgili yıllık bütçesi.....	85
Tablo 40. Derme geliştirme için ayrılan bütçenin yeterliliği.....	86
Tablo 41. Kurumların derme geliştirme politikasına sahip olup olmadığı....	86
Tablo 42. Kurumlara ait elektronik derme geliştirme politikası.....	87
Tablo 43. Derme geliştirme çalışmalarına rehberlik edecek bir kütüphaneci ya da başka bir personelin olup olmadığı.....	87
Tablo 44. Derme geliştirme aşamasında öncelik verilen unsurlar.....	88
Tablo 45. Derme geliştirmede sistemin nasıl devam edeceği.....	89
Tablo 46. Halk kütüphanelerinde yayın seçme ve değerlendirme sürecinin Yayın Seçme Kurulu ve Yayın İnceleme Komisyonu tarafından yürütülmesinin değerlendirilmesi.....	89
Tablo 47. Derme geliştirmedeki sorunlar.....	90
Tablo 48.1. Ulusal, evrensel kültür ve sanat eserlerinin bugünkü kuşaklara tanıtılmasının sağlanması.....	91
Tablo 48.2. Kişilerin pratik bilgi ve becerilerini geliştirilmesi, boş	

zamanlarının değerlendirilmesi ile ilgili gereksinimleri karşılaması.....	91
Tablo 48.3. Toplumun kültürel, sosyal ve ekonomik kalkınmasına yardımcı olan, ortak duygu ve hassasiyetlerini tahrip etmeyen, bireylerin ve toplumun bir kesimini rencide etmeyen ve gruplar arasında düşmanca duygular oluşturmayan içeriğin sağlanması.....	92
Tablo 48.4. Çağdaş uygarlığın yapıcı ve bilimsel birikimini yansıtan içeriğin sağlanması.....	92
Tablo 48.5. Kültürel ve sanatsal değerlerimizi, geleneklerimizi yansıtan içeriğin sağlanması.....	93
Tablo 48.6. İçerik yönünden reklam ve ticari amacı ön planda tutmayan içeriğin sağlanması.....	93
Tablo 48.7. Siyasi amaçlı ve propagandaya yönelik olmayan içeriğin sağlanması.....	94
Tablo 48.8. Kolay anlaşılır ve arı bir dille yazılmış olan içeriğin sağlanması.....	94
Tablo 48.9. Yazım, dizgi ve baskı hataları bulunmayan, başış yayınlarda fiziksel olarak yıpranmamış ve güncel olan içeriğin sağlanması.....	95
Tablo 48.10. Kullanıcılar tarafından aranan ve hizmet verilecek yörenin gereksinimlerini karşılayabilecek nitelikte olan içeriğin sağlanması.....	95
Tablo 49. Halk kütüphanesi derme geliştirme politikasının içeriği.....	96
Tablo 50. Yayın Seçme Yönetmeliğinin değerlendirilmesi.....	97

ŞEKİLLER

Şekil 1. Derme Geliştirme Süreci	20
---	----

KISALTMALAR

ALA	American Library Association
IFLA	The International Federation of Library Associations and Institutions
ISBN	International Standard Book Number
ISSN	International Standard Serial Number
KYGM	Kültür Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü
SPSS	Statistical Programming for Social Sciences
TDK	Türk Dil Kurumu
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. KONUNUN ÖNEMİ

Kütüphanelerin önceden belirlenmiş hedefleri doğrultusunda, ilgili gelişmeleri ve uygulamaları yakından takip ederek, hizmet verdikleri kullanıcı gruplarının özelliklerini göz önüne alarak faaliyetlerini yapılandırmaları gerekmektedir. Halk kütüphaneleri bölgesel öncelikleri göz önüne alarak, toplumun tüm kesimlerinin araştırma, yaygın ve eğitim ihtiyaçlarını destekleyen, hitap ettiği dokuya ilişkin kültürel varlıkların korunması ve erişilir kılınmasına dönük hizmetler yürüten kurumlardır. Toplumun araştırma, eğitim ve kültüre ilişkin artan beklentilerine paralel olarak halk kütüphaneleri gün geçtikçe önemini artırmaktadır. Bu çerçevede halk kütüphanelerinin değişen koşulları da göz önüne alarak hizmet politikalarının ve faaliyetlerinin gözden geçirilmesi, yerel beklentiler ile yenilikçi hizmetlere dönük gelişmeleri yakından izlemesi gerekmektedir. Var oluş felsefesi gereği hiçbir ayırım gözetmeksizin toplumun her kesiminin bilgi gereksinimini karşılamaya yönelik hizmetler vermesi beklenen halk kütüphanelerinin öncelikle ideal bir dermeye sahip olması son derece önemlidir. Derme bir kütüphane için olmazsa olmaz unsurlardan birisidir. Johnson (2009, s.9) dermenin önemini “Eğer bir dermeye sahip değilseniz, kütüphaneye de sahip değilsiniz” şeklinde belirtmektedir.

Derme hem nicelik hem de nitelik olarak kullanıcı grubunun ihtiyaçlarına cevap vermek durumundadır. Bu çerçevede, gelişmelerle birlikte sadece basılı derme değil elektronik dermenin de koleksiyonun önemli bir parçası olması beklenmektedir. Yine derme içindeki basılı ve elektronik materyal dağılımı tutarlı olmalı, nicel verilerden çok beklenen ya da olabilecek gereksinimleri göz önüne alarak dermeler oluşturulmalıdır. İyi bir dermenin temeli iyi bir derme geliştirme politikasına dayanmaktadır. Halk kütüphanelerinin kendilerine ait derme geliştirme politikalarının olmayışı ya da yetersiz

oluşu, ileriye dönük tutarlı planlamaların yapılamayışı, hizmetlerin sürdürülebilirliğin olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu kapsamda derme geliştirme politikalarının geliştirilmesi sürecinde kullanıcı analizlerine öncelik verilmesi gerekmektedir. Literatürde Türkiye’de halk kütüphanelerinde derme geliştirme politikası ile ilgili literatür sınırlıdır. Agree’nin değindiği gibi derme geliştirme sürecinde kullanıcıların bilgi gereksinimlerinin saptanması (2005, s. 92), kullanıcıların sadece güncel ihtiyaçlarının değil, gelecekteki ihtiyaçlarının da öngörülerek hizmetlerin yapılandırılması (Singh, 2004, s. 55) beklenmektedir. Bu sebeple kütüphanelerin bir derme geliştirme politikası geliştirmesi ve her halk kütüphanesinin bir derme geliştirme politikasına sahip olması gerekmektedir. Bu noktada her halk kütüphanesinin kendisine özgü özellikler de taşıyan bir derme geliştirme politikasına sahip olması önemlidir.

Derme geliştirme halk kütüphanelerinin var olan koşulları ve kullanıcıların beklentileri çerçevesinde geliştirilmek durumundadır. Bu çerçevenin halk kütüphanelerinin idari yönetimi ve personeli tarafından özümsemesi ve uygulamaya geçirilmesi gerekmektedir. Derme geliştirmenin düzgün işlememesi durumunda hedef kitlenin ihtiyaçlarına ve beklentilerine karşılık verememek halk kütüphanelerinin geleceği için olumsuz bir durum olarak değerlendirilmektedir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE PROBLEMİ

Çalışmada bu kapsamında Türkiye’de derme geliştirme hizmetlerinin nasıl yapılandığı, Türkiye’deki il ve ilçe Halk Kütüphanelerinin derme geliştirme politikalarının durumu il ve ilçe halk kütüphanesindeki yönetici ve idari personelin derme geliştirme politikaları hakkındaki düşünce ve görüşleri, uygulanan anket kapsamında değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Elde edilen veriler çerçevesinde Türkiye’deki halk kütüphanelerinin derme geliştirme konusundaki durumları, bu konuda yaşanan zorluklar ve kolaylıklar, yapılan çalışmalar ve kütüphanelerde çalışan personelin bu konuya bakış açılarının irdelenmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda Türkiye’de derme geliştirme süreçlerine dayanak olan Yayın Seçme Yönetmeliği’nin (2005) de değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmayla, derme geliştirme politikaları konusunda var olan koşullar, sorunlar

tanımlanmaya, bu sorunların çözümüne dönük bir yol haritası çıkarılmaya çalışılmaktadır.

Bu bağlamda, **araştırmanın temel amacı;** Türkiye’deki il ve ilçe halk kütüphanelerinde derme geliştirme politikalarının mevcut durumunu; kurumsal gereksinimler, kullanıcı gereksinimleri ve beklentileri çerçevesinde nasıl yapılandırıldığını araştırmak ve Yayın Seçme Yönetmeliği’ni (2005)kütüphane yöneticileri ve kütüphaneci yaklaşımları çerçevesinde değerlendirmektir. Araştırma amacı doğrultusunda **araştırma problemi;** “Türkiye’deki il ve ilçe halk kütüphanelerinin derme geliştirme politikaları nasıl yapılandırılmaktadır?” şeklinde oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında aşağıdaki alt sorulara da yanıt aranacaktır:

- Kütüphane yönetiminin derme geliştirme politikalarının değerlendirilmesi sürecine bakış açısı nedir?
- Türkiye İl ve İlçe Halk Kütüphaneleri kendilerine ait bir derme geliştirme politikasına sahip midir?
- Kütüphane yönetimi derme geliştirme politikaları geliştirirken göz önünde bulundurdıkları unsurlar nelerdir?
- Halk kütüphanelerinde derme geliştirme politikaları geliştirmede yaşanan sorunlar nelerdir?
- Kütüphaneciler derme geliştirme sistemini nasıl değerlendirmektedirler?
- Sistemin aksayan yönlerine ilişkin kütüphanecilerin görüşleri nelerdir?
- Halk kütüphanelerinde derme geliştirme için büyük önem arz eden Yayın Seçme Yönetmeliğinin eksiklikleri nelerdir?

Bu doğrultuda **araştırmanın hipotezi** “Türkiye’de halk kütüphanelerindeki derme geliştirme politikaları ve uygulamaları yerel koşulları, kurumsal gereksinimleri, kullanıcı gereksinim ve beklentileri ile uluslararası yaklaşımları göz önüne alan nitelikte yapılandırılmamaktadır” şeklinde belirlenmiştir.

Çalışmanın alt hipotezi ise “halk kütüphanelerinde çalışan personelinin derme geliştirmenin önemini daha geniş bir çerçevede anlayabilmesi için üniversitelerden de destek alarak eğitim programlarının yapılandırılması, derme geliştirmede bölgelerin yetkilerinin çoğaltılması, bütçe olanaklarının ve elektronik kaynakların bütçe içerisindeki oranının yükseltilmesi, toplum analizlerinin düzenli olarak yürütülmesi, mesleki formasyona sahip personelin sayıca artırılması ve yetkilendirilmesi ile Türkiye’de halk kütüphanelerinde sürdürülebilir derme geliştirme politikalarının uygulanması sağlanabilecektir” şeklinde belirlenmiştir.

1.3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Çalışma kapsamında, Türkiye’deki il ve her ile bağlı en büyük ya da en aktif hizmet veren ilçe halk kütüphanesi personellerine anket uygulanmıştır. Yine araştırma kapsamında derme geliştirme sürecini kütüphanecilerin sistem bazlı yaklaşım olarak nasıl gördüklerine dair il halk kütüphanesi müdür ve personellerine anket uygulanmıştır. Çalışma için gerekli verilerin bir kısmı KYGM (Kültür Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü) İstatistik Şubesi’nden elde edilmiştir.

Çalışmanın evrenini halk kütüphanelerinde derme geliştirme uygulamalarına ilişkin ulusal ve uluslararası koşullar oluşturmaktadır. Bu çerçevede halk kütüphanelerinde derme geliştirme ve yapılan hizmetlere ilişkin literatür incelenip değerlendirilmiştir. Çalışmanın örneklemini Türkiye’de halk kütüphanelerinde derme geliştirme politikasına ilişkin mevcut durum, sorunlar ve beklentilerin araştırılması oluşturmaktadır. Bu kapsamda derme, derme geliştirme, derme geliştirme unsurları ve derme geliştirme politikası kavramları üzerinde durulmuş ve bir model baz alınarak halk kütüphanelerinde derme geliştirme unsurları ve aşamaları açıklanmış, alanda uluslararası dernek olan IFLA’nın derme geliştirme konusundaki çalışmaları incelenmiştir. Çalışma kapsamında Türkiye’deki halk kütüphanelerinin derme geliştirme konusunda uluslararası standartları örnek alıp almadığı, kendi yerel benliklerine uygun derme geliştirme politikaları oluşturup oluşturmadığı, konusu araştırılmıştır. Halk kütüphanelerinin bu konularda yaşadıkları sorunlar tespit edilmiş ve çözüm önerileri sunulmuştur.

1.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada betimleme yöntemi kullanılmıştır. Kaptan (1995, s.59) bu yöntemi, olayların, grupların, kurumların vb. çeşitli alanların ne olduğu ve bu sırada gerçekleşen eylemleri daha iyi anlayabilme, aktarabilme adına aralarındaki ilişkinin açıklandığı bir unsur olarak görmektedir (Kaptan 1995, s.59).

Araştırmada anket ve gözlem teknikleri kullanılmıştır. Anket, basılı ya da elektronik ortam aracılığıyla bireylere ya da gruplara kendileri hakkında bilgi almak amacıyla yöneltilen bir araçtır (Kaptan, 1995, s.138). Gözlem, “belli bir kimse, yer, olay, durum ve şarta ait bilgi toplamak için belirli hedeflere yöneltilmiş bir bakış ve dinleştirmedir” (Özsoy, 1970 s.36; Karasar, 1999, s.156). Anketin ilk kısmında personele ait demografik bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır. Anketin ikinci kısmında yayın seçimi, sağlanması, ayıklanması ve değerlendirilmesi ile ilgili unsurların olumlu ve olumsuz yönleri ve bu konudaki öneriler şeklinde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Anketin son kısmında Yayın Seçme Yönetmeliği'nin (2005) derme geliştirme üzerindeki önemi, bu yönetmeliğin yeterli olup olmadığına ait sorulardan oluşmaktadır. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 18 (Statistical Programming for Social Sciences) programından yararlanılmıştır.

Söz konusu anket 2016 yılı Nisan ayı içerisinde uygulanmıştır. Çalışma sırasında Kültür Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Şube Müdürü Ender Güngör ile çalışmanın yapılandırılması ve anketin ön testi için görüşülmüştür. Aynı zamanda anketin oluşturulma aşamasında ve oluşturulduktan sonra Ankara'daki il halk kütüphanelerindeki müdür ve kütüphanecilere ön test uygulanmış, çalışma için geri dönüş alınıp gerekli düzeltmeler ve eklemelerle anketin son hali oluşturulmuştur. Çalışma anketinin 81 il halk ve 81 ilçe halk kütüphanesinden bir personelin doldurulması hedeflenmiştir. Anketi 74 il halk kütüphanesi ve 46 ilçe halk kütüphanesi yöneticisi ve kütüphanecisi (kütüphanecisi olmayan ilçelerde diğer personel) yanıtlamıştır. Türkiye'deki tüm il ve ilçe halk kütüphanelerindeki personel sayısı 2627'dir. Çıngı'ya göre, (1990, s.261) 0,95 güven düzeyi ve 0,05 hoşgörü miktarı ile 3000 bireylik kitle genişliği 110 kişi ile temsil edilebilmektedir. Araştırmamız kapsamına 120 kişi alınmıştır. Örneklem evreni temsil etmektedir. Çalışma sonucunda verilen bulgular standart sapma, yüzde, sıklık, ortanca

gibi istatistiki bilgiler ışığında sunulurken aynı zamanda Khi Kare testi bulgularına da yer verilmiştir (Baş, 2001, s.128; Çakmak, 2011, s.11).

1.5. ARAŞTIRMANIN DÜZENİ

Araştırmamız beş bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler sırasıyla şunlardır;

I. Bölüm: Konunun önemi, araştırmanın amacı ve problemi, araştırmanın kapsamı, yöntem ve kullanılan kaynakların yer aldığı bölümdür.

II. Bölüm: Bu bölümde halk kütüphaneleri tanım, amaç, görev, işlev ve unsurları, halk kütüphanesi örgütü ve halk kütüphanesi politikası ele alınmıştır.

III. Bölüm: Bu bölümde derme, derme yönetimi, derme geliştirme kavramları, derme geliştirme unsurları, elektronik derme geliştirme, derme geliştirme politikası, dünyada ve Türkiye’de derme geliştirme süreçleri ele alınmıştır.

IV. Bölüm: Türkiye’de derme geliştirme politikasının durumu, Türkiye il ve ilçe halk kütüphanelerine yapılan anket çerçevesinde derme geliştirme politikaları sonuçları ve ön değerlendirme sonuçları da değerlendirilerek bu konudaki bulgular incelenmiştir.

V. Bölüm: Bu bölümde çalışmamızla ilgili öne çıkan sonuçlara ve bu sonuçlar kapsamında geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

1.6. KAYNAKLAR

Araştırmada kullanılan kaynaklara aşağıda yer verilmiştir;

Annual Review of Information Science and Technology (ARIST)

Business and Management Practices

Dissertation Abstracts

Directory of Open Access Journals (DOAJ)

Ebrary

Emerald

Eric On-Line (1982-)

IEEE Explore (1970-)

Journal of Documentation (1945-2016)

Library and Information Science Abstracts (1969-2016)

Library Literature (1970-)

Proquest On-Line Bell&Howell (1986-)

Records Management Journal (1990-)

Science Citation Index

Scopus

Social Science Citation Index

SpringerLINK

Bilgi Dünyası (2000-2016)

Bilim, Eğitim ve Düşünce (2001-2008)

Türkiye Bibliyografyası (1935-)

Türkiye Makaleler Bibliyografyası (1952-)

Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni (1952–1986)

Türk Kütüphaneciliği (1987-2016)

ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanı (2002-2016)

Araştırma ayrıca Google, Google Scholar gibi arama motorlarından ve YÖK tez kataloğundan taramalar yapılmıştır. Yapılan taramalarda kullanılan anahtar kelimeler aşağıda sıralanmaktadır;

Collection management,
Collection development,
Collection development in public library,
Derme geliştirme,
Derme yönetimi,
Halk kütüphanelerinde derme geliştirme,

Araştırma raporunun yazımında, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından hazırlanan Yüksek Lisans Tezi, Sanat Eseri Raporu, Doktora / Sanatta Yeterlik Tezi ve Sanatta Yeterlik Eseri Çalışması Raporu Yazım ve Basım Yönergesi (2005)¹ kullanılmıştır. Tezde yer alan alıntılar, göndermeler ve kaynakça “Bilimsel Yayınlarda Kaynak Gösterme, Tablo ve şekil Oluşturma Rehberi: APA 6²” ya göre düzenlenmiştir.

---

¹ Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından hazırlanan Yüksek Lisans Tezi, Sanat Eseri Raporu, Doktora / Sanatta Yeterlik Tezi ve Sanatta Yeterlik Eseri Çalışması Raporu Yazım ve Basım Yönergesi’ne http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr/belgeler/Tez_ve_Rapor_Yazim_Yonergesi.pdf adresinden erişilmiştir.

² Bilimsel Yayınlarda Kaynak Gösterme, Tablo ve şekil Oluşturma Rehberi: APA’ya <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~umutal/lesson/bby166/2016/04-2016.pdf> adresinden erişilmiştir.

2. BÖLÜM

HALK KÜTÜPHANELERİ KAVRAMSAL YAKLAŞIM

2.1. HALK KÜTÜPHANELERİ

Halk kütüphaneleri en yaygın kütüphane türlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Ayrım yapmaksızın toplumun her kesimine eşit şartlarda hizmet vermeyi amaçlayan halk kütüphanelerine yönelik literatürde çeşitli tanımlar yer almaktadır. Yılmaz halk kütüphanelerini, “bireylerin eğitim, kültür ve boş zamanları değerlendirme ile ilgili bilgi gereksinimlerini hiçbir ayırım gözetmeksizin, ücretsiz biçimde karşılayarak bulunduğu yörenin kalkınmasına katkıda bulunan demokratik kuruluşlardır” şeklinde tanımlamaktadır (2013, s.3). Ersoy (1966, s.1) ise halk kütüphanelerine toplumsal bir bakış açısıyla yaklaşmıştır ve halk kütüphanesini “cinsiyet ve yaş farkı gözetmeksizin isteyen herkesi bilgiye eriştiren ve ücretsiz hizmet veren kurumlar” olarak tanımlamıştır. Öte yandan Sağlamtuğ (1990, s. 54) halk kütüphanelerini, bireyler arasında hiçbir konuda ayrımcılık yapmayan kurumlar olduğunu, çeşitli yollarla bilgi hizmetini kullanıcılara sunması, ömür boyu öğrenme imkanı sağlamasını ve bu sayede kendini bilen toplumların oluşmasını ve toplumun bir çok alanda kalkınmasını sağlayan kurumlardan biri olduğunu vurgulamıştır.

IFLA ve UNESCO’nun 2002’de yayımladığı Halk Kütüphaneleri Manifestosunda aşağıdaki unsurlar üzerinde durulmaktadır:

- Halk kütüphaneleri kullanıcılarına gereksinim duyduğu her tür bilgiyi gönüllü olarak sağlayan yerel enformasyon merkezleridir.
- Halk kütüphanesi hizmetleri, yaş, ırk, cinsiyet, din, dil, milliyet veya sosyal statüyü dikkate almaksızın herkesin faydalanma eşitliği ana ilkesi ile sağlanır. Her ne sebep olursa olsun düzenli hizmetleri ve materyalleri kullanamayan

kullanıcılara; örneğin, dil yönünden azınlıkta olanlara engellilere, hastanede veya cezaevinde olanlara özel hizmetler ve materyaller sağlanmalıdır.

- Tüm yaş gruplarının gereksinimlerine uygun materyalleri bulundurmalarıdır. Dermeler ve hizmetler hem geleneksel materyalleri hem de uygun medya ve modern teknolojinin tüm ürünlerini içermelidir. Hizmetlerde yüksek kalite ve bölgesel ihtiyaçlar göz önünde bulundurulmalıdır. Materyaller toplumun güncel eğilimlerini yansıtılmalı ve içerik olarak da insan emeğinin ve imgeleminin belleği niteliğinde olmalıdır.
- Dermeler ve hizmetler ne ideolojik, politik ve dinsel sansürün ne de ticari baskıların etkisinde kalmamalıdır (IFLA ve UNESCO, 2002, s.3).

2.2. HALK KÜTÜPHANELERİNİN AMAÇLARI, İŞLEVLERİ VE GÖREVLERİ

Genel olarak halk kütüphaneleri yukarıda verilen tanımlamalar çerçevesinde hizmet politikalarını, amaçlarını ve işlevlerini yapılandırmışlardır. Bu çerçevede halk kütüphanelerinin amaçlarını aşağıdaki biçimde özetlemek mümkündür:

- “Ayrım gözetmeden kişilerin kendilerini eğitmelerine ve geliştirmelerine katkı sağlayacak bilgi, kültür, sanat ve eğitsel ihtiyaçları karşılamak,
- Her türlü basılı kayıtlı görüş ve düşünce eserini sağlayarak tarafsız ve dengeli bir şekilde halka ulaştırmak, demokratik bir ortamda karşılıksız ve ücretsiz hizmet vermek,
- Kütüphaneye erişemeyecek durumda/uzakta olanlara hizmet götürmek,
- Kullanıcılarının boş zamanlarını olumlu bir şekilde geçirmelerine yardımcı olmak,
- Yerel ve ulusal bilgi ağlarına dâhil olmaktır (Keseroğlu,1989, s.48)”.

IFLA halk kütüphanelerinin temel amacının eğitimi desteklemek olduğu belirtilmektedir. Aynı zamanda IFLA’ya göre halk kütüphaneleri bireylerin yaşam boyu eğitimine katkıda

bulunmalı, bireylerin eğitim, eğlenme, dinlenme ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir yer ve tüm alanlardaki gelişmelerin takip edileceği bir olmalıdır (1992, s.11).

IFLA ve UNESCO'ya göre halk kütüphanesinin görevleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- Erken yaştan itibaren çocuklarda okuma alışkanlığını yaratma ve güçlendirme,
- Hem bireysel ve kendi kendine eğitimi hem de tüm seviyelerdeki resmi eğitimi destekleme,
- Kişisel yaratıcı gelişme için fırsatlar sağlama,
- Çocukların ve gençlerin hayal gücünü ve yaratıcılığını teşvik etme,
- Kültürel mirasın farkında olmayı, sanatın, bilimsel başarıların ve yeniliklerin değerini anlamayı geliştirme,
- Tüm performans sanatlarının kültürel anlatımlarına erişim sağlama,
- Kültürler arası diyalogu geliştirme ve kültürel çeşitliliği hoş görme,
- Sözlü geleneği destekleme,
- Vatandaşların her tür topluluk bilgisine erişimini garanti etme,
- Yerel girişimcilere, derneklere ve çıkar gruplarına yeterince enformasyon hizmetleri sağlama,
- Enformasyon ve bilgisayar okuryazarlığı becerilerinin geliştirilmesini kolaylaştırma,
- Tüm yaş grupları için okuryazarlık etkinliklerini ve programlarını destekleme ve bunlara katılma, gerekirse böyle etkinlikler başlatma (IFLA ve UNESCO, 2002, s.5).

Yukarıdaki maddelerde yer aldığı gibi IFLA ve UNESCO'nun halk kütüphanesi bildirgesi halk kütüphanesi hizmetlerini sosyal boyutları ağırlıklı olmak üzere çok yönlü olarak tanımlamaktadır. Ülkemizde halk kütüphanelerinde hizmet politikalarını belirlenmesinde temel düzenleme 2012 yılında yayımlanan Halk Kütüphaneleri Yönetmeliğidir. Halk Kütüphaneleri Yönetmeliğince tarif edilen halk kütüphanesinin işlevlerine aşağıda sıralanmaktadır:

- “Halkın bilgi edinme gereksinimini karşılama,

- Bireysel ve yaşam boyu öğrenme çabalarını destekleme,
- Başta çocuklar olmak üzere, bölge halkında okuma kültürü ve kütüphane kullanma alışkanlığı yaratma ve güçlendirme,
- Toplumun bilgi okur-yazarlığı becerisi kazanmasını ve geliştirmesini sağlama,
- Her düzeyde örgün ve yaygın eğitimi destekleme,
- Çocuk ve gençlerin zihinsel yaratıcılıklarını geliştirmelerini destekler ve bu yönde fırsatlar sağlama,
- Öncelikle bulunduğu bölge olmak üzere, toplumun kültürel ve sosyo-ekonomik kalkınmasına destek sağlama,
- Toplumda kültürel mirasa, sanata ve bilime karşı duyarlılık oluşturma ve bu bilincin geliştirilmesini sağlama
- Somut olmayan yerel kültür mirasının toplanması, düzenlenmesi, korunması, kullandırılması ve geleceğe aktarılmasına katkı sağlar ve sözlü geleneği destekleme.
- Kültürler arası diyalogu geliştirmeye katkı sağlama” (Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği, 2012, s.4).

IFLA ve UNESCO'nun halk kütüphanesi bildirgesinde olduğu gibi Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği de halk kütüphanelerinin sosyal sorumluluklarına ve yaygın eğitimdeki rolüne ağırlıklı olarak yer vermektedir. Ancak IFLA ve UNESCO'nun bildirimlerinde yerleşme üzerine biraz daha ağırlıklı durulduğu görülmektedir.

2.3. HALK KÜTÜPHANELERİNİN YAPISAL UNSURLARI

Halk kütüphanesi kullanıcı, derme, personel, bütçe ve bina olmak üzere beş ana unsurdan oluşmaktadır. Bu unsurlardan birinin eksikliği halk kütüphanesinin amaç ve işlevlerinin yerine getirilmesinde aksamaya neden olacaktır. Gelişen teknoloji ve buna paralel olarak yeniden yapılanan sosyal ve ekonomik yaşam ile birlikte bireylerin bilgi ihtiyaçları da yeni boyutlar kazanmaktadır. Halk kütüphanesinin birbirinden farklı özellikteki gruplara hizmet verdiği de göz önüne alınırsa, yukarıda sözü edilen koşullarda hizmetlerin geliştirilmesine dönük yaklaşımların sürdürülebilir politikalar çerçevesinde yapılandırılması önemli görülmektedir.

2.3.1. Halk Kütüphanelerinde Kullanıcı Grupları

Halk kütüphanelerin hizmet vermekle yükümlü olduğu kullanıcı grupları birbirinden çok farklı niteliklere sahip, farklı hizmet arayışında bireylerden oluşmaktadır. Kütüphanelerin olmazsa olmazı, var oluş amacı kullanıcıdır.

Halk kütüphaneleri, hiçbir ayırım gözetmeden tüm topluma hizmet eden kurumlar olmasından dolayı kullanıcıları da buna bağlı olarak farklı yaş, ırk, cinsiyet ve meslek gruplarından oluşmaktadır. Kütüphanecilerin gözünde kullanıcı, kütüphane hizmetlerinin sunulduğu, kütüphaneyi oluşturan temel unsurlardan biridir. ALA'ya göre kullanıcı grubu; "Kütüphanenin hizmet vermek için hedeflediği grubun üyeleri ile kütüphane dermesi ve hizmetini fiilen kullanan diğer kişilerdir." (1983, s.237; Yılmaz, 1995 s.40).

2.3.2. Halk Kütüphanelerinde Derme

Halk kütüphanelerinin kullanıcıları, kadın, erkek, her yaştan, her seviyeden ve her meslekten bireyleri kapsadığı için kütüphanenin dermesi de herkese hitap edecek genişlikte ve kapsamda olmak durumundadır. Genel olarak kütüphane içinde kullanıcıya hizmet vermek için bulunan her türlü bilgi kaynağı derme olarak değerlendirilebilir. Bir halk kütüphanesinin dermesi kitap, süreli yayın, dergi, gazete, görsel işitsel kaynaklar, veri tabanları vb. kaynakları içermektedir. Halk kütüphanesinin en önemli unsurlarından biri dermedir. Derme halk kütüphanesi ile kullanıcı arasındaki bilgi ihtiyacını karşılayan bir aracı olarak görülebilir. Kullanıcının kütüphaneden yararlanma, bilgi ihtiyacını karşılama, araştırma ve öğrenme faaliyetlerine katkıda bulunan araç kütüphanenin sahip olduğu dermedir. Bu sebeple halk kütüphanesinin dermesinin kullanıcılarının özelliklerine ve bilgi ihtiyacına göre yapılandırılmış olması ve bir derme geliştirme politikasına göre kaynakların sağlanması ve yönetimi son derece önemlidir.

2.3.3. Halk Kütüphanelerinde Personel

IFLA halk kütüphanesi personelini genel olarak üç gruba ayırmıştır: meslekten elemanlar, meslekten olmayan elemanlar ve hizmet elemanları. Meslekten elemanlar, kütüphanecilik alanında eğitim almış, bu alanda kendini geliştirmiş kişilerden oluşur. Meslekten olmayan elemanlar, bu alanda eğitim almamış, çok fazla kütüphanecilik bilgisi

istemeyen, kitap ödünç verme, kullanıcı işlemleri vb. işlerden sorumludurlar. Hizmet elemanları ise genellikle temizlik işleri, taşımacılık vb. hizmetlerden sorumludurlar (IFLA Halk Kütüphaneleri Seksiyonu, 1992, s.47).

Halk kütüphanesinde çalışan personel çoğunlukla doğrudan kullanıcılarla yüz yüze iletişim kurduğundan insan ilişkileri ve iletişim becerileri de önemlidir. Bu kapsamda kullanıcıya istediği kaynağı en doğru ve kısa şekilde verebilecek donanımda olması, hizmetlerin geliştirmesine açık ve araştırmacı yönü kadar güler yüzlü, sıcakkanlı, yardımsever olması da önemlidir. Alanında uzman olan kütüphaneciler kullanıcı ve kütüphane arasında sağlıklı ilişkilerin kurulması ve profesyonel hizmetlerin geliştirilmesinde vazgeçilmezi bir öneme sahiptir. Bu bağlamda her kütüphanede en az bir kütüphaneci istihdamı gerekmektedir.

2.3.4. Halk Kütüphanelerinde Bütçe

Halk kütüphaneleri, geleneksel olarak tüm gereksinimleri kamu tarafından karşılanan kuruluşlardır. Kütüphaneler kullanıcılara hizmetleri ücretsiz bir şekilde vermektedirler. Halk kütüphanelerinin işlevlerini sorunsuz bir şekilde yerine getirebilmeleri yeterli mali desteğe bağlıdır (Özdemirci, 1990, s.108). Halk kütüphanelerinde en çok önemsenmesi gereken konulardan birisi olan bütçedir. Bir halk kütüphanesi bütçesi içerisinde personel giderleri, kullanıcı için ayrılan gider, teknik donanım ve yazılım giderleri, derme sağlama giderleri vb. bileşenlerden oluşur (Campbell, 1983, s.83).

Kütüphanelerin kullanıcıya vermiş olduğu hizmet bütçe ile yakından ilgilidir. Kütüphaneler kullanıcıya etkin şekilde hizmet verebilmek ve kütüphane ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli maddi desteğe ihtiyaç duyarlar. Kütüphaneye doğrudan bağlı bulunduğu kurum tarafından sağlanan bütçe kütüphanenin maddi eksiklerinin giderilmesi için harcanmaktadır. Aynı zamanda kütüphaneler bağış yoluyla da maddi destek almaktadırlar. Kütüphanelerin derme geliştirmesini en fazla etkileyen konu kütüphanelerin bütçesidir. Kullanıcıların çeşitli bilgi gereksiniminin karşılanabilmesi için kütüphanenin yeterince bütçesi olması gerekmektedir (Çakın, 1998, s. 52).

2.3.5. Halk Kütüphanelerinde Bina

Kullanıcıyı kitaplarla, bilgiyle, bilimle buluşturan mekan kütüphane binasıdır. Kullanıcıların hem bilgi ihtiyacı ve istekleri, hem de bir çok hizmeti aynı anda alabileceği mekanlar olarak bilinen binalar, gelişen teknolojiyle birlikte yenilenmelidir. Kullanıcıların kütüphane binasını severek kullanabilmeleri için gelenekselleşmiş fikirlerin dışına çıkılmalı ve kütüphane binaları modern ve kullanıcı odaklı mekanlar haline getirilmelidir. Açık göz 'e göre kütüphane binaları, kullanıcıları için birçok etken düşünülerek planlanmalıdır. Bu etkenler, binaların kütüphane binası olarak tasarlanması, gürültü, nem, ışık gibi unsurlar düşünülmesi, kullanıcı odaklı tasarlanan iç bina malzemeleri vb etkenlerdir (2012).

Yılmaz halk kütüphanelerinin binaları ile ilgili bazı unsurlar üzerinde durmuştur. Bunlar, halk kütüphanelerinin binalarının daha rahat bulunması açısından şehrin merkezi yerlerine kütüphane yazılı levhaların konulmalı, kütüphanenin bulunduğu konum fazla gürültülü bir ortamda olmamalı, yine binalar özellikle kütüphane binaları olarak tasarlanıp yapılmalı, kütüphaneye ait bir gezici kütüphane var ise bunun için özel bir yer sağlanmalıdır (1995, s.35).

Bir halk kütüphanesinin kendisinden beklenen hizmeti en iyi şekilde karşılaması için fonksiyonel şekilde inşa edilmiş binalara sahip olması gerekir. Bu binalar derme için uygun nitelikte ve büyüklükte olmalıdır. Kütüphane binaları kütüphane hizmetinin işlevini başarılı bir biçimde yerine getirmede oldukça önemlidir. Kütüphane binaları, şehir merkezlerine yakın, her türlü etkinliği bünyesinde karşılayabilecek, yeniliklere açık, esnek bir şekilde tasarlanmalıdır.

2.4. HALK KÜTÜPHANESİ ORGANİZASYONU

Halk kütüphanesi organizasyon olarak bünyesinde, merkez kütüphane, şube kütüphanesi, çocuk kütüphanesi, gezici kütüphane ve geçici kitaplıklar olmak üzere beş birimden oluşmaktadır. Bu birimler aşağıda açıklanmaktadır.

2.4.1. Merkez Kütüphane

Merkez kütüphane, şube kütüphaneleri, çocuk kütüphanesi, gezici kütüphane ve geçici kitaplıkların kendisine bağlı olduğu, halk kütüphanesi hizmetinin merkezi olan birimdir. Kendi ihtiyaçlarının yanında sorumlu olduğu diğer birimlerin de ihtiyaçlarını karşılayacak ve sorunlarını çözecek şekilde donanımına sahip olması gerekir. Bu kütüphaneler genellikle şehirlerin merkezlerinde kurulurlar ve hizmet verirler.

2.4.2. Şube Kütüphanesi

Şube kütüphanesi, merkez kütüphaneye bağlı olarak hizmet vermekle birlikte şehrin merkezi olmayan konumlarına, merkez kütüphanesinden yararlanmayan toplumların yararlanması adına hizmet veren kütüphanedir (IFLA Halk Kütüphaneleri Seksiyonu, 1992, s.76). Bu kütüphaneler merkez kütüphaneye bağlı oldukları için gerekli tüm alanlarda merkez kütüphaneden yardım alırlar. İki kütüphane arasında sürekli bir bilgi paylaşımı ve işbirliği söz konusudur (Çapar, 1987, ss.39-40).

2.4.3. Çocuk Kütüphanesi

Çocuk kütüphaneleri, oluşum itibari ile bazen merkez kütüphane binasının içindeyken bazen ise ayrı bir bina olarak hizmet vermektedir. Yılmaz (1995, s.37), çocuklar için yaşam boyu öğrenmede büyük katkısı olan şube kütüphanelerinin merkez kütüphanenin içinde yer alarak varlığına devam etmesini çocukların edinmiş oldukları okuma ve araştırma alışkanlıklarının devamı için daha uygun bulmaktadır.

Çocuk kütüphaneleri hizmet verdiği kullanıcı grubu göz önüne alınarak merkez ya da şube kütüphanelerinden biraz daha farklı düşünülerek hizmet anlayışına gitmelidir. Bu kütüphane binaları iç ve dış mekan olarak çocuklar için özel tasarlanmalı, kütüphanede çalışacak kütüphanecinin çocuklarla iyi anlaşılan, çocuk psikolojisi konusunda kendini geliştirmiş kişilerden oluşan, koleksiyonu çocuklara hitap eden, mobilya olarak çocukların boy ortalamaları ve hayal dünyaları düşünülerek tasarlanan binalardan oluşmalıdır (Açıkgöz, 2002, s.46).

2.4.4. Gezici Kütüphane

Kullanıcıların çeşitli sebeplerden dolayı kütüphaneyi kullanmama durumlarında ya da kütüphanelerin bazı noktalara mesafe olarak uzak kaldığı durumlarda kullanıcı odaklı yaklaşımla kütüphaneyi kullanıcıya götüren hizmet gezici kütüphanedir. Bu hizmet daha çok içinde çeşitli alanlarda materyali barındıran otobüsler yardımıyla sağlanmaktadır (Çapar, 1987, s.114). Gezici kütüphaneler genellikle kitap ve dergi dermesiyle halk kütüphanelerinin hizmetlerinden yararlanamayan kesime otobüs vb. taşıtlarla halk kütüphanesi hizmetinin götürülmesidir. Bu araçlar belli duraklarda, belli sürelerde durarak kullanıcıya ödünç verme hizmeti sağlarlar.

2.4.5. Geçici Kitaplıklar

Geçici kitaplıklar daha çok ihtiyaç duyan kullanıcıların çeşitli sebeplerle kütüphaneyi kullanmadığı durumlarda kısa süreliğine belli yerlerde oluşturulan ve kullanıcıya kısa süreli ödünç alma ve verme hizmeti sunan kitaplıklardır (Yılmaz, 1995, s.38).

2.5. HALK KÜTÜPHANESİ POLİTİKASI

Halk kütüphaneleri yerel merkezli hizmet veren kütüphanelerdir. Bu çerçevede halk kütüphaneleri bulunduğu yörenin kullanıcılarına göre hizmet vermesi beklenmektedir. Her yörenin kullanıcı profili birbirinden çeşitli düzeylerde farklılıklar gösterebilmektedir. Bu noktada o yörenin ekonomik gelişmişliği, eğitim düzeyi gibi etmenler ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla halk kütüphaneleri politikalarının merkezi olarak hazırlanması ve her yöreye uygun tek bir politikanın belirlenmeye çalışılması halk kütüphanelerinin temel felsefesine aykırıdır. Bu çerçevede halk kütüphaneleri hizmet politikalarının ulusal beklentiler kadar yöresel gereksinimler de düşünülerek geliştirilmesi gerekmektedir.

Kütüphanelerde çalışan personelin hizmet politikası oluşturulurken aşağıdaki değerlendirmelerin göz önüne alınmasında yarar vardır:

- Halk kütüphaneleri birçok amacı içinde barındıran, vermiş olduğu hizmetler özgün ve kullanıcı odaklı olan kurumlar olmalıdır.

- Halk kütüphaneleri misyon ve vizyonlarına bağılı olarak yerel hizmet odaklı kurumlar oldukları için kullanıcıya sunmuş oldukları hizmetlerin çeşitliğı ve özellikleri de bulunduğu yer bakımından etkilenir.
- Kütüphane içi verilen hizmetler kütüphanenin yapısına ve özelliklerine uygun olmalıdır.
- Kütüphane içinde işleyen her türlü sürecin ve iş akışının birbiri ile uyum içinde olması ve verilen tüm hizmetlerin planlanarak bir politikaya dayanması gerekmektedir (Atılğan, 2003, s.383).

Yukarıda sıralanan unsurlar çerçevesinde halk kütüphaneleri hizmet politikalarının belirlenmesi, ulusal ve uluslararası standartlar ve beklentiler ile yöresel ihtiyaçlar çerçevesinde hizmetlerin geliştirilmesi ve aynı zamanda halk ile kütüphane arasında doğal ve organik ilişkilerin kurulması sağlanabilir.

3. BÖLÜM

HALK KÜTÜPHANELERİNDE DERME GELİŞTİRME POLİTİKASI

19. yüzyıldan günümüze halk kütüphaneleri her yaş ve sosyal statüden insanın gereksinim duyduğu bilgiye erişim sağlayan temel araştırma merkezi olarak işlev görmektedirler. Bu çerçevede halk kütüphanelerinin toplumun bilgi gereksinimini karşılamaya yönelik çok yönlü derme geliştirme politikaları uygulamaları beklenmektedir. Derme geliştirme politikaları yerel ve ulusal beklentiler yanında çeşitli düzeylerde kullanıcı analizlerine dayanarak da oluşturulmak durumundadır.

Değişen sosyo-ekonomik koşullar ve gelişen teknoloji ile birlikte kullanıcıların bilgi ihtiyaçları ve bilgi arama davranışları da farklılaşmıştır. Kütüphaneler toplumsal değişimleri yakından izleyerek farklılaşan beklentiler ve hizmet türlerini yakından takip etmelidirler. Kütüphanelerce gerçekleştirilecek toplumsal analizlerde elde edilen veriler sadece yeni kaynakların sağlanması için değil var olan kaynakların ayıklanması ve hizmetlerin yeniden yapılanması için de kullanılmalıdır.

3.1. DERME, DERME YÖNETİMİ VE DERME GELİŞTİRME KAVRAMLARI

Derme, Türkçe’de bulunan ve Fransızca’dan geçmiş olan ‘koleksiyon’ sözcüğünün eşanlamlısıdır. Türk Dil Kurumu Sözlüğü’nde derme “aynı türden bir araya getirilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon” (Türk Dil Kurumu [TDK], 1988, s.361) olarak tanımlanmaktadır. Halk kütüphanelerinde bulunan her türlü materyal dermenin içinde yer alır. Kütüphanecilik alanında derme geliştirme, derme oluşturma ve derme yönetimi birbiri yerine kullanılan terimler olmuşlardır (Evans ve Saponaro, 2012, s.20). Fakat derme yönetimi daha şemsiye bir terim olup dermenin bütün aşamalarını içermektedir ve derme geliştirmeye göre daha politiktir (Johnson, 2009, s.151). Kütüphanecilik

literatüründe seçim ve sağlama da derme geliştirme yerine kullanılmaktadır. Fakat derme geliştirme seçim ve sağlamayı da içine alan daha kapsamlı bir süreçtir. Bu kapsamda *derme geliştirme*, kütüphanenin sahip olduğu bilgi kaynaklarını kullanarak, sahip olduğu kullanıcının bilgi gereksinimini doğru, hızlı ve ekonomik karşılama sürecidir (Evans, 1995, s.77). *Derme geliştirme*, seçme, seçme politikasının düzenlenmesi ve belirlenmesi, potansiyel kullanıcı ihtiyaçlarının belirlenmesi, derme kullanım çalışmaları, derme analizi, bütçe analizi, derme ihtiyaçlarının belirlenmesi, toplum analizi, işbirliği, kaynak planlanması ve paylaşılması ile ilgili çeşitli aktiviteleri kapsar (Johnson, 2009, s.1).

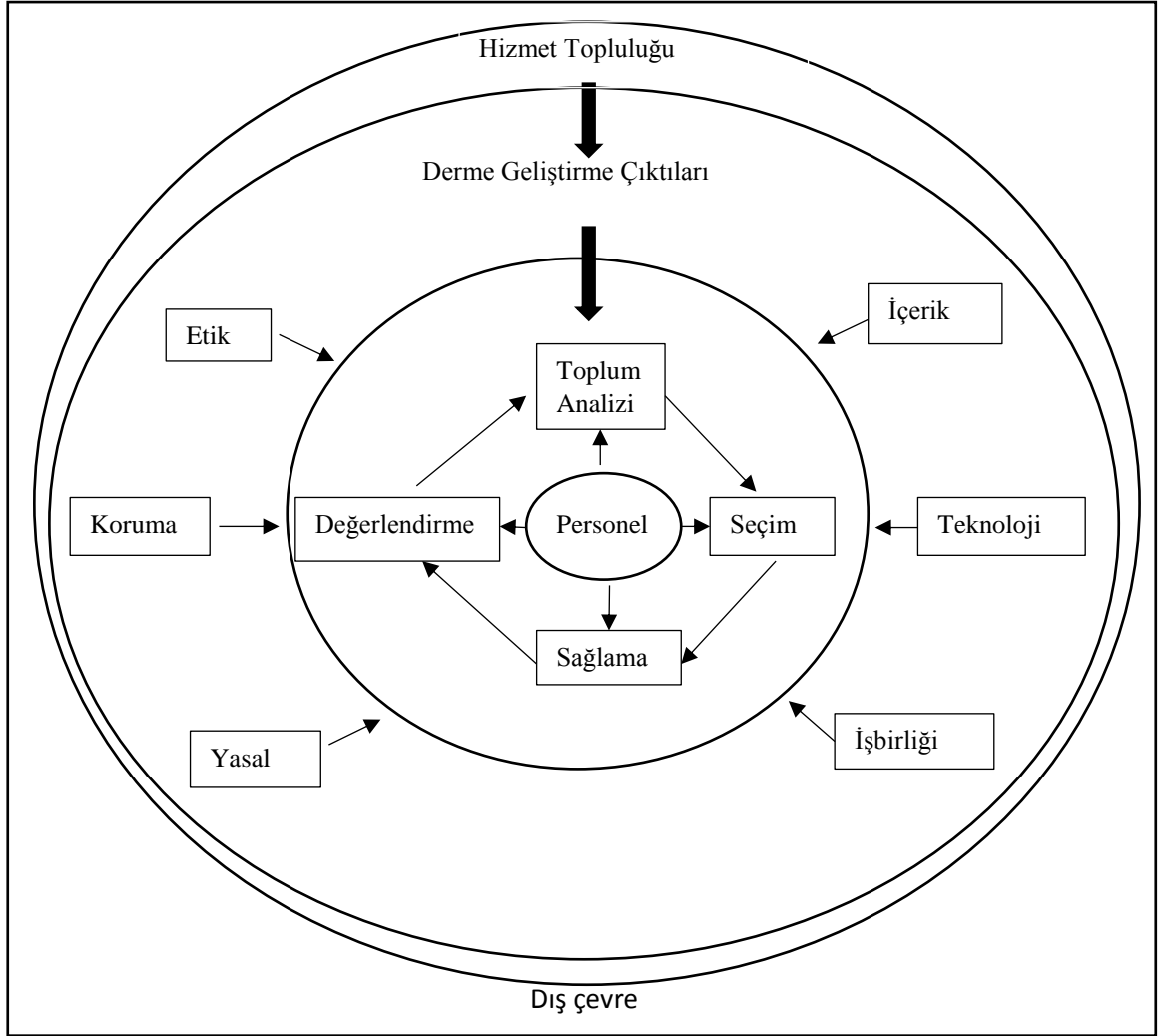
Derme geliştirme faaliyetlerinin bir parçası olarak *derme yönetimi*, derme geliştirmeden farklı olarak, kütüphane dermesinin sağlanmasını, maddi imkanların sağlanmasını, teknik işlemleri, dermenin korunması, ayıklanması ve değerlendirme işlemlerini içermektedir. Derme geliştirme konusu teoride var olmasına karşın uygulamada yeterince var olamamıştır (Gökçe, 2008, s.39). Yapılan bu çalışmalara dayanarak derme geliştirme, bilgi kaynaklarını kullanıcı isteklerine bakılarak, seçimi, sağlanması, ayıklanması, değerlendirilmesi ve korunması işlemlerinin bütünü olarak tanımlamak mümkündür.

3.2. DERME GELİŞTİRME UNSURLARI

Kütüphanenin oluşumundaki en önemli unsurlardan birisi dermedir. Dermeler ait oldukları kütüphanelerin amaçlarını gerçekleştirmeye yardımcı olurlar. Derme geliştirme kütüphaneler için evrensel bir süreçtir (Evans ve Saponaro, 2012, s.22). Kütüphaneler var olduğu sürece derme geliştirme de var olacaktır. Derme geliştirme sürecinin yedi önemli unsuru vardır: Bunlar; toplum analizi, seçim, seçim politikası, sağlama, ayıklama, değerlendirme ve korumadır (Evans, 1995, s.17).

Evans ve Saponaro en son 2012'de güncelleştirdikleri eserlerinde (2012, s.23) derme geliştirmeyi aşağıdaki şekilde yapılandırmışlardır. Evans ve Saponaro'nun diyagramında derme geliştirme dört ana çekirdeği (toplum analizi, seçim, sağlama ve değerlendirme) dışında diğer aktiviteleri (işbirliği, içerik, teknoloji, koruma, yasal, etik/düşünce özgürlüğü) de altı gruba ayrılmaktadır (Bakınız Şekil 1).

Şekil 1’de derme geliştirme alanında uluslararası kapsamda çalışmış olan Evans ve Saponaro’nun çalışmalarındaki model örnek olarak çalışmaya yansıtılmıştır.

Şekil1. Derme Geliştirme Süreci

Yukarıdaki derme geliştirme süreci ile ilgili diyagram aşağıda ayrıntılı biçimde açıklanmaktadır.

3.2.1. Toplum Analizi

Halk kütüphanelerinin kullanıcı grubu, ırk, din, dil ayrımı yapmadan yediden yetmişe toplumun bütününe içine alır. Kütüphanenin etkin bir şekilde hizmet verebilmesi için ilk olarak hizmet verdiği grubun özelliklerini ve bilgi gereksinimlerini iyi bilmesi gerekir. Kütüphanenin hizmet sunduğu grubun özelliklerini, gereksinim duyduğu bilgiyi ve isteklerini göz ardı eden bir derme geliştirme ne kullanıcıyı memnun eder ne de kütüphanenin amacına uygun hizmet vermesini sağlar. Derme geliştirme aşamasında ilk ve en önemli aşaması toplum analizidir. Toplum analizi, kütüphane tarafından kullanıcıların gereksinimleri, isteklerini ve taleplerini öğrenme amaçlı olarak halk kütüphanelerinin potansiyel kullanıcılarına yapılan anket, pazar araştırmasıdır. Toplum analizi kütüphanecilik literatüründe toplum analizi, kullanıcı beklentileri, ihtiyaç analizi gibi terimler olarak da ifade edilmektedir. Bu konuda yararlanılan yöntemlerden biri de yaş, cinsiyet, eğitim vb. çeşitli sosyolojik özellikler dikkate alınarak yapılan alan çalışmalarıdır (Evans, 2000, s.50-55).

Günümüzde halk kütüphanelerinde koleksiyonun niceliğinden ziyade niteliği, hizmet çeşitliliği ve kullanıcı gruplarının beklentileri daha da önemli hale gelmiştir. Kullanıcının çeşitli bilgi kaynakları içinden aradığı bilgiye erişememesi sadece koleksiyonun varlığının da hizmetler için yeterli olamayabileceğini göstermektedir. Halk kütüphanelerindeki dermenin büyüklüğü kullanıcılarına vereceği hizmetten daha önemlidir değildir, önemli olan nitelikli dermedir (Gill, 2004, s. 99). Gelişmiş ülkelerde sosyologların önerisi ile halkın katılımını da sağlayacak kullanıcı analizleri yapılmaktadır. Halka, ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik olarak yapılan anketler, halkın örnek aldığı kişiler tarafından gerçekleştirilen görüşmeler, halkın gereksinimleri ve isteklerinin alındığı aktiviteler bu tür analizlere örnek olarak gösterilmektedir. Halk kütüphanelerinde derme geliştirmeye yönelik kullanıcı ihtiyaçlarını belirlemekte için yapılan toplum analizi eylemi yoğun emek gerektiren bir iş olmasına rağmen kütüphaneler bu konuda üstlerine düşen sorumluluğu yerine getirmeye çalışmaktadırlar (Köprülü, 2006, s.81).

3.2.2. Seçim ve Seçim Politikası

Derme geliştirmede seçim toplum analizinden sonra gelen işlemdir. Seçim derme geliştirme ve derme geliştirme politikası için oldukça elzemdir. Seçim işleminin önemini Evans ve Saponaro (2012, s.69) “Seçim derme geliştirmenin kalbidir” şeklinde belirtmişlerdir. Seçim, kütüphaneye belli ölçütlere dayanarak kaynak seçme sürecidir. Johnson (2009, s.108) ise seçimin hem sanat hem de bilim olduğunu ifade etmiştir. Tüm seçim kararları kütüphanenin öncelikleri, amaçları görevleri ve kullanıcı göz önüne alınarak başlar. Drury seçim işlemin amacını (1930), “derme seçiminde en önemli amaç doğru zamanda doğru okuyucuya doğru kitabı sağlamaktır” şeklinde belirtmiştir. Aynı zamanda Ranganathan (1931) tarafından “Kütüphaneciliğin 5 Yasası” diye adlandırılan kütüphane bilimi için önerdiği beş kuraldan ikisi “her okuyucunun bir kitabı vardır” ve “her kitabın bir okuyucusu vardır” seçim işlemi ile bağlantılıdır. Her geçen gün bilgi kaynakları artmakta ve seçim işlemi de paralel olarak zorlaşmaktadır. Halk kütüphanelerinin dermeleri kullanıcı kitlesinin çok farklı gruplardan oluşmasından dolayı çeşitlilik göstermektedir. Kullanıcıya yüzlerce kaynak içinden doğru, güncel ve nitelikli kaynağı ulaştırmak seçim işleminin düzgün işlemesi ile sağlanabilir. Johnson (2009, s.109) seçim sürecinin dört adımdan oluştuğunu belirtmiştir.

- Uygun teşhis,
- Dermenin değerini belirleme ve derme için uygun fiyat belirleme,
- Satın alma için karar verme,
- Düzgün hazırlık.

Evans ve Saponaro (2012, s.80) seçim sürecinde karar verme aşamalarını şu şekilde belirtmişlerdir:

- Kurumsal ayarlar,
- Kullanıcı ihtiyaçları/ilgileri,
- Potansiyel öğeleri tespit etmek için kaynaklara danışmak,
- Dermenin ne olduğu,
- Dermedeki bilinen boşluklar,
- Kütüphane politikalarına ilişkin başlıkların derinliği ve yüzeyselliği,

- Yerel ilgi ve materyalin dili,
- Kalite değerlendirmesi,
- Maliyet analizi,
- Mevcut fonlar,
- Herhangi bir yerden ögelere ulaşılabilirlik,
- Ögeleri elde etmek için önceliklerin belirlenmesi.

Derme geliştirmede her işlem belli kurallar göz önünde bulundurularak yapılmaktadır. Seçim işleminde ise seçimin doğru ve nitelikli olması için belli kurallara uyulması üzerinde durulması gereken bir süreçtir. Bu sebeple seçim işlemi bazı ölçütlere dayanarak yapılmaktadır. Bunlar kalite ve seviye ile ilgili olarak ikiye ayrılmaktadır. Bilgi kaynağının kalitesi ile ilgili olanlar her kütüphane türü için aynı olmakla birlikte, seviye ile ilgili olanlar kütüphane türüne göre farklılıklar göstermektedir (Monroe, 1997, s. 109-110; Gardner, 1981, s. 184-186; Köprülü, 2006, s.82-83). Seçim işleminin kalite ve seviye ile ilgili ölçütleri aşağıdaki gibidir:

Kalite ile ilgili olan ölçütler

Otorite: Bir kaynağın yazarı o kaynak için otorite kabul edilir. Aynı zamanda kaynağın editör ve yayıncısı da yazarı kadar eser üzerinde katkı sağlar bu bakımından kaynak otorite etkeni üzerinde bu üç unsur önemlidir. Kaynağı yazan yazarın bu konuda ne kadar bilgi sahibi olduğu aynı şekilde editörün bu konuda ne kadar deneyimli olduğu da oldukça önemlidir. Yine yayıncının güvenilir ve tanınmış olması kaynak üzerindeki otoriteyi etkileyen bir etmendir.

Doğruluk: Kaynağın içerisinde sunulan bilgilerin güvenilirliği ve sağlamliğı doğruluk eserin doğruluk unsurunu oluşturmaktadır. Bir eser ne kadar doğru bilgi içerirse kalitesi de o kadar artmaktadır.

Güncellik/Yenilik: Teknolojik gelişmelere de bağlı olarak sürekli artan ve değişen bilgi kaynakları kendini güncellemelidir. Eski basımı olan bir kaynağın güncel baskısı belirtilmeli ve kütüphanedeki personelin bu konu hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir.

Tarafsızlık: Halk kütüphanesinde bulunan bir kaynağın değişik ideolojilerden farklı olarak tarafsız bir şekilde yazılması ve yine kütüphaneye alınan kaynakların bireysel çıkarlar ve fikirler doğrultusunda alınmaması gerekmektedir. Halk kütüphanesinin özünde ayırım yapmadan herkese eşit hizmet anlayışı tarafsızlık ilkesini doğurmaktadır.

Estetik kalitesi: Genelsek yöntemlerden farklı olarak günümüzde artık kaynakların içeriği kadar dış görünümü de oldukça etkili bir unsurdur. Eserin dış kapağı, tasarımı, kullanılan kapak kağıdının cinsine kadar bir çok etmen estetik kaliteyi ön plana çıkarmaktadır.

Fiziksel özellikler: Bir eser sadece içeriğiyle değil fiziksel özellikleriyle de ön plana çıkmaktadır. Eserin yazı puntoları, resimlerinin kalitesi, kullanılan kağıdın cinsi gibi özellikler önemlidir.

Seviye ile ilgili olan ölçütler

Seviye ile ilgili ölçütlerde eserin içeriği itibariyle kullanıcı gereksinimini karşılayıp karşılayamadığı incelenmelidir. Halk kütüphanelerinde seviye ölçütleri aşağıda belirtilmiştir (Futas, 1995, s. 160, s. 236-237; Köprülü, 2006, s.83).

Popüler eserler: Akademik bilginin aksine yaşama dair edebiyat içeriği yoğun olan kaynaklardır. Yaş fark etmeksizin çok okunan ve çok satanlar arasındaki kaynaklardandır.

Eğitime destek olan eserler: Popüler eserlerin aksine daha akademik dille yazılmış, öğretici ve eğitici niteliği olan eserlerden oluşmaktadır.

Geniş kapsamlı eserler: Bu eserler konu sınırlaması yapmaksızın her türlü bilgiyi içeren, eski ve güncel bilgileri içinde barındıran kaynaklardır.

Fiyat: Materyalin mali değerini belirten ölçüttür.

Seçim derme geliştirmenin başlangıcı sayılmaktadır. Seçim işlemi doğru ve tutarlı olmazsa derme geliştirmenin sonraki aşamaları (sağlama, ayıklama, değerlendirme, koruma) da sekteye uğrayacaktır. Tüm bu işlemlerin düzgün şekilde işlemesi seçim işleminin de düzgün bir şekilde ölçütlere uyularak yapılmasını kaçılmaz kılmaktadır. Bu konuda kütüphanecilere büyük görevler düşmektedir. Kütüphanecilerin almış olduklarını

eđitim ve deneyimleri seęim sürecinin daha dűzgűn iřlemesini saęlamaktadır. Seęim iřlemini kűtűphaneciler ya da alanında uzman kiřiler yapmalıdır. Kűtűphanecilerin ise seęim ařamasında dikkat etmesi ve uyması gereken bazı hususlar vardır. Bu hususlar řunlardır:

- Derme geliřtirme ařamasının her bir unsurunun birbiri ile bir bűtűn olduęu ve seęim unsurunun bu unsurlardan en aktif olanlardan biri olduęu bilinci oluřmalı,
- Derme geliřtirme unsurlarını deęerlendirirken kűtűphanenin mali bűtçesini de gűz ۆnűnde bulundurmalı,
- Derme geliştirme sürecinde istikrarlı bir yۆntem izlenmeli,
- Kűtűphanede ęalıřan personel derme hakkında bilgi sahibi olmalı ve aynı řekilde hizmet vereceęi toplumun ۆzelliklerini iyi bilmeli,
- Dermeye yeni alınacak kaynakların gűncel takibi yapılmalı, bu konuda kűtűphane personeli gerekli her tűrlű yayınevi, ulusal ve uluslararası yayınlar vb. yardımcı kaynakları kullanmalı,
- Kűtűphaneye seęilen kaynakların sadece basılı olarak deęil elektronik olarak da seęim ۆlçűtlerine ۆnem verilmeli,
- Kűtűphane olarak dięer kűtűphanelerle derme geliřtirme süreci ięin sűrekli iřbirlięi ięerisinde olunmalı,
- Derme geliřtirme politikaları konusundaki ęalıřmalar takip edilmelidir (Evans, 1987, s. 103-104; Kۆprűlű, 2006, s.84).

Kűtűphanenin amaę ve hedefleri doęrultusunda beklenen hizmeti geręekleřtirmek ięin belirli ۆlçűtlere ve kurallara uyularak yapılan iřlemler seęim konusunda bir seęim politikasının varlıęını doęurmuřtur. Seęim iřlemi ięin sadece seęim ۆlçűtleri yeterli olmamaktadır. Seęim politikası kurumun amaę ve hedeflerini kapsamasından dermenin kuvvetli ve zayıf yۆnlerine kadar bir dizi unsuru ięeren geniř bir süreci ifade eder. Seęim politikası dermeye eklenecek kaynak seęiminde kűtűphaneciye yardımcı olur. Bu politika sayesinde derme geliřtirmede seęim ařamasında iřlemlerin daha tutarlı olması saęlanır. Gűnűműzde seęim iřlemi geęmiře oranla giderek daha da zorlařmakta ve ۆnem kazanmaktadır. Bunun nedenleri arasında yayın sayısındaki hızlı artıř, bilginin kayıt

altına alınmasındaki farklılıklar, kütüphane bütçelerinin yetersiz kalışı, teknolojinin gelişmesi ve bununla birlikte kullanıcıların bilgi arama ve bilgi ihtiyaçlarının değişmesi gibi sebepler bir seçim politikasının olmasını zorunlu kılmaktadır.

Bu çerçevede kütüphanelerde seçim politikalarının aşağıdaki temel noktaları içermesi beklenmektedir (Futas, 1995, s. 204; Beck, 1971, s. 207- 208; Köprülü, 2006, s.81-82):

- Kütüphanenin amaç ve hedefleri,
- Kaynak seçiminde yetki ve sorumluluğun kimde olduğu,
- Seçim işleminde kullanılacak ölçütler,
- Seçim işleminde kullanılabilir kaynaklar,
- Dermeye ayrılacak bütçe ile ilgili bilgiler,
- Dermenin kuvvetli ve zayıf yanları,
- Kullanıcıdan gelebilecek şikâyetlerle başa çıkabilecek kütüphane yönergesi.

3.2.3. Sağlama ve Sağlama Yöntemleri

Sağlama, her türlü materyalin belirli yöntem ve tekniklerle dermeye kazandırılması işlemidir. Sağlama işlemini önemini Evans ve Saponaro (2012, s.103) “seçim derme geliştirmenin kalbiyse, sağlama da derme geliştirmenin büyüme ve gelişme aşamasını sürdüren kandir” şeklinde belirtmişlerdir. Sağlama işlemi beş adımdan oluşur (Evans ve Saponaro, 2012, s.106).

- İşlemi talep etmek,
- Onay,
- Sipariş etme,
- Raporlama (Mali yönetim),
- Satın alma.

Sağlama işlemi teknolojinin gelişmesi ve sürekli değişmesi, bilginin hızla artması ile birlikte kütüphanelerde değişen bir işlem olma yönünde ilerlemiştir. Sadece basılı materyaller değil aynı zamanda elektronik materyallerin alım süreci de sağlamanın kapsamına girmiştir. Geleneksel sağlama yöntemleri tüm bu değişen unsurların yanında

artık yeterli olmamaktadır ve sağlama işlemini basit bir işlem olmaktan çıkarmaktadır. Bunun yanı sıra eskiden kütüphane personeli hızlı karar verme ve mali yönetim konusunda sağlama işleminde yeterli bulunurken, bugünlerde bu özelliklerin yanı sıra kütüphane personelinde teknolojik alt yapı bilgisine sahip, kütüphane ile ilgili konsorsiyumları kullanabilen ve teknoloji konusunda kendisini daha çok geliştirmiş olması gibi özellikler aranmaktadır.

Sağlama sürecinin dört ana amacı bulunmaktadır. Bunlar;

- Mümkün olan en kısa sürede materyali sağlamak,
- Bu süreçteki tüm aşamaları doğru bir biçimde gerçekleştirmek,
- Mümkün olan en düşük maliyetle başarı elde etmek için basit bir iş süreci devam ettirmek,
- Diğer birimlerle ve aracı firmalarla sağlıklı bir iletişim kurmak ve sürdürmek (Evans ve Saponaro, 2012, s.104).

Sağlamanın temel prensipleri aşağıda belirtilmiştir:

- Yayıncılık planlı bir şekilde devam etmelidir,
- Kaynaklar erişilebilir ortamda, şeffaf olmalıdır,
- Hiçbir kurum tek başına tüm kaynakları sağlayamaz,
- Sağlama unsurunun mali bir yönü vardır,
- Kütüphaneciler, yayıncılar ve üreticiler işbirliği içerisinde olmalıdırlar (Işık, 2000, s.44; Gökçe, 2008, s.48).

Yayın sağlama dört yöntemden oluşmaktadır: Satın alma, bağış, değişim, derleme. Satın alma, kaynağa mali bir bedel ödeyerek sahip olmadır. Değişim ve bağış için herhangi bir ödeme yapılmamaktadır. Derleme, çıkan yayınların bir nüshasının belirli bir kurala göre kütüphanede bulundurulmasıdır (Karataş, 2002, s.18).

3.2.3.1. Satın Alma

Satın alma, materyalin yayıncı, toptancı, aracı vb. yerler aracılığıyla ücret karşılığı kütüphaneye alınması işlemidir. Materyaller kütüphaneye alınırken dikkat edilmesi gereken unsurlar bulunmaktadır. Kurumun bütçesi, kütüphanenin hedef ve amaçları ve kütüphanenin hedef kitlesi alınacak materyalin seçiminde önemlidir. Satın alma ilk olarak satın alınacak materyalin nereden (yayınevi, toptancı vs.) alınacağına seçiminin yapılması ile başlar. Burada satın alınacak firmanın kuruma karşı kolaylıklar (materyal için uygun ödeme koşulları, indirim, hız vb.) yapması firma seçiminde öncül etmektedir. Satın alma aşamasında yayın seçiminde dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. İstenilen materyallerin dili ve içeriği kütüphane kullanıcılarına ve kütüphanenin hedef ve amaçlarına uygun olmalı, kütüphanede bulunan kaynakların aynısından gerekmedikçe alınmamalı, kayıp ve yıpranmış materyaller tekrar alınabilmemektedir. Satın alma, elektronik ortam üzerinden yapılabilmektedir. Bu aşamadan kurumun bütçesine uygun yer seçilmelidir. Satın alma konusunda bütçenin önemli kullanımı hassas bir noktadır (Karataş, 2002, s.18-21).

3.2.3.2. Bağış

Bağış, kütüphaneye yazar, yayımcı veya bağımsız kişi maddi bir beklenti olmaksızın verilen kitap veya diğer materyallerdir. Bağışlar kütüphane dermesine materyal bağışı ve para bağışı olarak yapılabilmektedir. Bununla birlikte bağış yapacak kurum ya da kişinin bağış yapmak için hangi aşamaları kullanacağı, kütüphanenin hangi tür materyalleri kabul edip etmediği gibi unsurların olduğu bir bağış politikası bu sürecin daha sistemli bir şekilde ilerlemesini sağlayacaktır. Bağış yolu ile gelen kaynaklar da tıpkı diğer kaynaklar gibi bir takım teknik işlemlerden geçmektedir.

3.2.3.3. Değişim

Değişim, kütüphaneler arası kaynak değişimi ve paylaşımıdır. Bir kütüphanede aynı tip kaynaktan birden fazla kopyası varsa bu kaynak elinde olmayan diğer bir kütüphane ile değiştirilir. Değişim yapmak isteyen kütüphane ilk olarak ilgili kuruma değişim isteği

gönderir. Gerekli işlemler yapıldıktan sonra değişim işlemi gerçekleştirilir. Bilgi merkezlerinin artan bilgi ihtiyacına yönelik tek başına tüm kaynaklara erişmesi mümkün değildir bu sebeple diğer bilgi merkezleri ile işbirliğine giderek değişim işlemi gerçekleştirirler (Karataş, 2002, s.23).

3.2.3.4. Derleme

Derleme, “Bir yayıncı veya yayın sahibinden, bir kütüphanede yer alması ve böylece halkın kullanımını için toplanan materyaller” olarak tanımlanmaktadır (Prytherch, 2000, s.218). Polat’a göre derleme yayınlanan kaynakların, ileriki toplumların bilgi ihtiyacını karşılamak ve bu kaynakları gelecek kuşaklara aktarmak için bir nüshasının saklanmasıdır (1999, s.579). Derleme işlemi bir yasal düzenlemeye dayanmaktadır. Derleme yasasına göre, yayınlanan kaynakların bir nüshası belirlenen bazı derleme kütüphanelerinde saklanır (Karataş, 2002, s.24).

3.2.4. Derme Geliştirmede Değerlendirme

Johnson’a (2009, s.112) göre değerlendirme derme sürecinin temel kalitesine bakmaktır. Derme değerlendirme yeni bir terim değildir, aksine çok eski zamanlardan beri yapılan bir işlemdir. Zamanla teknoloji ve kütüphane işlemlerindeki değişimler, kullanıcı istek ve gereksinimlerini de değiştirmiş bu da derme değerlendirme ölçütleri yeni ölçütler eklenmesini gerektirmiştir. Değerlendirme ölçütleri materyal kategorisine göre değişiklik gösterse de genel olarak şu ölçütleri içermektedir:

- İçerik veya konu,
- Dil,
- Güncellik,
- Doğruluk,
- Yazı stili,
- Kullanım kolaylığı,
- Fiziksel kalite,

- Kullanıcı seviyesine göre içerik,
- Erişim,
- Bilginin kalitesi,
- Maliyet (Johnson, 2009, s.112-113).

Derme değerlendirmenin çeşitli yapılaş nedenleri bulunmaktadır. Bunlar iç ve dış nedenler olarak ayrılmaktadır. Bu nedenler şu şekilde ifade edilebilir:

- Derme geliştirme ile ilgili gereksinimlerden kaynaklanan nedenler (derme kapsamının hangi konuları kapsadığının belirlenmesi, dermenin zayıf ve kuvvetli yönlerinin belirlenmesi, derme politikasında problemler varsa bunların belirlenmesi, derme geliştirme ve ayıklama projeleri için gerekli verilerin elde edilmesi, derme geliştirme aşamasında yapılacak değişikliklerin belirlenmesi vb.),
- Bütçe ile ilgili gereksinimlerden kaynaklanan nedenler (Dermenin zayıf alanlarını düzenlemek için takviye almak, dermenin kuvvetli alanlarının devamlılığını sağlamak için bütçeyi belirlemek, geriye dönüşlü derme geliştirme çalışmaları için bütçe sağlamak, dermenin tümü için yapılacak harcamaların belirlenmesinde karar kılmak),
- Kütüphane ile ilgili gereksinimlerden kaynaklanan nedenler (Kütüphane performansının yeterli ve marjinal olup olmadığını belirlemek, materyaller için bütçe harcamalarının mantıklı bir şekilde ilerleyip ilerlemediğini belirlemek, diğer benzer kütüphanelerle bu kütüphaneyi hizmet yönünden kıyaslamak, diğer işlemleri belirlemek (ayıklama), dermedeki tarihi geçmiş kaynakları belirlemek, maliyet yarar oranının düzgün gidip gitmediğini belirlemek vb.),
- Kütüphane dışı gereksinimlerden kaynaklanan nedenler (Denklik için veri sağlamak, bütçe acenteleri için veri sağlamak, konsorsiyumlar, çeşitli ağlar ve diğer programlar için veri sağlamak, bağışlar için veri sağlamak), (Evans ve Saponaro, 2012, s.135-136).

Derme değerlendirmenin derme geliştirme işlemine katkısı büyüktür. Daha nceki değerlendirme tanımlarından gördüğümüz kadarıyla derme değerlendirmeyi derme geliştirmenin kalite kontrol aşaması olarak ifade etmek doğru olacaktır. Derme değerlendirmenin yararları şunlardır:

- Derme geliştirme politikasının hazırlanmasına yardımcı olur.
- Derme geliştirme politikasının kullanılabilirliğini ölçmeye yardımcı olur.
- Derme geliştirme aşamasının n süreci olarak rehber niteliği taşımaktadır,
- Dermenin kapsamı, derinliği ve genişliğinin sorgular.
- Dermenin kullanıcı odaklı oluşturulup oluşturulmadığını ölçmeye yardımcı olur.
- Dermenin kuvvetli ve zayıf yönlerini belirlemeye yardımcıdır.
- Dermenin geliştirilmesine olanak tanır.
- Dermenin geliştirilme aşamasında kullanılacak btcenin planlanmasında etkili olur (Mosher, 1979, s.17).

Derme değerlendirme ayıklama ile i içe bir eylem olarak görülmektedir. Bu sebeple Evans ve Saponaro ayıklamayı değerlendirmenin bir alt parçası olarak düşünmüşlerdir.

3.2.4.1. Ayıklama

Ayıklama taşıma veya geri çekme yoluyla aktif materyalden materyali çıkarma işlemidir (Johnson, 2009, s.151). Ayıklama derme yönetiminde birçok aşamanın en sonunda yer alan önemli bir alandır. Birçok kütüphanenin depolama sorunu vardır. Bu sebeple kütüphaneler ayıklama işlemine gereksinim duyarlar (Evans ve Saponaro, 2012, s.148). Kütüphanelerde bulunan materyallerin in her yıl belirli bir miktarı ayıklanmaktadır. Ayıklama sayesinde kütüphanede bulunan derme işleyişi sistematik bir biçimde devam etmekte ve kütüphaneye yeni gelen kaynaklar için yer açılmaktadır.

Ayıklama tüm kütüphanenin amaçları ve aktiviteleri göz önüne alınarak yapılmalıdır. Ayıklamada kullanılan ölçütler şunlardır (Evans ve Saponaro, 2012, s.154):

- İndekslenmemiş kitaplar,
- Koleksiyonun kopyası,

- İstenmeyen bağış,
- Eski kitaplar, özellikle bilim, tıp ve hukuk alanlarında,
- Değiştirilen edisyonlar,
- Kirli, yırtılmış, yıpranmış kitaplar,
- Kaybolmuş, kırılmış sayfalı, küçük baskılı kitaplar,
- Kullanılmayan kaynaklar.

3.3. DERME GELİŞTİRMEDE ALT UNSURLAR

3.3.1. Derme Geliştirmede İşbirliği

İşbirliği iki veya daha fazla insanın veya kurumun amaç ya da hedeflerini gerçekleştirmek için iletişime ve paylaşımına geçmesidir. Kütüphaneler için ise işbirliği, kütüphanelerin kendi başlarına yapamadıkları çalışmalarını birlikte yapmak, kullanıcılarına sağlayamadıkları kaynakları değişim yolu ile sağlamak vb. amaçlarla yapılır (Tonta, 1999, s. 494). Hiçbir kurum ya da insan belirli bir hizmeti vermek için tek başına yeterli değildir. İlgili kurum veya kişilerden yardım almak ve süreçleri beraber yürütmek kurumun amaç ve hedeflerini gerçekleştirmekte daha etkili olacaktır. Derme geliştirmede karar alma sürecinde işbirliği oldukça önemlidir. İşbirliği kaynak paylaşım konusunda da önemli bir unsurdur. Kütüphaneler arası ödünç verme kaynak paylaşımının bilinen en eski örneğidir. İşbirliği kullanıcıya daha hızlı, daha ekonomik ve daha iyi hizmet vermede yardımcı olur. Kaynak sayısındaki artış kütüphaneler arasında işbirliği alanlarının oluşmasını sağlamıştır. Özellikle elektronik kaynakların maliyetlerinin çok yüksek olması ve kullanıcıların tüm istediği kaynakların her kütüphanenin tek başına almasının bütçe açısından oldukça zor olması, kütüphanelerin işbirliği yaparak bu kaynakları beraber satın almasını doğurmuştur. Kütüphaneler belge sağlama, derme geliştirme, elektronik kaynakların kullanımı, kütüphanelerarası ödünç verme gibi alanlarda işbirliği yapmaktadırlar. Kütüphaneler bu sayede hem daha iyi hizmet verip hem de maddi açıdan zor bir duruma düşmeyeceklerdir. Hiçbir kütüphane ya da kütüphane hizmeti dermede kendi kendine yeterli olamaz ve kütüphaneler arası etkili ödünç verme sistemi, her halk kütüphanesi hizmetinin vazgeçilmez bir parçası olmalıdır. Bir kütüphane hizmetinde birkaç yolla gerçekleştirilen kütüphanelerarası düzenli bir derme değişim programı

dermelerden en fazla kullanımı sağlar ve kullanıcılarına seçmeleri için çok geniş ve çeşitli eserler sunar (IFLA, 2010, s.74; Evans ve Saponaro, 2012, s.161).

3.3.2. Derme Geliştirmede İçerik (Format)

İçerik kütüphane dermesinin kapsadığı farklı türdeki materyallerden oluşmaktadır. Halk kütüphanesi doğası gereği birbirinden farklı kullanıcı grubuna sahip olduğu için dermesinde birbirinden farklı materyal barındırır. Kitaplar, seriler ve basılı olmayan kaynaklar kütüphane dermelerinin sahip olduğu en önemli parçalarıdır.

IFLA'ya göre (2010, s.71) yaklaşık olarak aşağıdaki içeriklerin bir halk kütüphanesi dermesinde görülmesi beklenir:

- Hem ciltli hem karton kapaklı kitaplar,
- Broşürler ve kısa ömürlüler,
- Gazeteler ve küpür dosyalarını içeren dergiler,
- İnternet yoluyla elde edilen dijital bilgi,
- CD-ROM veri tabanları,
- Yazılım programları,
- Mikroformlar,
- Kasetler ve kompakt diskler (CDler),
- DVDler,
- Video kasetler,
- Lazer diskler,
- Büyük baskılı materyaller,
- Braille materyaller,
- Konuşan kitaplar,
- Elektronik kitaplar,
- Posterler.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte kütüphane hizmetlerinde de değişiklikler görülmeye başlanmıştır. Geleneksel anlamda basılı kaynağın yanında elektronik kaynak sayısında

da bir artış görülmüştür. Günümüzde basılı materyaller yerini elektronik dermeye bırakmaktadırlar. Kütüphanenin hem basılı hem de elektronik kaynak oranını dermesinde orantılı bir şekilde sağlaması oldukça önemlidir. Elektronik formattaki materyaller kitap dermelerini tamamlarlar ve bazen belli alanlarda onların yerini alırlar. İnternet ve CD'lerdeki danışma eserleri ve haftalık dergiler, basılı formatlar için geçerli seçeneklerdir (IFLA, 2010, s.75).

3.3.3. Derme Geliştirmede Teknoloji

Kütüphanelerin amaç ve hedeflerine ulaşmaları ve daha iyi hizmet verebilmeleri için teknoloji ile yarışmaları ve teknolojiyi kütüphane hizmetlerinde bir fırsata çevirmeleri gerekmektedir. Aksi halde kütüphaneler iyi hizmet veremeyecek, kullanıcı gereksinimlerini karşılamada yetersiz ve pasif duruma düşeceklerdir. Kullanıcılar eskiye oranla elektronik kaynak kullanımına ağırlık vermeye, bazı işlemlerini elektronik ortamdaki halletme yönelimine girmişlerdir. Bunun yanı sıra teknoloji kütüphane için sadece elektronik kaynak anlamına gelmemektedir. Teknoloji birçok teknik işlemin elektronik yollarla yapılmasını da sağlamaktadır. Halk kütüphaneleri sadece kitap okunan, araştırma yapılan ve sessiz çalışılan bir yer olmaktan çıkmaktadır. Artık kütüphanelerde çeşitli yaş grupları için oyun odaları çeşitli film izleme, müzik dinleme araç ve gereçleri bulunmaktadır. Bunlar gibi birçok etkinliğe teknoloji fırsat sağlamaktadır. Teknoloji derme geliştirmenin toplum analizinden seçim ve sağlamaya, ayıklamadan işbirliğine her alanda kendini göstermektedir. Bu bakımdan teknoloji iyi kullanmak derme geliştirme sürecinde etkili olacaktır.

3.3.4. Derme Geliştirmede Koruma

Koruma, kütüphane kaynaklarının çeşitli etkenlerden dolayı olumsuz yönde etkilenmesi durumunda kaynağın kötüleşmesine engel olmaya yönelik uygulanan yöntemdir. (Prytherch, 2000, s.178). Koruma, materyalin fiziksel ve kimyasal hasar görmesini en aza indirmek ya da engellemek için önlemlerin alınması işlemidir. Koruma derme geliştirme için çok önemlidir. Koruma en başta dermenin devamlılığını sağlamak adına önemlidir. Kütüphaneler dermeleri ve derme geliştirme süreçleri için bütçelerinin büyük bir

miktarını ayırırlar. Dermeler korunmazsa kütüphane bütçe açısından da zarara uğrayacaktır. Aynı zamanda sadece bütçe açısından zarara girmekle kalmayıp, bu hasar derme geliştirme sürecini de olumsuz yönde etkileyecektir. Koruma bir takım uzmanlık gerektiren bir iştir. İlk olarak hangi materyallerin, ne gibi etkenlerden korunacağını bilmesi ve işlemlerin buna göre yürütülmesi esastır. Derme, korunma şekillerine göre çeşitlilik göstermektedir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir.

- Uygun kullanım ve depolama,
- Çevresel koruma (sıcaklık ve nem),
- Güvenlik (sigara ve su gibi etmenlerden dolayı hasar görecekt derme için uyarıcı programlar),
- Afet durumlarına hazırlık planlaması (deprem, kasırga, sel, yangın vb.),
- Dijital koruma (yazılım ve programlar),
- Temel koruma,
- Sigorta (Evans ve Saponaro, 2012, s.250).

3.3.5. Derme Geliştirmede Yasal Koşullar

Günümüzde derme geliştirmenin ihtiyacı olan temel şeylerden birisi telif (entelektüel mülkiyet) hakları yasası ve düzenlemelerdir. Telif hakkı, işin satılması veya izinsiz basılmasına karşı korumak için oluşturan hukuk kurallarından gelmektedir. Bilginin dağıtılması ve üretilmesi riskine karşı bireylerin veya şirketlerin bazı önlemler almasıdır. Bu yasal düzenlemeler kütüphanelerde kullanılmasına rağmen aslında oldukça karışık bir yapılanma göstermektedirler. Kütüphane personeli elektronik kaynakların lisans anlaşmaları için yasal düzenlemelere göre hareket etmek zorundadır. Fakat bu işlemler oldukça pahalıdır. Kütüphaneler ve bilgi merkezleri telif hakları konusunda oldukça hassas olması gereken kurumlardır. Kişinin ürettiği bilgiyi iradesi ve izni olmadan ticari amaçla kullanılmasına olanak vermemelidirler. Kütüphaneler izinsiz yayınlanan kaynakları kütüphaneye alıp kullanıcılarına vermeler. Yine korsan olarak nitelendirilen bu kaynaklar fotokopi yolu ile çoğaltılıp kullanıcıya sunulamazlar. Kütüphaneler entellektüel mülkiyet hakları konusunda özveri davranmaktadırlar (Evans ve Saponaro, 2012, s.280; Yılmaz, 2009, s.400).

3.3.6. Derme Geliştirmede Etik Koşullar

Düşünce özgürlüğü, bireyin özgürce düşünebilmesi, düşündüğünü özgürce ifade edebilmesi, düşüncesinden dolayı kınanmamasıdır (Çağlayan,1991, s.1). Kütüphane düşüncenin kalıcılığını sağlayan yazılı ve görsel-işitsel kayıt ortamlarını sağlayıp düzenleyerek kullanıcının hizmetine sunar (Kızıllkan, 1994, s.14). Düşünce özgürlüğü bireylerin diledikleri gibi düşünme ve düşündüklerini istedikleri biçimde aktarabilme durumudur. Bu konuda kütüphaneler bağlayıcı görev durumundadırlar. Düşünülen bilgilerin kalem ve kağıtla buluştuğu, bir doküman haline geldiği ve bu materyallerin kütüphane ile kesişmesi son derece dikkat çekicidir. Halk kütüphanelerinde düşünce özgürlüğü ve bireyin arasına giren ve problem olarak nitelendirebileceğimiz bir kavram ise sansürdür. Sansür her türlü düşünce ve sanat ürününün siyaset, din, dil, ırk bakımından sakıncalı olduğu gerekçesi ile üretiminin, dağıtımının, ödünç verilmesinin veya satılmasının yasaklanmasıdır (Harrod, 1984, s.137, aktaran; Kızıllkan, 1994, s.10). Her ne sebeple olursa olsun hiçbir kurum ya da birey düşünce özgürlüğünün önüne geçmemelidir. Geçmişten günümüze kütüphanelerde sansür düşünce özgürlüğünün önüne geçmekte adeta bu düşünceye ket vurmaktadır. Dermeye sansür uygulanması bunun bir örneğidir. Kurum veya kişilerin materyal seçiminde taraflı davranması, kişisel siyasi görüş ve düşünceleri doğrultusunda materyallerin kullanıcı ile buluşturulmaması ve yasaklanması, bu materyallerin depolarda tutulması sansürün kütüphanedeki en çarpıcı örnekleridir. Bu durum hem kütüphane kurumu hem de mesleki açıdan etik bir durum olarak karşılanamaz. Bu konuyu Yılmaz (Yılmaz, 2009, s.401) derme geliştirme açısından şu şekilde ifade etmiştir

“bilgi merkezi için kaynakların nesnel mesleki ölçütler yerine siyasi, ideolojik, ticari ve dinsel kaygılar gibi kişisel/öznel ölçütler temelinde seçilmesi ve dolayısıyla sansür uygulanması yaygın olarak görülebilen etik sorunlar arasında bulunmaktadır”.

3.4. ELEKTRONİK DERME GELİŞTİRME

Son yıllarda teknolojinin hızla ilerlemesi kütüphane kurumlarını da etkilemiştir. Bu etkiyi kütüphanelerde derme geliştirme hizmetlerinin değişimlerinde görmek mümkündür. Geleneksel yöntemlerle sağlanan basılı kaynakların yanında elektronik kaynakların sayısı hızla artmakta ve kullanımı yaygınlaşmaktadır. Kullanıcılar için bilgi gereksinimlerini ve isteklerini karşılamanın farklı bir boyutu oluşmuş, artık toplum kütüphaneye gelmek yerine bilgisayar başından dünyanın herhangi bir yerindeki çoğu kaynağa hızlı bir şekilde erişir olmuştur. Kütüphanelerin elektronik kaynakları tercih etmeleri için birçok sebep bulunmaktadır: Yer ve zaman sıkıntısı olmaksızın kullanıcıya her yerden istedikleri anda erişim imkanı tanınmaları, güncel bilgileri takip edebilme fırsatı, kaynağın bir çok kullanıcı tarafından aynı anda kullanılabilmesi (Al ve Al, 2003, s.2). Tüm dünyada bilgi merkezlerinin sahip olduğu basılı ve elektronik kaynaklarının hepsi kütüphanenin dermesini ifade eder. Bu sebeple bu konuda oluşturulan genel algı yıkılmaya başlanmış ve artık yazılı politikalar önem kazanmıştır (Olçay, 1997, s.1). Kovacs (2000, s.338) elektronik kütüphane derme geliştirme aşamalarını dört madde ile ifade etmiştir:

- Elektronik kütüphanenin amaç ve hedefleri belirlenmesi,
- Elektronik derme geliştirme politikası oluşturulmalı,
- Elektronik derme geliştirme aşamalarının tüm aşamalarına özen gösterilmeli,
- Elektronik dermenin bulunduğu web sitesinin kullanılabilirliği ölçülmeli, sayfa tasarımına dikkat edilmeli ve devamlılık sağlanmalı.

Bu maddeler belirlenirken elektronik derme geliştirmeyi oluşturan ve etkileyen birçok unsur (kullanıcı, bütçe, derme vb.) da beraberinde düşünülüp hareket edilmelidir (Kovacs, 2000, ss.338-339). Elektronik derme geliştirmede geleneksel seçim ölçütlerinin kullanılmasının yanı sıra, dermenin farklı bir boyutta olmasından dolayı bazı seçim ve değerlendirme ölçütleri eklenmiştir. Bunları şu şekilde sıralayabilir:

3.4.1. Elektronik Derme Geliştirmede İçerik

Derme oluştururken öncelik vereceğimiz noktalardan birisi dermenin kullanıcı beklenti ve isteklerini karşılayabilmesidir. Bu sebeple elektronik kaynakların içeriği kütüphane misyon ve vizyonuna uygun, kullanıcıların beklentisini karşılar nitelikte olmalıdır. Kütüphanecinin bu durumu takip edebilmek için aşağıdaki soruları cevaplayabiliyor olması beklenmektedir.

- Derme içeriği yedekleniyor mu?
- Son çıkan kaynaklara ulaşmak adına güncellemeler zamanında yapılıyor mu?
- Web sitesi yeterince açık, anlaşılır ve kullanılabilir mi?
- Kaynakların hepsine erişim sağlanabilmekte mi? (Akçal ve Kaya, 2006, s. 83; Atılın ve Yalçın, 2009, s.785).

3.4.2. Elektronik Derme Geliştirmede Kapsam

Elektronik kaynaklarda kapsam birçok unsuru ifade eder. Dermede bulunan kaynakların hangi konuları incelediği hangi alanlarla bağlantılı olduğu, kaynak çeşitliliğinin ne kadar geniş olduğu, kaynakların erişilebilirliği, var olan kaynakların hizmet verdiği kullanıcı grubunun beklenti ve isteklerini karşılayabilecek düzeyde olup olmadığı vb. zellikler elektronik dermenin kapsamını ifade eder (Al ve Al, 2003, s.5; Guenther, 2000, s.59; Hastings, 1998, s.112).

3.4.3. Elektronik Derme Geliştirmede İşlevsellik

Sahip olunan dermenin n önemli özelliklerinden birisi kullanıcılarının bu dermeden yararlanmasıdır. Elektronik kaynaklarda basılı kaynaklardan farklı olarak kullanıcıların kaynaklara ulaşabileceği ortam daha farklıdır. İşte bu noktada karşımıza işlevsellik çıkmaktadır. Elektronik kaynakların işlevselliği kullanıcıların hiçbir engele takılmadan kaynakları kullanması adına çok önemlidir. İşlevsellikle bağlantılı etkenler aşağıda sıralanmıştır:

- Kaynaklara uzaktan erişim sağlanmakta mıdır?
- Kaynakların bulunduğu katalog, arayüz, web sitesi vb. kullanılabilirlik açısından uygun mudur?
- Arama sırasında filtreleme gibi kullanıcının işinin kolaylaştıran özellikler var mıdır?
- Kaynakların bulunduğu katalog, arayüz, web sitesi vb. açıklayıcı ve anlaşılır bir dile sahip midir? (Allison, 2000; Al ve Al, 2003, ss. 7-8)

3.4.4. Elektronik Derme Geliştirmede Maliyet

Elektronik kaynaklardaki birçok unsur maliyeti etkilemektedir. Kullanıcı grubunun özellikleri, büyüklüğü, kaynağın özellikleri, kaynağa erişim vb. unsurlar maliyet zerinde etki etmektedir (Salman, 2002, ss. 69-70). Bu unsurları maddelerle belirtecek olursak;

Elektronik maliyete ilişkin unsurlar şu şekilde sınırlanabilir:

- Kaynakların önceki yıllardaki erişimleri tamamen açık mıdır yoksa bir sınırlama var mıdır?
- Son çıkan güncel yayınlara erişim var mıdır ya da ambargo kullanılmakta mıdır?
- Belirli bir kullanıcı sınırlamışı var mıdır?
- Elektronik kaynaklarda fiyatlandırma neye göre yapılmaktadır?
- Yıllık fiyat artışı nedir ve neye göre belirlenmektedir?

3.4.5. Elektronik Derme Geliştirmede Lisanslar

Elektronik kaynaklar lisans anlaşmaları gereği kullanıcılara sunulurlar. Kütüphaneler ya da konsorsiyumlar elektronik kaynakları satın almak için ilgili firma ve yetkililerde lisans anlaşması imzalarlar. Lisans anlaşmasında ürünün nasıl kullanılacağı, kaynak kullanımında sahip olunan artılar ve eskiler vb. içerik bulunmaktadır. Lisans anlaşmalarının amaçları aşağıda sıralanmıştır (Atılğan ve Yalvaç, 2009, s.786; Al ve Al, 2003, s. 9; Metz, 2000, s. 719):

- Satın alınan veya erişim sağlanan kaynağın kapsamı hakkında bilgi vermek,
- Kaynağın hangi amaçlar için kullanılacağını belirlemek,
- İzin verilen ve yasaklanan kullanımlar,
- Tarafların yükümlülüklerini belirlemek,
- Aboneliğin sonlanması durumunda abonelik sonrası sürekli erişimin olup olmayacağını belirlemek,
- Yetkili kullanıcıları tanımlamak,
- Abonelik döneminin bitiminden sonra “yenileme” işleminin nasıl yapılacağını belirlemek,
- Abone olunan içerikte yapılacak değişikliklerde uygulamanın nasıl olacağını belirlemek,
- Ödemelerin nasıl ve ne zaman yapılması gerektiğini belirlemek,
- Anlaşmazlık durumunda nelerin yapılacağı ve hangi mahkemelerin yetkili olacağını belirlemek,

Elektronik Derme Geliştirmede Teknik Özellikler: Elektronik dermede kaynakların kullanıcılara sunulması için bir akım yazılım ve teknik bilgiye ihtiyaç vardır. Kurumda çalışan personelin bu konuda hangi bilgiye sahip olması gerektiğini araştırıp öğrenmeli ve ona göre hareket etmelidir. Teknolojik aygıtların kütüphanenin sahip olduğu malzemelerle entegrasyonu da göz önüne alınmalıdır (LaGuardia ve Bentley, 1992, s.61; Evans, 1995, s.268).

3.5. DERME GELİŞTİRME POLİTİKASI

Politika dar anlamıyla bir amaca veya hedefe ulaşmak için izlenecek yol veya yöntemlerdir. Türk Dil Kurumu (TDK) 'ya göre politika; belirlenen amaç veya hedeflere ulaşmaya yönelik karar ve eylemler bütünüdür (2016). Kütüphanecilikte ise politika, “bir örgüt içinde geniş bir alandaki etkinlikler için kabul edilebilir uygulamaları ve eylemleri betimleyen, tercihen yazılı olan bir yönetsel plan ya da rehberler dizisidir” (The ALA Glossary..., 1983, s.175). Derme geliştirme politikası ise; Kütüphanenin sahip olduğu derme hakkında bilgi veren, dermenin gelişimine katkı sağlayan, kütüphanenin

amaçlarını yok saymadan mantık çerçevesinde derme geliştirmeyi planlayan dokümandır (ALA, 1987, s.2-3). Literatürde derme geliştirme politikası; seçme politikası, derme durumu ya da derme geliştirme planı olarak da kullanılır. Derme geliştirme politikaları genellikle koleksiyon, bütçe, seçim ve ayıklama gibi alanları kapsayan resmi belgeler olarak tanımlanır (Johnson, 2009, s.73). Derme geliştirme politikası genellikle kütüphane işlemlerinden biri olarak ifade edilir (Mangrum ve Pozzebon, 2012, s.109). Johnson (2009, s.72), derme geliştirme politikası olmayan bir kütüphanenin, iş planı olmayan bir şirket gibi olduğunu belirtir. Derme geliştirme politikaları çeşitli amaçlara hizmet ederler. Bu amaçları Johnson (2009, s.72) genel olarak ikiye ayırır: Bilgi verme ve koruma.

Bilgi verme: Derme geliştirme politikası dermenin zayıf ve kuvvetli yanları, dermenin gelecekteki durumu ve kütüphanenin görevleri hakkında bilgi verir. Derme geliştirme politikası halk kütüphanelerinin topluma sağlamakla yükümlü olduğu bilgi verme, eğlence, eğitim ve araştırma işlevlerinin geliştirilerek garanti altına alınmasını sağlar. Derme geliştirme politikası kütüphane, personel ve kullanıcı arasında bağlantı sağlar.

Koruma: Derme geliştirme politikası dış etkilere karşı kütüphaneyi korur. Bu politika kütüphanede düşünce özgürlüğünün korunmasını ve devam ettirilmesini sağlar. Herhangi bir suçlamada politika kütüphaneyi korur. Politika bağış için kütüphaneye yardımcı olur, bağış politikasının oluşması sağlanır. Ayıklama sürecinin belirli kurallar altında işlenmesini sağlayarak önyargılara karşı dermeyi korur.

Derme oluştururken ve geliştirirken kütüphanecinin en büyük yardımcısı uyulması gereken şartları kapsayan yazılı kuralların, yönergelerin, bir başka deyişle belirli bir derme politikasının varlığıdır (Önal, 2005, s.198). Derme geliştirme politikası bir pek çok amaca hizmet ettiği için her kütüphanenin sahip olması gereken bir unsurdur. Derme geliştirme politikası derme hakkında bilgi verir, derme için ayrılacak bütçeyi belirlemeye yardımcı olur, entelektüel mülkiyet hakları ve sansür konusunda kütüphanenin tavrını ortaya koyar, materyal seçiminden, bağış kaynakların derme içindeki yerine kadar bu süreçteki önceliklerin belirlenmesine yardımcı olur (Johnson, 1994). Derme geliştirme politikası hakkında bu konuda uğraşan diğer kütüphanecilere örnek olur ve bu işlemin bir

planlama dahilinde yapılması gerektiği, kişisel çıkarlar doğrultusunda şekillendiremeyeceğini belirtir (Frank, 1993).

Derme geliştirme politikalarının halk kütüphanelerine sağladığı yararlar aşağıda genel bir çerçeve çizilerek verilmiştir:

- Derme geliştirme politikası, dermenin doğası ve alanı hakkında bilgi verir,
  - Önceliklerin belirlenmesinde bilgi verir,
  - Derme için kurumsal öncelikler hakkında düşünmeyi sağlar,
  - Kurumsal amaçları karşılamak için belli taahhütlerin yerine getirilmesini sağlar,
  - Dermeye dahil edilecekler ve edilmeyecekler için standartlar koyar,
  - Tek bir seçici ve tek bir personelin eğilimlerinin yol açacağı etkileri azaltır,
  - Yeni personel için eğitim ve oryantasyon aracıdır,
  - Şikayetlerin ele alınmasında personele yol gösterir,
  - Dermenin ayıklanmasına ve değerlendirilmesine yardımcı olur,
  - Bütçe kaynaklarının rasyonel dağılımına yardımcı olur,
  - Derme geliştirme programının genel performansının değerlendirilmesi için bir araçtır,
  - Derme geliştirme amacı hakkında kütüphane dışındaki kişilere bilgi verir,
  - Zaman ve personel döngüsü üzerinde sürekliliğin sağlanmasına yardımcı olur.”
- (Evans, 1995, s.80).

Ayrıca Acarbaş (1991, s.26), kütüphanelerin derme geliştirme davranışlarını yazılı bir politika haline geliştirilmesinin birçok yararı olduğunu vurgulayarak bunların içinde en önemlilerinin derme geliştirmede belirli hedeflerin oluşturulmasına yardımcı olması ve bu çalışmaların kişisel davranışlardan etkilenmeden geliştirilmesi olduğunu belirtmiştir. Derme geliştirme politikası planlı, çok yönlü ve anlaşılır olmalıdır. Politika hazırlanırken yöneltilen sorular genel olarak şunlardır:

- Politika niçin ve kim tarafından geliştirilmiştir?
- Kurumsal amaç ve öncelikler nelerdir?

- Kullanıcı grubu kimlerdir?
- Dermede hangi konu alanları olacaktır? Konuların kapsamı ve bilgi sağlama düzeyi ne olacaktır?
- Hangi materyal türleri dermede bulunacaktır?
- Dermenin değişik konularından kim sorumlu olacaktır?
- Geriye dönük derme geliştirilecek midir?
- Kütüphane bölgesel ve yerel derme geliştirme programlarına katılacak mıdır?
- Kütüphanenin bağış kriterleri nelerdir?
- Ayıklama ayrıntılı olarak politikada yer almış mıdır?
- Değerlendirme ne zaman ve kimin sorumluluğunda yapılacaktır?
- Koruma ilkeleri nelerdir?
- Dermeye ilgili kullanıcı eleştirileri kime yapılacaktır? (Karataş, 2002, s.39-40; Gökçe, 2008, s.59-60).

Dermenin sağlam temeller üzerinde işlenmesi süresi derme politikasının gerekliliğini doğurmaktadır.

3.6. TÜRKİYE'DE HALK KÜTÜPHANELERİNDE DERME GELİŞTİRME POLİTİKALARI

3.6.1. Türkiye'de Halk Kütüphanelerinin Tarihçesi

Osmanlı Devleti'ne matbaanın geç gelmesi kütüphane oluşumlarını da etkilemiştir. Gutenberg matbaasının 1453'de kurulmasının ardından Avrupa ülkelerine hızla yayılması ve Müteferrika Matbaa'sının 1729'da kurulduğu halde Osmanlı İmparatorluğunda uzun süre yaygınlık gösterememiştir. İlk Türk basımevi Osmanlı Devleti'ne 275 yıl gecikme ile gelmiştir. Kütüphaneler, Osmanlı zamanında ilk defa vakıf ve medreselerde varlığını göstermeye başlamıştır (Soysal, 1998, s.34). Osmanlı Devleti'nin kurulmaya başlamasından itibaren sınırları içerisinde birçok sosyal ve kültürel mekan kurulmaya başlamıştır, bunları içerisinde vakıflar ve medreseler de yer almaktadır. Kütüphaneler bu kurumlar içinde varlık göstermektedir. O dönemlerde

kütüphanelerdeki kaynakların neredeyse tamamına yakını dini kaynaklardan oluşmakta bunun yanında yine küçük koleksiyonlar bulunmaktaydı (Erünsal, 1999, s. 235-236). Osmanlı Dönemi'nde kütüphaneler bulunduğu vakfın kurallarına göre yönetilirdi. O dönemlerde kütüphanelerin tek başlarına yasal olarak devlet bünyesinde varlık göstermeleri 1869 yılında olmuştur. Devlet tarafından kurulan ilk kütüphane ise Kütüphane-i Umumi-i Osmani' adı altında 1884 yılında açılmıştır (Özlük, H.K., 2010, s.14). Sonrasında çeşitli isimlerle birçok kütüphane kurulmuştur. Cumhuriyet Dönemi'nde ise farklı isimlerle kurulan kütüphanelerinin hepsinin ismi, o zamanların Maarif Vekaleti (Milli Eğitim Bakanlığı), bugünkü Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak 1960'ta Halk Kütüphanesi olmuştur (Atılğan, 1995, s.15).

3.6.2. Türkiye'de Halk Kütüphanelerinde Derme Geliştirme

Türkiye'de halk kütüphanelerinin yayın seçimi Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 18 Haziran 2005 tarihinde çıkarılan Yayın Seçme Yönetmeliği'ne göre yapılmaktadır (Yayın Seçme...2005). Yayın Seçme Yönetmeliği, kütüphanelerin derme oluşturma ve geliştirme faaliyetlerine yön vermektedir (Yılmaz, 2005, s.307). Türkiye'de Türkiye'deki halk kütüphanelerinde derme Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü (KYGM) tarafından hem merkezi bir biçimde hem de bakanlığın il ve ilçe halk kütüphanelerine sağladığı belli bir bütçe ile oluşturulmakta ve geliştirilmektedir. Halk kütüphaneleri için gerekli olan yayınların büyük bir kısmını (yaklaşık %90) KYGM, geri kalan kısmını (yaklaşık %10) bakanlığın sağladığı bütçe ile kütüphaneler kendileri sağlamaktadırlar.

Yönetmeliğe (Yayın Seçme...2005, s.1) göre, Türkiye'deki halk kütüphanelerine satın alınacak kaynakların seçimi, Yayın Seçme Kurulu ve Yayın İnceleme Komisyonu tarafından yapılmaktadır. Yayın Seçme Kurulu (Madde 5); Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşarı, Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürü, ilgili Genel Müdür Yardımcısı, Daire Başkanı ve Şube Müdürü, yayımlardan sorumlu Daire Başkanı ile Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi Müdürü Kurulun daimi üyeleridir. Kurul, daimi üyelerle birlikte, yayıncı meslek kuruluşlarından iki temsilci, eser sahibi meslek kuruluşlarından bir temsilci olmak üzere on üyeden oluşur. Müsteşar bu Kurula başkanlık eder. Yayın

İnceleme Komisyonu (Madde 7); il halk kütüphanesi müdürü başkanlığında, müdür yardımcısı ve bir kütüphaneciden oluşur. Müdür yardımcısı bulunmayan illerde komisyona bir kütüphaneci veya şef katılır. İstanbul'da Beyazıt Devlet Kütüphanesi Müdürü de komisyon üyesidir.

KYGM yayın seçimi için öncelikle kütüphanelere her yılın Kasım ve Aralık ayları içerisinde bir yazı göndermektedir. Bu yazı kütüphanelerin ne kadar kitap istediği, ne kadar süreli yayın istediği, kütüphanenin personel, bina, okuyucu sayısı, üye sayısı vb. dikkate alınarak yer aldığı bilgilere ait sorulardan oluşmaktadır. KYGM tüm bu istekleri dikkate alarak, kendi belirlediği ölçütler ve yayın seçme yönetmeliğinin yayın seçim ölçütlerine göre her kütüphane için belli bir bütçe ayırıp o bütçeyi yayın seçimi için bir yayınevi ile anlaşarak yayınları sağlamaktadır. Kütüphaneler ne kadar kitap ihtiyaçları olduklarını belirtebilmektedirler fakat kitapları seçme özgürlüğüne sahip değildirler. Kitap seçme işlemi de KYGM tarafından yapılmaktadır. Merkezden yapılan genel materyal alımlarının dışında; illerin yerel ihtiyaçları ve okuyucu talepleri göz önüne alınarak kütüphanelere yeni yayın alımı için ödenek gönderilir. Gönderilmesi planlanan ödenek bir yazı ile ilgili başkanlığa iletilir ve kütüphaneye duyurusu yapılır. Ödenek illerdeki kütüphanelere alım için İl Halk Kütüphanelerine gönderilir.

Yayın Seçme Yönetmeliği (2005, s.2-3)'nde belirtilen Yayın Seçme ölçütleri şunlardır:

- “Ulusal, evrensel kültür ve sanat eserlerinin bugünkü kuşaklara tanıtılmasını sağlayan,
- Kişilerin pratik bilgi ve becerilerini geliştiren, boş zamanlarının değerlendirilmesi ile ilgili gereksinimlerini karşılayan,
- Toplumun kültürel, sosyal ve ekonomik kalkınmasına yardımcı olan, ortak duygu ve hassasiyetlerini tahrip etmeyen, bireylerin ve toplumun bir kesimini rencide etmeyen ve gruplar arasında düşmanca duygular oluşturmayan,
- Çağdaş uygarlığın yapıcı ve bilimsel birikimini yansıtan, Atatürk ilkeleri ile demokrasi, laiklik, insan hakları, düşünce özgürlüğü gibi ulusal ve evrensel değerlere aykırı olmayan,
- Kültürel ve sanatsal değerlerimizi, geleneklerimizi yansıtan,

- İçerik yönünden reklam ve ticari amacı ön planda tutmayan,
- Siyasi amaçlı ve propagandaya yönelik olmayan,
- Kolay anlaşılır ve arı bir dille yazılmış olan,
- Yazım, dizgi ve baskı hataları bulunmayan, bağış yayınlarda fiziksel olarak yıpranmamış ve güncel olan,
- Danışma kaynakları ve araştırmaya dayalı yayınlarda en yeni basım tarihine sahip olan,
- Kullanıcılar tarafından aranan ve hizmet verilecek yörenin gereksinimlerini (tarım, hayvancılık, balıkçılık, el sanatları ve benzeri) karşılayabilecek nitelikte olan,
- Süreli yayınlarda belirtilen zamanda ve düzenli çıkan, m) Yurt içinde yayınlanan kitaplar için Uluslararası Standart Kitap Numarası (ISBN/ International Standart Book Number) almış olan,
- Yurt içinde yayınlanan süreli yayınlar için Uluslararası Standart Süreli Yayın Numarası (ISSN/ International Standart Serial Number) almış olan, yayınlar seçilir”

Yönetmelikte (2005) dikkat çeken noktalardan biri, kütüphane için yayın seçim aşamasında kütüphanede bulunan personele göstermelik bir hak tanındığı, seçim işleminin merkeziyetçi bir yapıya bırakılmasının hukuksal bir dayanak olarak zorunlu tutulduğudur. Yayın Seçme Kurulu'nun ise tamamen göstermelik olarak yönetmelikte yer aldığı gözükmektedir (Yılmaz, 2005, s.6).

Yayın seçme kurulu yılda ortalama üç defa toplanmaktadır. Bu toplantıların ikisi kitap alımı biri ise süreli yayın aboneliği için oluşturulur. Kitap alımı için ilk toplantı her yılın Mayıs - Haziran aylarında ikinci toplantı ise Ekim - Kasım aylarında gerçekleşmektedir. Süreli yayın alımı için ise Aralık ayında toplanılmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı halk kütüphanelerine satın alma veya bağış yoluyla temin edilecek yayınlar ile abone olunacak süreli yayın başvurularının, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayın Seçme Yönetmeliği ve Yayın Seçme Kurulu İlke Kararları doğrultusunda kabulü, depolanması ve dağıtımı ile yerinden kitap alımı için halk kütüphanelerine ödenek gönderilmesini planlamak ve gerçekleştirmek materyal sağlama şubesinin görevidir. Yayınevleri, şahıslar, vakıflar ve dernekler tarafından KYGM'nin ilgili web adresinden kitap ve kitap

dışı materyal başvuruları yapılır. Başvurusu gerçekleştirilen yayına ait başvuru formu ve bir adet yayın örneği şubeye teslim edilir. Şube başvuru formunun imza, kaşe ve yetkili kişinin bilgilerinin doğruluğu açısından; yayın ise ISBN, bandrol, yazar, yayın adı, baskı yılı vb. bilgilerin doğruluğu, 18 Haziran 2005 tarih ve 25849 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayın Seçme Yönetmeliği’nde belirtilen seçme ölçütleri ile Yayın Seçme Kurulu tarafından alınan ilke kararları dikkate alınarak kontrol edilir. Gerekli prosedür tamamlandıktan sonra Yayın Seçme kurulunda satın alınmasına karar verilen kitaplara ait kurul kararları ödeme işlemlerinin başlatılması için üst yazı ile Başkanlığa teslim edilir. Süreli yayın aboneliği için ise sırasıyla aynı işlemler devam eder, yalnızca diğerinden farklı olarak, ilk başvuru yapılırken süreli yayına ait çıkmış son iki sayı şubeye teslim edilir. Bağış kabulüne geldiğimizde ise, genel müdürlüğe yapılan başvurular ve dağıtım gerektiren genel bağışlar, genel müdürlükçe kabul edilir. Yayın seçme yönetmeliğine aykırı olmamak koşulu ile her türlü materyal kabul edilir. Gelen bağışlar depoya teslim alınır ve kütüphanelere dağıtımı yapılır.

3.6.3. Türkiye’deki Halk Kütüphanelerinin Genel Durumuna Bakış

Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı hizmet veren 1.130 adet Halk, Çocuk ve Edebiyat Müze Kütüphanesi bulunmaktadır. Bu kütüphanelerin 144’ü Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Yatırım Programı yoluyla yaptırılan binalarda hizmet vermektedir.

Çalışmanın bu kısmında genel olarak Türkiye’deki halk kütüphanesinin işlevselliği (kitap, kullanıcı, kayıtlı üye ve ödünç verilen materyal sayısı), nüfusa göre kişi başına düşen kitap sayıları, kitap türü, materyal, personel ve bütçe durumlarının yıllara göre değişimleri aktarılmış, Türkiye’deki halk kütüphanelerinin durumları kabaca gözler önüne serilmiştir.

Halk kütüphaneleri'ndeki kitap, kullanıcı, kayıtlı üye ve ödünç verilen materyal sayılarının yıllara göre dağılımı gösteren tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo1. Kitap, kullanıcı, kayıtlı üye ve ödünç verilen materyal sayılarının yıllara göre dağılımı

Yıl	Kitap sayısı	Kullanıcı sayısı	Kayıtlı üye sayısı	Ödünç verilen materyal sayısı
2011	15.621.478	18.826.715	753.378	6.215.605
2012	15.785.280	19.545.940	885.282	6.790.817
2013	16.099.993	20.232.069	1.025.846	7.465.763
2014	17.111.825	17.787.765	1.209.766	7.600.807
2015	18.097.101	23.529.016	1.367.139	8.840.454

Tablo 1'de yer alan veriler incelendiğinde kitap sayısının, kayıtlı üye sayısının ve ödünç verilen materyal sayısının her yıl arttığı, kullanıcı sayısının sadece 2014 yılında bir düşüş yaşadığı fakat sonrasında arttığı gözlenmektedir. Son beş yılda kitap sayısının %20 arttığı görülmektedir. Kitap sayısının her yıl artması oldukça önemlidir. Her yıl dermeye eklenen yeni yayın miktarı dermeye canlılık katacaktır.

Nüfusa göre kişi başına düşen kitap sayılarının yıllara göre dağılımına Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2. Nüfusa göre kişi başına düşen kitap sayısının yıllara göre dağılımı

Yıl	Nüfus	Kitap Sayısı	Kişi başına düşen kitap sayısı
2011	74.724.269	15.621.478	0,21
2012	75.627.384	15.785.280	0,21
2013	76.667.384	16.099.993	0,21
2014	77.695.904	17.111.825	0,22
2015	78.741.053	18.097.101	0,23

Tablo 2 incelendiğinde, her yıl nüfusun artmasına paralel olarak kitap sayısının da arttığı görülmektedir. IFLA (1986) temel alınarak oluşturulan KYGM (1998) standartlarına göre 1 kişiye 0,50-0,75 kitap düştüğü göz önüne alınırsa halk kütüphanelerinde bulunan ve kişi başına düşen kitap sayısı açısından standartların uzağında olduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda nüfusa göre yeterli dermeye sahip olmadığımız gerçeği de göze çarpmaktadır.

Halk Kütüphaneleri'ndeki kitap dağılımlarının yıllara göre değişimlerine Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3. Kitap dağılımlarının yıllara göre değişimi

Yıl	Okul Öncesi Çocuk Kitabı	Çocuk Kitabı	Yetişkin Kitabı	Genel Toplam	Çocuk Kitapları Yüzdesi(%)
2011	-	3.513.452	12.108.026	15.621.478	0,22
2012	-	3.744.119	12.041.161	15.785.280	0,24
2013	-	3.936.220	12.163.773	16.099.993	0,24
2014	-	4.449.615	12.662.210	17.111.825	0,26
2015	109.778	4.628.504	13.358.819	18.097.101	0,26

Halk kütüphaneleri yönetmeliğine (2012) göre, dermenin en az üçte birini çocuk kitapları oluşturmalıdır. Tablo 3'te yer alan genel derme ve çocuk kitabı oranlarına baktığımızda çocuk kitaplarının toplam dermenin üçte birinden daha aşağı bir aralıkta yer aldığını görmekteyiz. Ayrıca 2015 yılına kadar kütüphanelerde okul öncesi çocuk kitabının olmayışı da oldukça olumsuz bir örnek teşkil etmektedir.

Türkiye'deki halk kütüphanelerindeki materyallerin yıllara göre dağılımları Tablo 4'te ve halk kütüphanesinde çalışan personelin yıllara göre Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 4. Materyal türlerinin yıllara göre dağılımı

Materyal	2011	2012	2013	2014	2015
Afiş	14.572	14.508	14.454	14.518	14.677
Atlas	596	587	582	612	569
Banknot	480	480	480	480	480
Braille Kitap (Konuşan Kitaplık)	3.735	3.901	4.430	4.699	4.801
CD	56.109	60.799	67.549	70.023	75.586
Disket	446	429	390	372	439
DVD	6.860	8.858	10.072	10.673	13.549
Film	275	297	293	290	326
Harita	3.212	3.111	3.111	3.135	3.092
Küre	42	40	42	41	42
Mikrofilm	999	810	746	746	746
Mikrofiş	1	2	2	2	2
Nota	668	668	668	668	668
Plak	1.924	1.896	1.897	1.892	1.890
Posta Kartı	69.808	69.808	69.808	69.808	69.808
Pul	9.171	9.214	9.214	9.214	9.214
Satranç	228	229	216	231	236
Ses Kaseti	89.729	87.316	82.904	79.934	76.690
Slayt	4	4	4	3	4
Tablo	1.970	206	206	207	202
Video Kaset	4.998	4.708	4.283	4.015	3.857
Yazma eser	165.139	13.534	6.091	4.189	4.174
Toplam	430.966	281.405	277.442	275.752	281.052

Tablo 4'e ilişkin materyal türlerinin yıllara göre dağılımına bakıldığında çoğu materyal türünün artış gösterdiği görülmektedir. Fakat derme içindeki materyallerin türüne bakıldığında elektronik materyale ait bir veriye ulaşılamamaktadır. Günümüzde teknolojinin bu denli yoğun kullanıldığı bir alanda kullanıcılar için elektronik materyal ihtiyacının karşılanamaması son derece olumsuz bir durumdur.

Tablo 5. Personelin yıllara göre dağılımı

Unvan	2013	2014	2015
Kütüphaneci	328	373	386
Memur	447	449	367
Diğer (Teknisyen, Uzman yardımcısı, Bilgisayar işletmeni vb.)	1644	1755	1874
Toplam	2.419	2.577	2.627

Halk kütüphaneleri yönetmeliğine (2012) göre kütüphanede görevlendirilecek kütüphaneci sayısı toplam personel sayısının 1/3'ü oranında olmalıdır. Tablo 5'e bakıldığında Kütüphaneci sayısının yaklaşık 830 olması gerekirken mevcut durumda bu oran olması gerekenin yarı sayısına dahi ulaşamamıştır. Kütüphanelerdeki kütüphaneci sayıları oldukça düşüktür. Yeterli personel olmadan derme geliştirmeden bahsetmek çok sağlıklı olmayacaktır.

Tablo 6'da kütüphane bütçe oranlarının yıllara göre dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 6. Bütçe oranlarının yıllara göre dağılımı

Bütçe oranları	2011	2012	2013	2014	2015
Personel Giderleri	57.386.000	69.770.000	89.934.000	96.354.700	105.343.000
Sosyal Güvenlik	11.973.000	12.960.000	16.001.000	18.150.500	20.286.000
Mal ve Hizmet Alımları	15.075.000	16.117.000	17.287.000	21.208.000	23.277.000
Cari Transferler	1.821.000	2.024.000	2.625.000	2.803.000	3.392.000
Sermaye Giderleri	28.000.000	35.480.000	49.317.680	48.000.000	55.000.000
Genel Toplam	114.255.000	136.351.000	175.164.680	186.516.200	207.301.000

Tablo 6'ya bakıldığında bütçe oranlar her yıl düzenli bir şekilde artmaktadır. Bu bütçelerinin belli bir kısmının derme geliştirme için ayrılmamış olmaması oldukça ironiktir.

Halk kütüphanelerine merkezden ve kütüphaneler tarafından alınan kitap sayılarının yıllara göre dağılımı Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Merkezden ve kütüphaneler tarafından alınan kitap sayılarının yıllara göre dağılımı

Yıl	Merkezden satın alınan kitap sayısı	Kütüphaneler tarafından satın alınan kitap sayısı	Kütüphane tarafından alınan kitapların merkezden alınan kitaplara oranı (%)
2011	1.024.600	81.000	% 8
2012	1.093.215	88.000	% 8
2013	1.107.320	95.000	% 8
2014	1.185.200	90.000	% 8
2015	1.220.889	95.321	% 8

Tablo 7’deki verilere göre kütüphanelerin satın aldığı kitap miktarı %8’dir. Buna göre dermenin büyük çoğunluğu (%92) merkez tarafından sağlanmaktadır. Bu oranlara bakıldığında dermenin büyük bir çoğunluğunun bakanlık tarafından merkezden seçilmesi halk kütüphanelerinde derme geliştirme açısından oldukça olumsuz bir durumdur.

4. BÖLÜM

BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

4.1. TÜRKİYE'DE Kİ İL VE İLÇE HALK KÜTÜPHANELERİNİN DERME GELİŞTİRME POLİTİKARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmanın bu bölümünde, Türkiye’de il ve ilçe halk kütüphanelerinde gerçekleştirilen anketten elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Anket sorularının bir kısmında denekler birden fazla seçenek işaretleyebildiği için yüzdeler %100’ün üzerinde veya altında çıkabilmektedir.

Aşağıda 120 katılımcıyla gerçekleşen İl halk kütüphaneleri ile İlçe halk kütüphanelerinde gerçekleştirilen anket bulguları yer almaktadır. Ankette elde edilen bulgulara göre genel olarak ankete katılan personelin 62’si yönetici (Müdür, Müdür Yardımcısı, Yönetici, %51,7), 58’i idari personeldir (Uzman, Kütüphaneci, İdari personel ve diğer, %48,3). Ayrıca anketi 46 ilçe halk 74 il halk kütüphanesi cevaplamıştır.

4.1.1. Türkiye’de halk kütüphanelerinde çalışan personellere ait demografik özellikler ve mesleki yeterlilikler

Türkiye’de halk kütüphaneleri kapsamında derme geliştirme politikalarına yönelik koşullar analiz edilirken, öncelikle halk kütüphanelerinde çalışan personellerin demografik bilgileri ve mesleki yeterlilikleri değerlendirilmiştir. Bu bağlamda aşağıda bu değerlendirmelere ilişkin 4 tablo ve bu tablolara ait açıklamalar yer almaktadır.

Tablo 8. Eğitim durumu

Eğitim	Sayı	%
Doktora	–	–
Yüksek Lisans	6	5
Lisans	99	82,5
Ön Lisans	7	5,8
Lise ve dengi okul	8	6,7
Diğer	--	--
Toplam	120	100

Tablo 8’de yer aldığı gibi anket verilerinin sağlandığı 120 halk kütüphanesinde çalışan personelin büyük bir çoğunluğunun (%82,5) lisans mezunudur. En düşük eğitim düzeyi olan lise ve dengi okul mezunlarının oranı ise %6,7’de kalmaktadır. Bu durum halk kütüphanelerinde hizmet veren personelin önemli bir çoğunluğunun en azından lisans mezunu olması açısından olumlu değerlendirilebilir.

Tablo 9. Mezun olunan alan

Alan	Sayı	%
Bilgi ve Belge Yönetimi	95	78,5
Kamu Yönetimi	4	3,3
İşletme-İktisat	6	5,0
Eğitim Bilimleri	4	3,3
Diğer	11	9,1
Toplam	120	100

Tablo 9 verilerine göre anket uygulanan halk kütüphanelerinde çalışan personelin %78,5’i üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinden mezun olmuştur. İnceleme yapılan halk kütüphanelerinde çalışanlarının büyük bir çoğunluğunun alan mezunu olması yürütülen hizmetlerin kalitesi açısından son derece önemli görülmektedir. Öte yandan inceleme yapılan ve ülkemizde belli başlı 120 halk kütüphanesi içerisinde yer alan kütüphanelerde dahi %21,5 oranında meslek mezunu kütüphaneci olmaması dikkat

çekicidir. Diğer alanlardan mezun olanalar %9,1 oranında sırasıyla sosyal bilimler, fen bilimleri ve lise mezunu oldukları dile getirmişlerdir.

Tablo 10. Kurumda çalışma pozisyonu

Pozisyon	Sayı	%
Müdür	46	38,3
Müdür Yardımcısı	10	8,3
Kütüphaneci	47	39,2
Yönetici	4	3,3
Uzman	1	0,8
İdari Personel	12	10
Diğer	--	--
Toplam	120	100

Tablo 10' da yer aldığı gibi ankete katılan 120 kişinin yaklaşık üçte biri kütüphaneciyken (%39,2) onu takip eden oranda yine yaklaşık üçte biri ise Müdür (%38,3) unvanındadır. Değerlerden ankete yanıt verenlerin %50'ye yakınının halk kütüphanesinde idari yönetici görevi de olduğu anlaşılmaktadır. Yine idari görevi olmayan kütüphaneci ve idari personelin oranı da %50 civarındadır. Halk kütüphanelerinde uzman kadrosunda çalışanların oranı ise %0,8'de kalmaktadır.

Tablo 11. Kurumdaki Pozisyona Göre Çalışma Süreleri

Süre	Yönetici	İdari Personel	Toplam
1-5 yıl arası	4	26	30
%	6,5	44,8	25
6-10 yıl arası	7	19	26
%	11,3	32,8	21,7
11-20 yıl arası	13	7	20
%	21	12,1	16,7
21 yıl ve üzeri	38	6	44
%	61,3	10,3	36,7
Toplam	62	58	120
%	100	100	100

Tablo 11’de deneklerin kurumdaki pozisyonuna göre çalışma süreleri incelendiğinde yöneticilerin en çok 21 yıl ve üzeri (%61,7), idari personelin ise en çok 1-5 yıl arası çalışanlardan oluştuğu görülmektedir. Bu durum halk kütüphanelerinde çalışan yöneticilerin çoğunun deneyimli, idari personelin ise ağırlıklı olarak genç çalışanlardan oluştuğunu göstermektedir. Bu durum ki-kare anlamlılık değerinin 0,001 ile eşit değer olan 0,05’in altında olmasından da net bir şekilde anlaşılmaktadır (P:0,001<0,05).

4.1.2. Halk Kütüphanelerinde Derme Geliştirme Sürecinin Seçim Aşamasının Değerlendirilmesi

Çalışmanın aşağıdaki gruptaki soruları Halk kütüphanelerinde derme geliştirme sürecinin seçim aşaması, seçim politikaları ve bu süreçte yaşanan eksikliklerin ortaya konulmasına yöneliktir. Bu kapsamda 24 tablo ve bu tablolara ait açıklamalar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 12. Yayın seçiminden kimlerin sorumlu olduğu

Yayın seçiminden sorumlu olanlar	Sayı	%
Müdür	54	45
Müdür yardımcısı	20	16,7
Kütüphane Yöneticisi	10	8,3
Kütüphaneci(ler)	81	67,5
Alanında uzman kişiler	15	12,5
Sadece KBYSK’nun belirlediği kaynaklar	38	31,7
Diğer	9	7,5

Tablo 12’de halk kütüphanelerindeki yayın seçiminin öncelikle kütüphanecilerin (%67,5) daha sonra ise müdürlerin (%45) sorumlu olduğu görülmektedir. Bu oranlara yakın bir oranla halk kütüphanesindeki yayınların sadece Kültür Bakanlığı Yayın Seçme Kurulunun belirlediği kaynaklardan (%31,7) geldiği görülmektedir. Yine alanında uzman kişilerin seçtiği kaynaklar (%12,5) düşük bir oranla karşımıza çıkmaktadır. Bu verilere baktığımızda kullanıcılar ve kütüphane için önem arz eden yayın seçim işleminden az bir oranla alanında uzman kişiler tarafından seçilmesi ve yine yayın seçim işleminin çoğunun

merkezi bir kurul tarafından sağlanması dikkati çekmektedir. Verilerin Khi-kare anlamlılık değeri 0,000 ile 0,05'in altında olduğundan grupların verdikleri yanıtlar arasında anlamlı farklılıklar söz konusudur ($P:0,000 < 0,05$).

Tablo 13. Kütüphanede yeni yayın seçiminin hangi aralıklarla yapıldığı

Yayın seçim aralığı	Sayı	%
Ayda birden çok	4	3,3
1-3 ay arası	7	5,8
4-6 ay arası	18	15
7-12 ay arası	91	75,8
Toplam	120	100

Tablo 13'e bakıldığında yeni yayın seçiminin kütüphanelerin çoğunluğunun (75,8) 7-12 ay arasında yaptığı görülmektedir. Ayda birden çok (%3,3) yeni yayın seçimi ise oldukça düşük bir orandır.

Tablo14. Kütüphanede yayın seçiminin kimler tarafından ne oranda yapıldığı

Oranlar	Sayı	%
%100 KYGM	25	20,8
%70 KYGM-%30 Kütüphane	85	70,8
%50KYGM-%50 Kütüphane	4	3,3
%30 KYGM-%70 Kütüphane	3	2,5
%100 Kütüphane	3	2,5
Toplam	120	100

Tablo 14'te yayın seçiminin öncelikle %70,8 oranla %70 KYGM-%30 Kütüphane'nin, daha sonra ise %20,8 oranla %100 KYGM 'nin yaptığı görülmektedir. Bu oranlar KYGM (Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü)'den elde edilen verileri de doğrular niteliktedir. Daha önce verilen tablo 7 'deki verilere göre yayın seçim işleminin büyük bir çoğunluğu (%92)'si KYGM tarafından yapılmaktadır. Bu durum derme geliştirme açısından kütüphanelere seçim şansının çok büyük bir oranda verilmediğini göstermektedir.

Tablo 15. Seçim işleminin büyük bir bölümünün KYGM tarafından yapılmasının olumlu yanları

Olumlu unsurlar	Yönetici	İdari Personel	Toplam
Kütüphanelerin merkezi olarak yapılandırılması	18	22	40
%	29	37,9	33,3
Hizmetlerin standart olarak yürütülmesi	20	26	46
%	32,3	44,8	38,3
Merkezi desteklerle hizmet çeşitliliğinin sağlanması	13	15	28
%	21	25,9	23,3
Merkezi denetim ve kontrolün gerçekleştirilmesi	12	25	37
%	19,4	43,1	30,8
Dermenin tutarlılığı ve bütünlüğü	13	13	26
%	21	22,4	21,7
Yayın dünyasına hâkimiyet	20	14	34
%	32,3	24,1	28,3
İşleri kolaylaştırması	19	19	38
%	30,6	32,8	31,7
Hiçbir katkı sağlamaz	12	7	19
%	19,4	12,1	15,8
Diğer	3	4	7
%	4,8	6,9	5,8

Seçim işleminin büyük bir kısmının KYGM tarafından yapılmasının olumlu yanlarına baktığımızda katılımcıların %38,3'ü hizmetlerin standart olarak yürütülmesi olduğunu belirtmişlerdir. Yine bu oranları takip eden %33,3 ile kütüphanelerin merkezi olarak yapılandırılması, %31,7 ile işlerin kolaylaştırılması ve %30,8 ile merkezi denetim ve kontrolün gerçekleştirilmesinin katılımcılar için olumlu yanlar olarak görülmektedir. Katılımcıların %15,8'i seçim işleminin KYGM tarafından yapılmasının hiçbir katkı sağlamadığını düşünmektedirler.

Tablo 16. Seçim işleminin büyük bir bölümünün KYGM tarafından yapılmasının olumsuz yanları

Olumsuz unsurlar		Yönetici	İdari Personel	Toplam
Bölgesel/yerel ihtiyaçlar çerçevesinde dermenin geliştirilememesi		52	48	100
	%	83,9	82,8	83,3
Dermenin güçlü ve zayıf yönleri çerçevesinde kaynakların sağlanamaması		42	35	77
	%	67,7	60,3	64,2
Seçim sürecinin daha hızlı ve etkin yürütülememesi		23	23	46
	%	37,1	39,7	38,3
Sansür ve ayrımcılık endişesi		16	23	39
	%	25,8	39,7	32,5
Diğer		1	4	5
	%	1,6	6,9	4,2

Tablo 16'ya bakıldığında katılımcıların büyük çoğunluğu (%83,3) halk kütüphanesi gibi yerel odaklı hizmet veren bir kütüphane için yerel ihtiyaçlar çerçevesinde dermenin geliştirilememesi gerektiğini savunmaktadırlar. Katılımcılar halihazırda seçim işleminin büyük bir bölümünü KYGM tarafından yapılmasını olumsuz bir durum olarak görmektedirler. Yine katılımcıların önemli bir çoğunluğu (%64,2) merkezi derme geliştirme politikalarının, dermenin güçlü ve zayıf yönleri çerçevesinde geliştirilmesine engel olarak görmektedirler. Diğer olumsuz görülen durumlar ise seçim sürecinin daha hızlı ve etkin yürütülememesi (%38,3), sansür ve ayrımcılık endişesidir (%32,5).

Tablo 17. Halk kütüphanelerinde seçim işleminden kim(ler) sorumlu olmalı

Sorumlular	Kütüphanenin kendisi	KYGM	Kütüphane ve KYGM	Toplam
Yönetici	16	1	45	62
	%	25,8	72,6	100
İdari Personel	13	1	44	58
	%	22,4	75,9	100
Toplam	29	2	89	120
	%	24,2	74,2	100

Tablo 17'de katılımcılar "halk kütüphanelerinde seçim işleminden sizce kim sorumlu olmalıdır sorusuna" yöneticilerin %72,6'sı ve idari personelin %75,9'u kütüphane ve

KYGM'nin bu işlemi birlikte yapması gerektiğini belirtmiştir. Seçim işlemi sadece kütüphanenin yapması gerekir diyenlerin oranı toplamda %24,2'de kalmaktadır. Bu işlemi sadece KYGM yapсын diyenler ise sadece %1,7'dir. Bu oranlara bakıldığında halk kütüphaneleri personeli seçim işleminin başlı başına KYGM'nin elinde olmasını istemediklerini ve kütüphanenin bu işlemlerde etkin görev almasını istediklerini görmekteyiz.

Tablo 18.1. KYGM seçim oranları

Seçim oranları	%25	%50	%75	%100	Toplam
Yönetici	24	29	8	1	62
%	38,7	46,8	12,9	1,6	100
İdari Personel	22	30	5	1	58
%	37,9	51,7	8,6	1,7	100
Toplam	46	59	13	2	120
%	38,3	49,2	10,8	1,7	100

Tablo 18' e baktığımızda katılımcıların neredeyse yarısı (%49,2) seçim işleminde KYGM'ye düşecek olan oranı %50 olarak belirtirlerken, katılımcıların diğer yarısı (%38,3) ise bu oranı %25 olarak belirtmişlerdir. Bu bağlamda bakıldığında, halk kütüphanelerinde çalışan personelin seçim işleminde KYGM'ye düşecek olan oranın %25-%50 arasında görmek istedikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 18.2. Kütüphane seçim oranları

Seçim oranları	%25	%50	%75	%100	Toplam
Yönetici	8	29	16	9	62
%	12,9	46,8	25,8	14,5	100
İdari personel	5	27	21	5	58
%	8,6	46,6	36,2	8,6	100
Toplam	13	56	37	14	120
%	10,8	46,7	30,8	11,7	100

Katılımcılara yöneltilen seçim işleminde kütüphane seçim oranı ne olmalıdır sorusuna katılımcıların yaklaşık yarısı (%46,7) %50 oranını belirtirken, yine büyük bir çoğunluğu (%75) ise %75 olması gerektiğini belirtmiştir. Bu oranlara baktığımızda halk kütüphanesinde çalışan personelin kütüphane için seçim işlemine yaklaşımı %50-%75 arasında olması gerektiği yönünde olduğunu görmekteyiz.

Tablo 19. Derme geliştirme seçim aşamasında kullanılan kaynaklar

Kaynaklar	Sayı	%
Bibliyografyalar	29	24,2
Ödül kazananların listeleri, önerilen öğeler	74	61,7
Belirli bir konu alanında periyodik yayınlar listesi dizinleri	46	38,3
Yorumlar	62	51,6
Yayıncıların katalogları, broşürleri, duyuruları	73	60,8
Kitap fuarları	45	37,5
Web sayfaları	74	61,7
Kitabevi ziyaretleri	49	40,8
Diğer	11	9,1

Tablo 19’da görüldüğü gibi katılımcıların derme geliştirme seçim aşamasında öncelikle kullandığı kaynaklar ödül kazananların listeleri, önerilen öğeler (%67,7) ve web sayfaları (%61,7)’dir. Yine yakın oranla yayıncıların katalogları, broşürleri, duyuruları (%60,8) ve yorumlar (%51,6) yoğun oranda kullandıkları kaynaklar arasındadır. Seçim aşamasında en az kullanılan kaynak ise bibliyografyalardır (%24,2). Bibliyografyaların kullanım oranlarının azlığı ayrı bir çalışmanın konusu olabilecek nitelikte önemli görülmektedir.

Kaynak Seçiminde Ölçütler

Aşağıda yer alan 11 tablo katılımcıların kaynak seçiminde kullandıkları ölçütlere ilişkin betimsel istatistikleri içermektedir.

Tablo 20.1. Kaynak seçiminde ölçütler: Otorite

Ölçüt	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	--	2	6	9	45	62	4,56	0,80
%	--	3,2	9,7	14,5	72,6	100		
İdari Personel	2	3	5	15	33	58	4,28	1,05
%	3,4	5,2	8,6	25,9	56,9	100		
Toplam	2	5	11	24	78	120		
%	1,7	4,2	9,2	20	65	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Tablo 20.1’de kaynak seçiminde otorite ölçütünü yöneticilerin (%72,6) ve idari personelin (%56,9) yüksek bir seviyede önemsedikleri görülmektedir. Genel olarak otoritenin derme geliştirme politikalarında önemli bir ölçütü olduğu görülmektedir. Ancak idari personelin %43,1’inin bu seçeneği işaretlememiş olması dikkat çekmektedir.

Tablo 20.2. Kaynak seçiminde ölçütler: Doğruluk

Ölçüt	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	--	--	2	7	26	35	4,68	0,56
%	--	--	5,7	20	74,3	100		
İdari Personel	--	1	--	10	20	31	4,69	0,59
%	--	3,2	--	32,3	64,5	100		
Toplam	--	1	2	17	46	66		
%	--	1,5	3	25,8	69,7	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Tablo 20.2’ye baktığımızda, kaynak seçiminde yöneticilerin (%74,3) ve idari personelin (64,5) doğruluğa çok önem verdikleri görülmektedir. Yine katılımcıların verdikleri yanıtlara baktığımızda nerdeyse bu ölçüte olumsuz bir yaklaşımın bulunmadığını anlaşılmaktadır.

Tablo 20.3. Kaynak seçiminde ölçütler: Güncellik

Ölçüt	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	--	2	6	9	45	62	4,73	0,65
%	--	3,2	9,7	14,5	72,6	100		
İdari Personel	2	3	5	15	33	58	4,60	0,72
%	3,4	5,2	8,6	25,9	56,9	100		
Toplam	2	5	11	24	78	120		
%	1,7	4,2	9,2	20	65	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Kaynak seçiminde güncellik ölçütü hakkında katılımcıların görüşlerine baktığımızda genel olarak %75 oranında bu ölçüt olumlu olarak görülmektedir. Fakat yöneticilerin ($\bar{x}$: 4,73) idari personele ($\bar{x}$: 4,60) göre bu ölçüte biraz daha fazla önem verdiği dikkati çekmektedir.

Tablo 20.4. Kaynak seçiminde ölçütler: Tarafsızlık

Ölçüt	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	--	2	8	4	48	62	4,58	0,84
%	--	3,2	12,9	6,5	77,4	100		
İdari Personel	1	--	6	6	45	58	4,62	0,81
%	1,7	--	10,3	10,3	77,6	100		
Toplam	1	2	14	10	93	120		
%	0,8	1,7	11,7	8,3	77,5	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Tablo 20.4 'e baktığımızda, kaynak seçiminde tarafsızlık ölçütünün genelde %77,5 oranında işaretlendiği görülmektedir. Bu ölçütle ilgili işaretleme yapmayanların oranı %2,5'de kalmaktadır.

Tablo 20.5. Kaynak seçiminde ölçütler: Estetik

Ölçüt	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	--	5	18	18	21	62	3,89	0,97
%	--	8,1	29	29	33,9	100		
İdari Personel	2	1	15	15	25	58	4,03	1,04
%	3,4	1,7	25,9	25,9	43,1	100		
Toplam	2	6	33	33	46	120		
%	1,7	5	27,5	27,5	38,3	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Kaynak seçiminde kullanılan estetik ölçütü ile ilgili verilere baktığımızda, estetik ölçütünün katılımcılar için %27,5 kararsız ve %27,5 seçim kriteri olarak işaretlendiği görülmektedir. Temel etik ilkelerle birlikte estetik ölçütlerin işaretlenmemiş olması üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur. Bu durum, halk kütüphaneleri için hala temel sorunlar aşamadığı için, estetik gibi ikincil derecede görülebilecek kaygılara daha az zaman ayrılabilirdiği düşündürmektedir.

Tablo 20.6. Kaynak seçiminde ölçütler: Fiziksel Özellikler

Ölçüt	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	1	1	20	21	19	62	3,90	0,91
%	1,6	1,6	32,3	33,9	30,6	100		
İdari Personel	1	1	19	17	20	58	3,93	0,95
%	1,7	1,7	32,8	29,3	34,5	100		
Toplam	2	2	39	38	39	120		
%	1,7	1,7	32,5	31,7	32,5	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Tablo 20.6'ya bakıldığında kaynak seçiminde fiziksel özelliklerin de ikinci derece önemli görüldüğü anlaşılmaktadır. Yine de fiziksel özelliklerin estetikten daha fazla işaretlenmiş olması ilgili çekicidir. Fiziksel özelliklerin önemi için toplamda %31,7'lik bir işaretleme yüzdesi vardır. Katılımcıların %31,7'si fiziksel özellikleri son derece önemli görürken kararsızların oranı da benzer düzeylerde %32,5'dir.

Tablo 20.7. Kaynak seçiminde ölçütler: Fiyat

Ölçüt	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	8	5	15	15	19	62	3,52	1,35
%	12,9	8,1	24,2	24,2	30,6	100		
İdari Personel	1	9	14	14	20	58	3,74	1,14
%	1,7	15,5	24,1	24,1	34,5	100		
Toplam	9	14	29	29	39	120		
%	7,5	11,7	24,2	24,2	32,5	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Tablo 20.7’de kaynak seçiminde fiyat ölçütünün önemi hakkında genel yüzdelere bakıldığında toplamda (%56,7)’lik bir oranla önemli bulunduğu, %24,2 ile bu konuda kararsız kaldığı ve 1. ve 2. Seçenekleri işaretleyerek toplamda %19,2 oranında fiyat ölçütüne önem verilmediği ortaya çıkmaktadır. Yönetici ve idari personelin %50’sinden fazlası için fiyat seçim için önemli bir ölçüttür.

Tablo 20.8. Kaynak seçiminde ölçütler: Popüler eserler

Ölçüt	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	--	3	5	15	39	62	4,45	0,84
%	--	4,8	8,1	24,2	62,9	100		
İdari Personel	--	1	4	17	36	58	4,52	0,70
%	--	1,7	6,9	29,3	62,1	100		
Toplam	--	4	9	32	75	120		
%	--	3,3	7,5	26,7	62,5	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Kaynak seçiminde popüler eserler ölçütü ile ilgili verilerin olduğu tablo 20.8’e baktığımızda, 4. ve 5. seçenekleri işaretleyen katılımcıların oranın %89,2 olduğu ve bu oranda popülerliği bir seçim ölçütü olduğu görülmektedir. Ayrıca bu ölçütü bütünüyle önemsemeyen katılımcı da bulunmamaktadır.

Tablo 20.9. Kaynak seçiminde ölçütler: Geniş kapsamlı eserler

Ölçüt	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	1	8	14	18	21	62	3,81	1,09
%	1,6	12,9	22,6	29	33,9	100		
İdari Personel	--	1	11	18	28	58	4,26	0,82
%	--	1,7	19	31	48,3	100		
Toplam	1	9	25	36	49	120		
%	0,8	7,5	20,8	30	40,8	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Tablo 20.9’da kaynak seçiminde geniş kapsamlı eserlere verilen öneme baktığımızda, bu ölçüte idari personelin (%48,3) yöneticilere (%33,9) göre daha çok önem verdiği görülmektedir. Aritmetik ortalama değerlerine baktığımızda yöneticilerin 4’ün altında kaldığı görülmektedir. Bununla birlikte bu ölçüte kararsız kalanların (%20,8) oranı azımsanmayacak kadar çoktur.

Tablo 20.10. Kaynak seçiminde ölçütler: Eğitime destek olan eserler

Ölçüt	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	1	8	16	18	19	62	3,74	1,08
%	1,6	12,9	25,8	29	30,6	100		
İdari Personel	--	1	12	14	31	58	4,29	0,85
%	--	1,7	20,7	24,1	53,4	100		
Toplam	1	9	28	32	50	120		
%	0,8	7,5	23,3	26,7	41,7	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Tablo 20.10’a baktığımızda, idari personelin (53,4) eğitime destek olan eserlere verdiği önem yöneticilere (%30,6) göre daha fazladır. Toplamda %68,4 ile bu ölçüte önem verildiği görülmektedir.

Tablo 20.11. Kaynak seçiminde ölçütler: Toplumsal etki

Ölçüt	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	--	2	3	20	37	62	4,48	0,74
%	--	3,2	4,8	32,3	59,7	100		
İdari Personel	1	3	3	20	31	58	4,33	0,92
%	1,7	5,2	5,2	34,5	53,4	100		
Toplam	1	5	6	40	68	120		
%	0,8	4,2	5	33,3	56,7	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Kaynak seçiminde toplumsal etkinin önemine yönelik tablo 20.11 incelendiğinde, 4. ve 5. seçenekleri işaretleyerek olumlu yargıda bulunanların oranı %90'dır. İstatistikleri toplumsal etkinin önemli bir seçim ölçütü olduğunu göstermektedir.

Tablo 21. Yayın seçim aşamasında dikkat edilecek noktalar

Dikkat edilecek noktalar	Yönetici	İdari personel	Toplam
Kütüphanenin amaç ve hedefleri	48	44	92
%	77,4	75,9	76,7
Kullanıcı beklentileri/özellikleri	58	54	112
%	93,5	93,1	93,3
Bütçe koşulları	29	27	56
%	46,8	46,6	46,7
Benzer kütüphanelerin içerikleri	8	12	20
%	12,9	20,7	16,7
Ulusal ve uluslararası eğilimler ve gelişmeler	30	27	57
%	48,4	46,6	47,5
Yerel kültürel özellikler/koşullar	45	46	91
%	72,6	79,3	75,8
Diğer	--	--	--
%	--	--	--

Tablo 21'e bakıldığında, katılımcıların yayın seçim aşamasında en çok üzerinde durduğu konu (%93,3) kullanıcı beklentileri/özellikleridir. Katılımcıların yine üzerinde durduğu noktalar, kütüphanenin amaç ve hedefleri (%76,7) ve yerel kültürel özellikler/koşullardır (%75,8). Katılımcıların yayın seçiminde üzerinde en az durduğu nokta ise benzer kütüphanelerin içerikleridir (%16,7). Yine bütçe, ulusal ve uluslararası koşullar ve gelişmeler %50'nin altında önemli görülmektedir.

Tablo 22. Kültür Bakanlığı Yayın Seçme Yönetmeliğinin yayın seçim ölçütlerinin yeterliliği

Yeterlilik	Bütünüyle yeterli	Kısmen yeterli	Yetersiz	Toplam
Yönetici	13	47	2	62
%	21,0	75,8	3,2	100
İdari personel	11	36	11	58
%	19	62,1	19	100
Toplam	24	83	13	120
%	20,0	69,2	10,8	100

Tablo 22’de Kültür Bakanlığı Yayın Seçme Yönetmeliğinin yayın seçim ölçütlerini yöneticiler (%75,8) ve idari personel (%62,1) kısmen yeterli bulmuşlardır. Katılımcılar bu ölçütleri toplamda (%10,8) yetersiz bulmuşlardır.

Tablo 23. Kültür Bakanlığı Yayın Seçme Yönetmeliğindeki Yayın İnceleme Komisyonunun seçim işlevini yerine getirip getirememesi

Seçim işlevi	Bütünüyle getirebiliyor	Kısmen getirebiliyor	Getiremiyor	Toplam
Yönetici	9	47	6	62
%	14,5	75,8	9,7	100
İdari personel	14	36	8	58
%	24,1	62,1	13,8	100
Toplam	23	83	14	120
%	19,2	69,2	11,7	100

Tablo 23’e göre Kültür Bakanlığı Yayın Seçme Yönetmeliğinin Yayın İnceleme Komisyonunun seçim işlevini yöneticiler (%75,8) ve idari personel (%62,1) kısmen yeterli yerine getirdiklerinin belirtmişlerdir. Katılımcılar komisyonun görevini toplamda (%11,7) yerine getiremediğini belirtmişlerdir.

Tablo 24. Kültür Bakanlığı Yayın Seçme Yönetmeliğindeki Yayın Seçme Kurulunun seçim işlevini yerine getirip getiremediği

Seçim işlevi	Bütünüyle getirebiliyor	Kısmen getirebiliyor	Getiremiyor	Toplam
Yönetici	6	49	7	62
%	9,7	79	11,3	100
İdari personel	14	36	8	58
%	24,1	62,1	13,8	100
Toplam	20	85	15	120
%	16,7	70,8	12,5	100

Yayın Seçme Kurulunun seçim işlevini yerine getirip getirmediği hakkındaki verilere tablo 24’te baktığımızda, grupların toplamda kurulun görevini yerine kısmen getirdiğini %70,8 oranında işaretlemişlerdir. Katılımcıların %16,7’si bütünüyle getirebildiğini dile getirirken %12,5’i yerine getiremediği belirtmişlerdir. Öte yandan tabloya ilişkin Khi kare değeri 0,05’in altında olduğundan grupların verdikleri yanıtlar arasında anlamlı farklılıklar söz konusudur ($P:0,077 < 0,05$). Bu çerçevede yöneticilerin idari personele oranla anlamlı bir farkla Yayın Seçme Kurulunun işlevlerini yerine getiremediği düşündüklerini göstermektedir.

4.1.3. Halk Kütüphanelerinde Derme Geliştirmenin Önemi ve Yararlarının Değerlendirilmesi

Çalışmanın bu bölümündeki bulgular Halk kütüphanelerinde derme geliştirme önemi ve yararlarına yöneliktir. Bu kapsamda tablolar ve bu tablolara ait açıklamalar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 25. Derme geliştirme politikasının halk kütüphaneleri için önemi

Politikanın halk kütüphaneleri için önemi	Yönetici	İdari Personel	Toplam
Tanımlanmış yazılı politikalar üzerinde hareket etmek daha kolaydır	15	19	34
%	24,2	32,8	28,3
Kişisel beklentiler ve toplumsal ihtiyaçlar çerçevesinde derme geliştirilebilir	32	30	62
%	51,6	51,7	51,7
Güncel siyasal ve politik değişikliklerden daha az etkilenen, sürdürülebilir derme yapılandırılabilir	26	21	47
%	41,9	36,2	39,2
Sansür, mülkiyet ve erişim hakları, düşünce özgürlüğü ve etik konularında sorunların aşılmasına yardımcı olur	24	25	49
%	38,7	43,1	40,8
Diğer	--	--	--
%	--	--	--

Tablo 25’te, katılımcıların yukarıda sıralanan her bir unsura önem verdiği görülmektedir. Katılımcılar en çok kişisel beklentiler ve toplumsal ihtiyaçlar çerçevesinde dermenin geliştirilebilmesi (%51,7) için halk kütüphanelerinde derme geliştirme politikasının

önemli olduğunu belirtmişlerdir. Sansür, mülkiyet ve erişim hakları, düşünce özgürlüğü ve etik konularında sorunların aşılmasına yardımcı olmasının önemi %40,8 ve güncel siyasal ve politik değişikliklerden daha az etkilenen, sürdürülebilir dermenin yapılandırılabilmesinin önemi ise %39,2'dir.

Tablo 26. Derme geliştirme politikasının yararları

Politikanın yararları	Yönetici	İdari Personel	Toplam
Derme geliştirme politikası, dermenin doğası ve alanı hakkında bilgi verir	37	28	65
%	59,7	48,3	54,2
Önceliklerin belirlenmesinde bilgi verir	44	45	89
%	71	77,6	74,2
Derme için kurumsal öncelikler hakkında düşünmeyi sağlar	32	27	59
%	51,6	46,6	49,2
Kurumsal amaçları karşılamak için belli taahhütlerin yerine getirilmesini sağlar	22	25	47
%	35,5	43,1	39,2
Dermeye dâhil edilecekler ve edilmeyecekler için standartlar koyar	30	34	64
%	48,4	58,6	53,3
Tek bir seçici ve tek bir personelin eğilimlerinin yol açacağı etkileri azaltır	46	36	82
%	74,2	62,1	68,3
Yeni personel için eğitim ve oryantasyon aracıdır	23	26	49
%	37,1	44,8	40,8
Şikâyetlerin ele alınmasında personele yol gösterir	23	34	57
%	37,1	58,6	47,5
Dermenin ayıklanmasına ve değerlendirilmesine yardımcı olur	45	37	82
%	72,6	63,8	68,3
Bütçe kaynaklarının rasyonel dağılımına yardımcı olur	31	33	64
%	50	56,9	53,3
Derme geliştirme programının genel performansının değerlendirilmesi için bir araçtır	23	22	45
%	37,1	37,9	37,5
Derme geliştirme amacı hakkında kütüphane dışındaki kişilere bilgi verir	22	22	44
%	35,5	37,9	36,7
Zaman ve personel döngüsü üzerinde sürekliliğin sağlanmasına yardımcı olur	22	29	51
%	35,5	50	42,5
Kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesini sağlar	45	47	92
%	72,6	81	76,7
Diğer	--	2	2
%	--	3,4	1,7

Tablo 26 katılımcıların genel olarak derme geliştirme politikasının yararları konusunda yukarıda sıralanan her bir seçeneği %30'un üzerinde işaretleyerek kayda değer oranda yararlı bulduklarını belirtmişlerdir. Sıralanan faydalar arasında en çok kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesinin sağlanması (%76,7), önceliklerin belirlenmesinde bilgi verilmesi (%74,2), tek bir seçici ve tek bir personelin eğilimlerinin yol açacağı etkileri azaltması (%68,3) dermenin ayıklanmasına ve değerlendirilmesine yardımcı olması (%68,3) yer almaktadır. Diğer unsurların da katılımcılar tarafından oldukça olumlu bulunduğu görülmektedir. Buradaki şikayetlerin ele alınmasında personele yol gösterir unsurunun Khi kare değeri verilen yanıtlar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir ($P:0,018 < 0,05$). Bu durum yöneticilerin çalışma hayatına tarafsız bir gözle bakmadıklarını kanıtlar niteliktedir.

4.1.4. Halk Kütüphanelerinde Derme Geliştirme Sürecinin Sağlama ve Ayıklama Aşamalarının Değerlendirilmesi

Çalışmanın bu bölümündeki bulgular Halk kütüphanelerinde derme geliştirme sürecinin sağlama ve ayıklama aşamaları ve bu aşamalarda gerçekleştirilen uygulamalara yöneliktir. Bu kapsamda 21 tablo ve bu tablolara ait açıklamalar aşağıda yer almaktadır.

Kaynakların Sağlanması

Aşağıda yer alan 3 tablo katılımcıların kaynakları öncelikle hangi kanallarla sağladıklarına ilişkin betimsel istatistikleri içermektedir.

Tablo 27. 1. Kültür Bakanlığı tarafından gönderilen kaynaklar

Kaynaklar	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	1	1	1	8	51	62	4,76	0,72
%	1,6	1,6	1,6	12,9	82,3	100		
İdari Personel	1	--	--	10	47	58	4,73	0,63
%	1,7	--	--	17,2	81	100		
Toplam	2	1	1	18	98	120		
%	1,7	0,8	0,8	15	81,7	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Tablo 27.1'e göre halk kütüphanelerine sağlanan kaynakların çoğu (%95,7) Kültür Bakanlığı tarafından gönderilen kaynaklardan oluşmaktadır. Yöneticilerin ($\bar{x}$: 4,76) ve idari personelin ($\bar{x}$: 4,73) bu konudaki ortalama değerleri birbirlerine oldukça yakındır. Kaynakların bakanlık tarafından gelmediğini belirtenlerin oranı ise oldukça düşüktür (%2,5).

Tablo 27.2. Kütüphanelerin ihtiyaçları çerçevesinde çalışanların seçtiği kaynaklar

Kaynaklar	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	13	20	9	9	11	62	2,76	1,41
%	21,0	32,3	14,5	14,5	17,7	100		
İdari Personel	13	13	18	8	6	58	2,67	1,26
%	22,4	22,4	31	13,8	10,3	100		
Toplam	26	33	27	17	17	120		
%	21,7	27,5	22,5	14,2	14,2	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Tablo 27.2'de idari ve yönetici grubundaki katılımcıların 4. ve 5. seçeneği işaretleyerek kütüphanenin ihtiyaçları çerçevesinde kaynakların sağlandığını dile getirenlerin oranı %35'in altında kalmaktadır. Bu oran idari personelde %25'in altındadır.

Tablo 27.3. Özel kişi ya da kuruluşlardan gelen bağışlar

Bağışlar	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	33	17	10	1	1	62	1,71	0,91
%	53,2	27,4	16,1	1,6	1,6	100		
İdari Personel	31	18	5	1	3	58	1,74	1,05
%	53,4	31	8,6	1,7	5,2	100		
Toplam	64	35	15	2	4	120		
%	53,3	29,2	12,5	1,7	3,3	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Tablo 27.3 'e göre, kütüphaneye özel kişi ya da kuruluşlardan gelen bağışlarla (%82,5) kaynak sağlanması büyük ölçüde yapılmamaktadır. Katılımcılara göre kütüphaneye özel kişi ya da kuruluşlardan gelen bağışlarla sağlanan kaynak oranları %5 gibi oldukça düşüktür. Aritmetik ortalama değerlerinin düşüklüğü de bu sonuçları desteklemektedir.

Öte yandan konu hakkında yöneticilerin (%16,1) idari personele (%1,7) göre daha kararsız oldukları görülmektedir.

Tablo 28. Kaynakların ne oranda satın alma, bağış ve değişim yoluyla sağlandığı

Sağlama oranı	%0-25	%26-50	%51-75	%76-100	Toplam
Satın alma	25	16	10	69	120
%	20,8	13,3	8,3	57,5	100
Bağış	95	21	2	2	120
%	79,2	17,5	1,7	1,7	100
Değişim	115	3	2	--	120
%	95,8	2,5	1,7	--	100

Tablo 28' göre, halk kütüphanelerine sağlanan kaynaklar ağırlıklı olarak (%57,5) %75-100 satın alma, %0-25 bağış (%79,2) ve %0-25 oranlarında değişim (%95,8) yoluyla gelmektedir.

Tablo 29. Yayınların bakanlık tarafından toplu alınmasının uygun bulunup bulunmadığı

Uygunluk	Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
Yönetici	16	32	14	62
%	25,8	51,6	22,6	100
İdari personel	17	29	12	58
%	29,3	50	20,7	100
Toplam	33	61	26	120
%	27,5	50,8	21,7	100

Halk kütüphanelerine Kültür Bakanlığı tarafından yayınların alınmasını katılımcıların yarısı (%50,8) kısmen uygun bulmaktadır. Katılımcıların yaklaşık dörtte biri (%27,5) yayınların büyük bir kısmının bakanlık tarafından alınmasını uygun bulurken, %21,7'si uygun bulmamaktadır.

Tablo 30. Bakanlık tarafından yayınların satın alınmasının avantajları

Avantaj(lar)		Yönetici	İdari Personel	Toplam
İndirim		41	44	85
	%	66,1	75,9	70,8
İş yükünün azalması		32	37	69
	%	51,6	63,8	57,5
Kitapçı, yayıncı vb. unsurlarla uğraşmamak		28	36	64
	%	45,2	62,1	53,3
Diğer		3	1	4
	%	4,8	1,7	3,3

Tablo 30'a baktığımızda, bakanlık tarafından yayınların satın alınmasının en büyük avantajının indirim (%70,8) olduğu daha sonra ise iş yükünü azalttığı olduğu görülmektedir. Yöneticilere göre idari personel avantajlar arasında kitapçı, yayıncı vb. unsurlarla uğraşmamanın daha fazla avantaj oluşturduğunu belirtmişlerdir. Khi kare değerleri gruplar arasında verilen yanıtlara yönelik farklılık olduğunu doğrulamaktadır (P: 0,064 < 0,05)

Tablo 31. Bakanlık tarafından yayınların satın alınmasının dezavantajları

Dezavantaj(lar)		Yönetici	İdari Personel	Toplam
Kullanıcıların ihtiyaçlarının tam olarak karşılanamaması		51	50	101
	%	82,3	86,2	84,2
Yerel topluluğun ihtiyaçlarının merkez tarafından tam olarak anlaşılabilmesi		42	40	82
	%	67,7	69	68,3
Kütüphanecinin fikirlerine başvurulmaması		27	30	57
	%	43,5	51,7	47,5
Dermenin kuvvetli ve zayıf yönlerinin belirlenememesi		44	40	84
	%	71	69	70
Yerel dermenin oluşturulmaması		27	33	60
	%	43,5	56,9	50
Diğer		6	2	8
	%	9,7	3,4	6,7

Genel olarak tablo 31'e baktığımızda her bir unsurun da katılımcılar tarafından önemli birer dezavantaj olduğunu görmekteyiz. Ankete katılan katılımcılara göre, bakanlık tarafından yayınların büyük bir kısmının satın alınmasının en büyük dezavantajı kullanıcılarının ihtiyaçlarının tam olarak karşılanamamasıdır (%84,2). Yine bu orana yakın bir oranda (%70) ikinci dezavantaj dermenin kuvvetli ve zayıf yönlerinin belirlenememesidir. Yerel topluluğun ihtiyaçlarının merkez tarafından tam olarak karşılanamaması da katılımcılar tarafından %68,3 oranında olumsuz bulunmuştur.

Tablo 32. Halk kütüphanesi dermesinde hangi tür materyallerin bulunduğu

Materyal türü	Sayı	%
Yetişkin, genç yetişkinler ve çocuklar için roman ve roman dışı eserler	117	97,5
Danışma eserleri	97	80,8
Veri tabanlarına erişim	9	7,5
Dergiler	114	95
Yerel, bölgesel ve ulusal gazeteler	98	81,7
Yerel yönetimler konusunda bilgiyi de içeren devlet yönetim bilgisi	43	35,8
Yerel tarih kaynakları	68	57,1
Diğer dillerdeki kaynaklar	63	52,5
Müzik parçaları	30	25
Bilgisayar oyunları	27	22,5
Oyuncaklar	36	30
Oyunlar ve yap-bozlar	47	39,2
Çalışma materyalleri	30	25
Ciltli kitaplar	67	55,8
Broşürler ve kısa ömürlüler	29	24,2
Mikroformlar	11	9,2
Kasetler ve kompakt diskler (CDler)	61	51,3
DVDler	65	54,2
Video kasetler	39	32,5
Büyük baskılı materyaller	27	22,5
Braille materyaller	57	47,5
Konuşan kitaplar	45	37,5
Elektronik kitaplar	17	14,2
Posterler	17	14,2
Yerel görsel materyaller	37	30,8
Diğer	2	1,7

Tablo 32'ye baktığımızda, halk kütüphanelerinde en çok bulunan materyal yetişkin, genç yetişkinler ve çocuklar için roman ve roman dışı eserlerdir (%97,5). Yine çoğunlukla bulunan materyallere bakacak olduğumuzda sırasıyla, dergiler (%95), yerel, bölgesel ve ulusal gazeteler (%81,7), danışma eserleridir (%80,8). Genel olarak bakıldığında her kütüphanede bulunmayan materyal türleri veri tabanlarına ulaşım, elektronik kitaplar, yerel görsel materyaller, posterler vb.dir.

Tablo 33. Kurumun dermesine her yıl sağlanan yeni yayın miktarı

Yeni yayın miktarı	Sayı	%
% 1-10	49	40,8
% 11-20	49	40,8
% 21-30	13	10,8
% 31-40	9	7,5
Toplam	120	100

Tablo 33'e göre halk kütüphanelerine her yıl sağlanan yeni yayın miktarlarına baktığımızda, araştırmada yer alan kütüphanelerin %40,8' i var olan dermesinin %1-10' kadar yayın sağlarken kütüphanelerin %40,8'i %11-20 arasında yayın sağlamaktadır. Kütüphanesine var olan dermesinin %31-40 oranında yeni yayın ekleyen kütüphane oranı %7,5'tir.

Yayın satın alma aşamasında hangi unsurların ne oranda göz önüne alındığı

Aşağıda yer alan 6 tablo katılımcıların yayın satın alma aşamasında hangi unsurları ne oranda göz önüne aldığına ilişkin betimsel istatistikleri içermektedir.

Tablo 34.1: Kullanıcı istekleri

Kullanıcı istekleri	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	1	3	2	15	41	62	4,48	0,90
%	1,6	4,8	3,2	24,2	66,1	100		
İdari Personel	1	3	2	13	39	58	4,48	0,92
%	1,7	5,2	3,4	22,4	67,2	100		
Toplam	2	6	4	28	80	120		
%	1,7	5	3,3	23,3	66,7	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Tablo 34.1 'e bakıldığında %90 oranıyla yayın satın alma aşamasında katılımcılar tarafından kullanıcı istekleri önemli bulunmaktadır. Yöneticilerin ve idari personelin bu konudaki ortalama değerleri birebir aynıdır.

Tablo 34.2. Konular arasındaki denge (Derme bütünlüğü)

Derme bütünlüğü	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	7	8	13	20	14	62	3,42	1,28
%	11,3	12,9	21	32,3	22,6	100		
İdari Personel	2	8	15	17	16	58	3,64	1,13
%	3,4	13,8	25,9	29,3	27,6	100		
Toplam	9	16	28	37	30	120		
%	7,5	13,3	23,3	30,8	25	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Yayın satın alma aşamasında konular arası denge (derme bütünlüğü) unsurunda bir dağınık durum söz konusudur. Toplamda katılımcıların %55,8'i yayın satın almada derme bütünlüğüne önem vermekteyken, katılımcıların %23,3' kararsız, %20,8'ı bu unsura önem vermemektedir.

Tablo 34.3. Güncel yayınlar

Güncel yayınlar	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	1	--	5	17	39	62	4,50	0,78
%	1,6	--	8,1	27,4	62,9	100		
İdari Personel	1	--	2	13	42	58	4,64	0,71
%	1,7	--	3,4	22,4	72,4	100		
Toplam	2	--	7	30	81	120		
%	1,7	--	5,8	25	67,5	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Tablo 34.3'te genel olarak katılımcılar yayın satın almada güncel yayınlara oldukça önem vermektedirler. Yöneticilerin %90,1'i ve idari personelin %94,8'i bu konuya önem verdiklerini belirtmişlerdir. Güncel yayınlara önem vermeyenlerin oranı %2'nin altında kalmaktadır.

Tablo 34.4. Bütçe olanakları

Bütçe olanakları	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	8	3	8	11	32	62	3,90	1,42
%	12,9	4,8	12,9	17,7	51,6	100		
İdari Personel	3	4	5	12	34	58	4,21	1,18
%	5,2	6,9	8,6	20,7	58,6	100		
Toplam	11	7	13	23	66	120		
%	9,2	5,8	10,8	19,2	55	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Tablo 34.4'e baktığımızda yayın satın almada bütçe olanakları konusuna yöneticilerin (%69,3) ve idari personelin (%79,3) oranlarında önem verdikleri görülmektedir. Katılımcıların %10,8 oranında bu konuda kararsız kaldıkları ve %15 oranında bu konuyu önemsemedikleri görülmektedir.

Tablo 34.5. Gündemdeki konular ile ilgili yayınlar

Yayınlar	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	3	1	10	21	27	62	4,10	1,05
%	4,8	1,6	16,1	33,9	43,5	100		
İdari Personel	3	2	7	24	22	58	4,03	1,05
%	5,2	3,4	12,1	41,4	37,9	100		
Toplam	6	3	17	45	49	120		
%	5	2,5	14,2	37,5	40,8	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Tablo 34.5'e baktığımızda, genel olarak bu konu ile ilgili olumlu veriler göze çarpmaktadır. Katılımcıların çoğu (%78,3) yayın satın almada gündemdeki konular ile ilgili yayınlara öncelik vermektedirler.

Tablo 34.6 Kütüphanecinin kendi belirlediği kaynaklar

Kaynaklar	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	8	18	15	10	11	62	2,97	1,30
%	12,9	29	24,2	16,1	17,7	100		
İdari Personel	7	5	12	18	16	58	3,53	1,31
%	12,1	8,6	20,7	31	27,6	100		
Toplam	15	23	27	28	27	120		
%	12,5	19,2	22,5	23,3	22,5	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Tablo 34.6'ya göre, yayın satın alma aşamasında kütüphanecinin kendi belirlediği kaynaklara idari personel (%58,6) yöneticilerden (%33,8) daha fazla önem vermektedir. Verilen yanıtların ortalama değerlerine baktığımızda yöneticilerin ortalaması 3'ün altında kalmıştır. Khi kare değeri verilen yanıtlar arasında ciddi bir çelişki olduğunu doğrulamaktadır ($P:0,028 < 0,05$). Bu sonuç idari personelin yöneticilere göre daha fazla oranda derme geliştirmede kütüphanelerin kendi belirlediği kaynakların seçilmesini desteklediklerini ortaya koymaktadır.

Yayın sağlamada kullanılan bütçenin öncelikle hangi kanallardan geldiği

Aşağıda yer alan 3 tablo yayın sağlamada kullanılan bütçenin öncelikle hangi kanallardan geldiğine ilişkin betimsel istatistikleri içermektedir.

Tablo 35.1.Kültür Bakanlığı

Bütçenin sağlandığı kanal	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	1	--	--	2	59	62	4,90	0,53
%	1,6	--	--	3,2	95,2	100		
İdari Personel	2	--	1	2	53	58	4,79	0,78
%	3,4	--	1,7	3,4	91,4	100		
Toplam	3	--	1	4	112	120		
%	2,5	--	0,8	3,3	93,3	100		

Tablo 33.1'e göre yayın sağlamada kullanılan bütçenin kültür bakanlığından gelme oranı toplamda %97,2 gibi çok büyük bir orandadır.

Tablo 35.2. Kütüphanenin kendi gelirleri

Bütçenin sağlandığı kanal	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	55	4	2	1	--	62	1,18	0,55
%	88,7	6,5	3,2	1,6	--	100		
İdari Personel	45	8	3	2	--	58	1,34	0,73
%	77,6	13,8	5,2	3,4	--	100		
Toplam	100	12	5	3	--	120		
%	83,3	10	4,2	2,5	--	100		

Tablo 35.2 ankete katılan halk kütüphanelerin yayın sağlamada kullandığı bütçenin %93,3'ünün kütüphanenin kendi gelirlerinden gelmediği göstermektedir. Kütüphanelerin kendi gelirlerinden gelen kaynak oranı yalnızca %2,5'dir.

Tablo 35.3. Özel kişi ve diğer kamu kuruluşlarından

Bütçenin sağlandığı kanal	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	53	8	1	--	--	62	1,16	0,41
%	85,5	12,9	1,6	--	--	100		
İdari Personel	47	5	6	--	--	58	1,29	0,64
%	81	8,6	10,3	--	--	100		
Toplam	100	13	7	--	--	120		
%	83,3	10,8	5,8	--	--	100		

Tablo 35.3'e göre özel kişi ve diğer kamu kuruluşlarından elde edilen bütçe yayın sağlamada kullanılmamaktadır. Katılımcıların %5,8'i bu konuda kararsız kalmışlardır. Yönetici ve idari personelin verdikleri ortalama ve standart sapma değerleri birbiri ile uyusmaktadır.

Tablo 36. Yayın ayıklama işleminden kimlerin sorumlu olduğu

Sorumlular	Sayı	%
Müdür	72	60
Müdür Yardımcısı	24	20
Kütüphane Yöneticisi	15	12,5
Kütüphaneci(ler)	94	78,3
Alanında uzman kişiler	24	20
Diğer	10	8,3

Tablo 36'ya baktığımızda yayın ayıklama işleminden %78,3 ile kütüphanecilerin ve %60 ile müdürlerin sorumlu olduğunu görülmektedir. Ayıklama işleminde müdür yardımcısı, kütüphane yöneticisi ve özellikle alanında uzman kişilerin oranları görece daha azdır.

Tablo 37. Dermede var olan yayınların her yıl ayıklanma oranları

Ayıklama oranları	Sayı	%
% 1-10	92	76,7
% 11-20	10	8,3
% 21-30	6	5
% 31-40	1	8
Diğer	11	9,2
Toplam	120	100

Tablo 37’de halk kütüphanelerinin (%76,7) her yıl dermesinde var olan yayınların %1-10’unu ayıkladıkları görülmektedir. Tablodan diğer oranların orantısız dağıldığı görülmektedir. Katılımcıların %9,2’si kütüphanelerinde her yıl düzenli olarak ayıklama işlemi yapılmadığını, hatta bazı kütüphanelerin bugüne kadar hiç ayıklama işlemi yapmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 38. Kütüphanenin yayın ayıklama ölçütleri

Yayın ayıklama ölçütleri	Sayı	%
Koleksiyonun birden fazla kopyası	43	35,8
İstenmeyen bağış	52	43,3
Eski basım kitaplar, (özellikle bilim, tıp ve hukuk alanlarında)	81	67,5
Değiştirilen edisyonlar	20	16,7
Kirli, yırtılmış, yıpranmış kitaplar	106	88,3
Kaybolmuş, kırılmış sayfalı, küçük baskılı kitaplar	99	82,5
Kullanılmayan kaynaklar	71	59,2
Ayıklama yapılmamaktadır	11	9,2
Diğer	--	--

Tablo 38’e baktığımızda, katılımcıların yayın ayıklamada öncelik verdikleri unsur kirli, yırtılmış, yıpranmış kitaplardır (%88,3). İkinci unsur ise kaybolmuş, yırtılmış sayfalı, küçük baskılı kitaplardır (%82,5). Üçüncü sırada eski kitaplar (%67,5) gelmektedir. Yine

önemli bir ayrıntı ise ankete katılan kütüphanelerin %9,2'sinin ayıklama yapmadıklarını belirtmişlerdir.

4.1.5. Halk Kütüphanelerinde Derme Geliştirme Süreci ve Politikaları Oluşturma Aşamalarının Değerlendirilmesi

Çalışmanın bundan sonraki soruları Halk kütüphanelerinde derme geliştirme ve derme geliştirme politikaları oluşturma sürecinin aşamaları ve bu aşamalarda gerçekleştirilen eylemlerin ortaya konulmasına yönelik hazırlanmıştır. Bu kapsamda 23 tablo ve bu tablolara ait açıklamalar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 39. Kütüphanenin derme geliştirme ile ilgili yıllık bütçesi

Bütçe	Sayı	%
10.000 TL den az	51	42,5
10.000-50.000 TL arası	55	45,8
50.000-100.000 TL arası	13	10,8
100.000-250.000 TL arası	--	--
250.000- 500.000 TL arası	1	0,8
500.000- 1.000.000 TL arası	--	--
500.000-1.000.000 TL arası	--	--
1.000.000 TL'den çok	--	--
Toplam	120	100

Tablo 39'a baktığımızda, ankete katılan halk kütüphanelerinin %45,8'nin yıllık bütçesi 10.000-50.000 TL arasındayken, %42,5'inin bütçesi 10.000 TL'nin altındadır. Kütüphanelerin sadece %10,8'inin derme geliştirme bütçesi 50.000 TL'nin üzerindedir.

Tablo 40. Derme geliştirme için ayrılan bütçenin yeterliliği

Bütçe yeterliliği	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	15	4	27	11	5	62	2,79	1,23
%	24,2	6,5	43,5	17,7	8,1	100		
İdari Personel	10	10	23	9	6	58	2,84	1,19
%	17,2	17,2	39,7	15,5	10,3	100		
Toplam	25	14	50	20	11	120		
%	20,8	11,7	41,7	16,7	9,2	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Derme geliştirme için halk kütüphanelerine ayrılan bütçeye baktığımızda dağınık bir tablo karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların %25,9'u bütçeyi yeterli bulurken, %32,5'i yetersiz bulmakta, %41,7'si ise bu konuda kararsız kalmaktadırlar. Bütçeyi yeterli bulanların oranının %26'nın altında kalması halk kütüphanelerinin üçte ikisinin bütçe konusunda sıkıntı yaşadıklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 41. Kurumların derme geliştirme politikasına sahip olup olmadığı

Politika	Sayı	%
Halk kütüphanemize ait bir derme geliştirme politikamız var	2	1,7
Kültür Bakanlığı politikalarını uyguluyoruz	41	34,2
Kendi uygulamalarımız ve Bakanlığın politikalarını birlikte uyguluyoruz	50	41,7
Herhangi bir derme geliştirme politikamız yoktur	27	22,5
Diğer	--	--
Toplam	120	100

Tablo 41'1 baktığımızda, kütüphanelerin %41,7'sinin bir derme geliştirme politikasına olmadığı ve kendi uygulamalarını ve Kültür Bakanlığı'nın politikalarını çerçevesinde uyguladıkları görülmektedir. Yine kütüphanelerin %34,2'si sadece Kültür bakanlığının politikalarını uygulamaktadır. Kütüphanelerin %22,5'nin herhangi bir derme geliştirme politikası bulunmamaktadır.

Yukarıda deneklerin Bakanlığın politikası olarak dile getirdikleri seçenek Yayın Seçme Yönetmeliğidir. Çalışmanın içerisinde değerlendirildiği gibi Yönetmelik halk kütüphanelerinin yapı ve özelliklerine uygun başlı başına bir derme geliştirme politikası olmaktan uzaktır. Bu çerçevede ülkemizde halk kütüphanelerinin çoğunluğunun derme geliştirme politikası bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 42. Kurumlara ait elektronik derme geliştirme politikası

Elektronik politika	Sayı	%
Elektronik derme geliştirme politikamız vardır	--	--
Kendimize ait bir elektronik dermemiz vardır	2	1,7
Elektronik derme oluşturma üzerine planlarımız vardır	5	4,2
Kültür Bakanlığının çalışmaları haricinde çalışmamız yok	111	92,5
Diğer	1	0,8
Toplam	120	100

Tablo 42’de ankete katılan halk kütüphanelerinin %92,5’nin elektronik derme geliştirme politikası ile ilgili Kültür Bakanlığının çalışmaları dışında bir çalışmaları bulunmamaktadır. Elektronik kaynaklar üzerine derme geliştirme politikası olduğunu dile getirenlerin oranı %4,2’de kalmaktadır.

Tablo 43. Derme geliştirme çalışmalarına rehberlik edecek bir kütüphaneci ya da başka bir personelin olup olmadığı

Rehberlik edecek kişi	Sayı	%
Evet	67	55,8
Hayır	53	44,2
Diğer	--	---
Toplam	120	100

Ankete katılan halk kütüphanelerinin %55,8’inde derme geliştirme çalışmalarına rehberlik edecek bir kütüphaneci ya da personel bulunurken %44,2’sinde bulunmamaktadır (Tablo 43). Bu bağlamda kütüphanelerde bu oran yaklaşık olarak yarı yarıya diyebiliriz.

Tablo 44. Derme geliştirme aşamasında öncelik verilen unsurlar

Unsurlar		Yönetici	İdari Personel	Toplam
Kullanıcı/Toplum analizi		60	56	116
	%	96,8	96,6	96,7
Seçim		25	21	46
	%	40,3	36,2	38,3
Seçim Politikası		19	22	41
	%	30,6	37,9	34,2
Sağlama ve sağlama yöntemleri		20	28	48
	%	32,3	48,3	40
Ayıklama		24	16	40
	%	38,7	27,6	33,3
Değerlendirme		19	20	39
	%	30,6	34,5	32,5
Koruma		13	17	30
	%	21	29,3	25
Diğer		--	--	--
	%	--	--	--

Tablo 44'e baktığımızda, kütüphanelerin derme geliştirme aşamasında öncelik verdiği unsurun toplum analizi (%96,7) olduğu görülmektedir. Tabloya genel olarak baktığımızda derme geliştirme için her biri ayrı önem taşıyan unsurlardan hiçbir unsurun toplum analizi kadar önemsenmediğini görmekteyiz. Diğer başlıklarda oranlar %50'nin altında kalmaktadır. Khi kare değeri verilen yanıtlar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir ($P:0,073 < 0,05$). Kütüphanelerin her biri derme geliştirme için temel ilke niteliğindeki seçenekleri işaretleme oranlarındaki düşüklük ayrıca ele alınması gereken bir durum olarak görülmektedir.

Tablo 45. Derme geliştirmede sistemin nasıl devam edeceği

Sistemin sürekliliği	Yönetici	İdari Personel	Toplam
Kendimiz seçmek isteriz	20	13	33
	% 32,3	22,4	27,5
Merkezi alımlar devam etmelidir	4	10	14
	% 6,5	17,2	11,7
Alımlar kısmen kendimizce kısmen de merkezi olmalı	38	35	73
	% 61,3	60,3	60,8
Toplam	62	58	120
	% 100	100	100

Tablo 45'teki bulgulara göre, katılımcıların %60,8'si derme geliştirme aşamasında yayın alımlarının kısmen kendilerince kısmen ise Bakanlık tarafından sağlanmasını uygun görmüşlerdir. Bu işlemleri sadece kendileri yapmak isteyen kütüphanelerin oranı %27,5'tir. Merkezi alımların devam etmesini uygun gören kütüphanelerin oranı ise %11,7'dir. Bu oran, mevcut uygulamaya kütüphanelerin %90'a yakın oranda karşı duruş gösterdiklerini ortaya koymasından önemlidir.

Tablo 46. Halk kütüphanelerinde yayın seçme ve değerlendirme sürecinin Yayın Seçme Kurulu ve Yayın İnceleme Komisyonu tarafından yürütülmesinin değerlendirilmesi

Değerlendirme	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	1	9	21	17	14	62	3,55	1,05
%	1,6	14,5	33,9	27,4	22,6	100		
İdari Personel	4	7	21	15	11	58	3,38	1,13
%	6,9	12,1	36,2	25,9	19	100		
Toplam	5	16	42	32	25	120		
%	4,2	13,3	35	26,7	20,8	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Ankete katılan halk kütüphaneleri çalışanları, yayın seçme ve değerlendirme sürecinin yayın seçme kurulu ve yayın inceleme komisyonu tarafından yürütülmesini %47,5

oranında olumlu bulurken, %35 oranında kararsız ve %17,5 oranında bu durumu olumsuz bulmuşlardır. Olumlu bulanların oranının %50'nin altında kalması dikkat çekmektedir

Tablo 47. Derme geliştirmedeki sorunlar

Sorunlar	Yönetici	İdari Personel	Toplam
Seçimi yapacak bir kütüphaneci ya da uzmanın olmayışı	33	26	59
%	53,2	44,8	49,2
Seçim politikasının olmayışı	18	23	41
%	29	39,7	34,2
Yeterli bütçenin olmayışı	34	32	66
%	54,8	55,2	55
Seçimin büyük bir kısmının Bakanlık tarafından merkezden yapılması	39	32	71
%	62,9	55,2	59,2
Dermenin kuvvetli ve zayıf yönlerinin bilinmemesi	28	30	58
%	45,2	51,7	48,3
Seçim öncesi toplum analizinin yapılmayışı	27	26	53
%	43,5	44,8	44,2
Diğer	3	--	3
%	4,8	--	2,5

Tablo 47'de yer aldığı gibi, halk kütüphanelerinde derme geliştirme ile ilgili ciddi sıkıntılar görölmektedir. Bu konudaki en büyük sıkıntı seçimin büyük bir kısmının Bakanlık tarafından merkezden yapılmasıdır (%59,2). Derme geliştirme için yeterli bütçenin olmayışı (%55), seçimi yapacak bir kütüphaneci ya da uzmanın olmayışı (%49,2), dermenin kuvvetli ve zayıf yönlerinin bilinmemesi (%48,3) ve seçim politikasının olmayışı (%34,2) derme geliştirme konusunda yaşanan sıkıntılardır.

Derme geliştirme politikalarını oluştururken hangi unsurların ne derece önemli olduğu

Aşağıda yer alan 10 tablo katılımcıların derme geliştirme politikalarını oluştururken hangi unsurların ne derece önemli bulduğuna ilişkin betimsel istatistikleri içermektedir.

Tablo 48.1 Ulusal, evrensel kültür ve sanat eserlerinin bugünkü kuşaklara tanıtılmasının sağlanması

Unsur	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	--	2	9	11	40	62	4,44	0,86
%	--	3,2	14,5	17,7	64,5	100		
İdari Personel	--	--	6	17	35	58	4,50	0,68
%	--	--	10,3	29,3	60,3	100		
Toplam	--	2	15	28	75	120		
%	--	1,7	12,5	23,3	62,5	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Tablo 48.1'e baktığımızda yöneticiler ve çalışanların 4. ve 5. seçenekleri işaretleyerek derme geliştirme politikalarını yararları arasında ulusal, evrensel kültür ve sanat eserlerinin bugünkü kuşaklara tanıtılmasının sağlanmasını yüksek oranda gördükleri anlaşılmaktadır. Her iki grupta da yargıyı destekleme oranı %80'nin üstüdür.

Tablo 48.2. Kişilerin pratik bilgi ve becerilerini geliştirilmesi, boş zamanlarının değerlendirilmesi ile ilgili gereksinimleri karşılaması

Unsur	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	--	1	13	16	32	62	4,27	0,85
%	--	1,6	21	25,8	51,6	100		
İdari Personel	--	5	6	13	34	58	4,31	0,97
%	--	8,6	10,3	22,4	58,6	100		
Toplam	--	6	19	29	66	120		
%	--	5	15,8	24,2	55	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Tablo 48.2'ye baktığımızda, derme geliştirme politikalarını oluştururken kişilerin pratik bilgi ve becerilerini geliştirilmesi, boş zamanlarının değerlendirilmesi ile gereksinimlerinin belirlenmesinin olumlu görülme oranı toplamda yöneticiler için %77,4 idari personel için %81'dir. Her iki grup da bu unsur için bütünüyle olumsuz şikkını işaretlememişlerdir. Tablonun aritmetik ortalama değeri Tablo 48.1'in altında kalmaktadır.

Tablo 48.3. Toplumun kültürel, sosyal ve ekonomik kalkınmasına yardımcı olan, ortak duygu ve hassasiyetlerini tahrip etmeyen, bireylerin ve toplumun bir kesimini rencide etmeyen ve gruplar arasında düşmanca duygular oluşturmayan içeriğin sağlanması

Unsur	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	1	1	7	18	35	62	4,37	0,87
%	1,6	1,6	11,3	29	56,5	100		
İdari Personel	--	2	12	10	34	58	4,31	0,92
%	--	3,4	20,7	17,2	58,6	100		
Toplam	1	3	19	28	69	120		
%	0,8	2,5	15,8	23,3	57,5	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Derme geliştirme politikası için toplumun kültürel, sosyal ve ekonomik kalkınmasına yardımcı olan, ortak duygu ve hassasiyetlerini tahrip etmeyen, bireylerin ve toplumun bir kesimini rencide etmeyen ve gruplar arasında düşmanca duygular oluşturmayan içeriğin sağlanmasına genel olarak olumlu bakma oranı yöneticilerde %84,5 iken idari personelde %75,8'dir. Her iki grup içinde bu unsur hakkında kararsız kalma oranı toplamda %15,8'dir.

Tablo 48.4. Çağdaş uygarlığın yapıcı ve bilimsel birikimini yansıtan içeriğin sağlanması

Unsur	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	--	2	7	16	37	62	4,42	0,82
%	--	3,2	11,3	25,8	59,7	100		
İdari Personel	--	1	6	14	37	58	4,50	0,75
%	--	1,7	10,3	24,1	63,8	100		
Toplam	--	3	13	30	74	120		
%	--	2,5	10,8	25	61,7	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Tablo 48.4'te çağdaş uygarlığın yapıcı ve bilimsel birikimini yansıtan içeriğin sağlanmasını derme geliştirme için her iki grupta yüksek oranda olumlu görüş bildirmiştir. Tablonun aritmetik ortalama değeri Tablo 48.1'e yakındır (Yöneticiler x: 4,42, idari personel x: 4,50).

Tablo 48.5. Kültürel ve sanatsal değerlerimizi, geleneklerimizi yansıtan içeriğin sağlanması

Unsur	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	1	2	5	16	38	62	4,42	0,89
%	1,6	3,2	8,1	25,8	61,3	100		
İdari Personel	--	--	5	18	35	58	4,52	0,65
%	--	--	8,6	31	60,3	100		
Toplam	1	2	10	34	73	120		
%	0,8	1,7	8,3	28,3	60,8	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Tablo 48.5'e göre derme geliştirme politikalarının kültürel ve sanatsal değerlerimizi, geleneklerimizi yansıtan içeriğin sağlanmasına katkısı konusunda anket katılımcıları yük yüksek oranda destek bildirmişlerdir. Aritmetik ortalama değeri Tablo 48.1 ile aynı düzeydedir (idari personel x:4,52, yöneticilere x:4,42).

Tablo 48.6. İçerik yönünden reklam ve ticari amacı ön planda tutmayan içeriğin sağlanması

Unsur	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	1	1	9	20	31	62	4,27	0,89
%	1,6	1,6	14,5	32,3	50	100		
İdari Personel	--	3	5	22	28	58	4,29	0,83
%	--	5,2	8,6	37,9	48,3	100		
Toplam	1	4	14	42	59	120		
%	0,8	3,3	11,7	35	49,2	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

İçerik yönünden reklam ve ticari amacı ön planda tutmayan içeriğin sağlanmasını her iki grupta önemsemiş, genel olarak tablo 48.6'ya bakıldığında bu unsurun önemsememe oranının düşük olduğu görülmektedir. 4.ve 5. seçeneği işaretleyerek olumlu görüş bildirenlerin oranı her iki grup için de %80'in üzerindedir.

Tablo 48.7. Siyasi amaçlı ve propagandaya yönelik olmayan içeriğin sağlanması

Unsur	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	5	--	7	12	38	62	4,26	1,18
%	8,1	--	11,3	19,4	61,3	100		
İdari Personel	2	4	8	14	30	58	4,14	1,11
%	3,4	6,9	13,8	24,1	51,7	100		
Toplam	7	4	15	26	68	120		
%	5,8	3,3	12,5	21,7	56,7	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Tablo 48.7'ye baktığımızda, derme geliştirme için siyasi amaçlı ve propagandaya yönelik olmayan içeriğin sağlanmasını yöneticiler (x:4,26) idari personele (x: 4,14) göre daha fazla önemsemektedir. Verilen yanıtlara baktığımızda genel olarak olumlu bir tablo görülmektedir. Ancak tabloda olumlu işaretleme yüzdeleri yukarıdaki ilgili tabloların altında görülmektedir. Kararsızlarla birlikte olumsuz görüş bildirenlerin oranı her iki grup içerisinde de %20'nin üzerindedir.

Tablo 48.8. Kolay anlaşılır ve arı bir dille yazılmış olan içeriğin sağlanması

Unsur	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	1	3	6	16	36	62	4,34	0,95
%	1,6	4,8	9,7	25,8	58,1	100		
İdari Personel	--	4	7	18	29	58	4,24	0,92
%	--	6,9	12,1	31	50	100		
Toplam	1	7	13	34	65	120		
%	0,8	5,8	10,8	28,3	54,2	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Kolay anlaşılır ve arı bir dille yazılmış olan içeriğin sağlanması derme geliştirme açısından genel olarak yöneticiler (%83,9) ve idari personel (%81) tarafından olumlu görülmektedir. Bu unsur için genel toplamda kararsız kalanların oranı %10,8'dir.

Tablo 48.9. Yazım, dizgi ve baskı hataları bulunmayan, başış yayınlarda fiziksel olarak yıpranmamış ve güncel olan içeriğin sağlanması

Unsur	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	--	3	9	15	35	62	4,32	0,90
%	--	4,8	14,5	24,2	56,5	100		
İdari Personel	1	2	10	16	29	58	4,21	0,96
%	1,7	3,4	17,2	27,6	50	100		
Toplam	1	5	19	31	64	120		
%	0,8	4,2	15,8	25,8	53,3	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Tablo 48.9'a baktığımızda, genel olarak olumlu bir tablo karşımıza çıkmaktadır. Derme geliştirme için yazım, dizgi ve baskı hatalarını bulunmayan, başış yayınlarında fiziksel olarak yıpranmamış ve güncel olan içeriğin sağlanmasını yöneticiler (x:4,32) idari personele göre (x:4,21) daha olumlu yaklaşmışlardır.

Tablo 48.10. Kullanıcılar tarafından aranan ve hizmet verilecek yörenin gereksinimlerini (tarım, hayvancılık, balıkçılık, el sanatları ve benzeri) karşılayabilecek nitelikte olan içeriğin sağlanması

Unsur	1	2	3	4	5	Toplam	$\bar{x}$	σ
Yönetici	2	2	8	10	40	62	4,35	1,04
%	3,2	3,2	12,9	16,1	64,5	100		
İdari Personel	--	1	8	16	33	58	4,40	0,79
%	--	1,7	13,8	27,6	56,9	100		
Toplam	2	3	16	26	73	120		
%	1,7	2,5	13,3	21,7	60,8	100		

1. Bütünüyle olumsuz; 2. Olumsuz; 3. Kararsız; 4. Olumlu; 5. Bütünüyle olumlu

Tablo 48.10'a göre kullanıcılar tarafından aranan ve hizmet verilecek yörenin gereksinimlerini karşılayabilecek nitelikte olan içeriğin sağlanmasını yöneticiler %64,5 idari personel %56,9 oranında bütünüyle olumlu görmüşlerdir. Genel olumluluk oranına her iki grup içinde %82,5'tir. Her iki grubun da aritmetik ortalama değerleri 4,35 ve üzeridir.

Tablo 49. Halk kütüphanesi derme geliştirme politikasının içeriği

Derme geliştirme politikasının içeriği	Yönetici	İdari Personel	Toplam
Derme yönetim politikasının amacı ve bunun kütüphane hizmeti yönetim planıyla olan ilişkisi	40	41	81
%	64,5	70,7	76,5
Uzun ve kısa dönemli amaçlar	30	31	61
%	48,4	53,4	50,8
Derme ve/veya kütüphane hizmetinin tarihi	13	18	31
%	21	31	25,8
İlgili yasal yapının tanımlanması	25	27	52
%	40,3	46,6	43,3
Hizmet verilen toplumun gereksinimleri	53	44	97
%	85,5	75,9	80,8
Kütüphane hizmetinin öncelikleri	38	41	79
%	61,3	70,7	65,8
Çok kültürlü materyal, okuma-yazma materyali ve engelli insanlar için kaynaklar gibi özel dermeler için ölçütler	38	34	72
%	61,3	58,6	60
İlkeler ve yöntemlerin seçimi ve değiştirilmesi	22	22	44
%	35,5	37,9	36,7
Bütçe dağıtım	37	28	65
%	59,7	48,3	54,2
Derme geliştirme, seçim ve ayıklama için kurum içi sorumluluk	36	32	68
%	58,1	55,2	56,7
Dergilere, veri tabanlarına ve diğer bilgi kaynaklarına, çevrim içi ulaşımı içeren elektronik kaynaklara erişim	31	27	58
%	50	46,6	48,3
Bilgiye bir elektronik geçiş kapısı olarak kütüphanenin rolü	29	25	54
%	46,8	43,1	45
Diğer kütüphane ve kurumlarla olan ortak ilişkiler	26	24	50
%	41,9	41,4	41,7
Koruma ve saklama politikaları	23	27	50
%	37,1	46,6	41,7
İşitsel gereklilikler: ulaşma, kaydetme, denetim, ayıklama, satma ya da elden çıkarma	22	20	42
%	35,5	34,5	35
Finansal sorumluluk	19	26	45
%	30,6	44,8	37,5
Bağış politikası	26	23	49
%	41,9	39,7	40,8
Şikâyet işlemi ve materyal zorluğu	12	18	30
%	19,4	31	25
Dermelerin şimdiki ve gelecekteki gereksinimlerine yönelik bir kaynak yönetim planı	33	33	66
%	53,2	56,9	55
Politikanın gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi	19	22	41
%	30,6	37,9	34,2
Diğer	2	1	3
%	3,2	1,7	2,5

Tablo 49 derme geliştirme politikasının içeriğinde bulunması gereken unsurlar açısından bakıldığında olumlu bir tablo görülmektedir. Ankete katılanlar bu unsurlar içerisinde en çok %80,8 ile hizmet verilen toplumun gereksinimlerinin belirlenmesinin gerektiğini belirtmişlerdir. Yine bu orana yakın bir oranla (%76,5) derme yönetim politikasının amacı ve bunun kütüphane hizmeti yönetim planıyla olan ilişkisi gelmektedir. Diğer unsurlar birbirine yakın oranda katılımcılar tarafından derme geliştirme politikasının içeriğinde bulunması gereken unsurlar olarak görülmektedir.

Tablo 50. Yayın Seçme Yönetmeliğinin değerlendirilmesi

Değerlendirme	Yeterli	Kısmen yeterli	Yetersiz	Toplam
Yönetici	16	41	5	62
%	25,8	66,1	8,1	100
İdari personel	13	39	6	58
%	22,4	67,2	10,3	100
Toplam	29	80	11	120
%	24,2	66,7	9,2	100

Tablo 50'ye baktığımızda genel olarak Yayın Seçme Yönetmeliği idari personel (%67,2) ve yöneticiler (%66,1) tarafından kısmen yeterli bulunmuştur. Toplamda katılımcıların %9,2'si Yayın Seçme Yönetmeliğini yetersiz bulurken, yeterli bulunanların oranı toplamda %25'in altında kalmıştır.

4.1.6. İl ve İlçe halk kütüphanelerinin derme geliştirme politikası açısından değerlendirilmesi

Çalışmanın bu kısmında, derme geliştirme politikalarının il ve ilçe halk kütüphaneleri açısından bir değerlendirmesi yapılmıştır. Çalışma kapsamında anketi toplam 74 il ve 46 ilçe halk kütüphanesi doldurmuştur.

Yayın seçiminde il halkta %90,5 (64) ve ilçe halkta %93,5 (17) oranında kütüphaneciler sorumluyken, müdür ve müdür yardımcıları bu oranı takip etmektedir. İl halkta (%73) ve ilçe halkta (%80,4) yayın seçimi 7-12 ay arası aralıklarla yapılmaktadır. Yayın seçiminde ise il halk kütüphanesinde (%87,8) oranında %70 KYGM-%30 Kütüphane yapmaktayken, ilçe halkta (%45,7) oranında %100 KYGM tarafından yapılmaktadır.

Burada il ve ilçe halk için yayın seçiminin KYGM ağırlıklı olduğu görülmektedir. İl halk kütüphanelerine göre seçim işleminin büyük bir bölümümü KYGM tarafından yapılmasının olumlu yanlarına baktığımızda, (%40,5) hizmetlerin standart olarak yürütülmesi, (%33,8) kütüphanelerin bireysel yaklaşımlar yerine merkezi olarak yapılandırılması, (%27) merkezi denetim ve kontrolün gerçekleştirilmesi yer alırken, ilçe halka göre (%34,5) ile hizmetlerin standart olarak yürütülmesi ve işleri kolaylaştırması, (%32,6) kütüphanelerin bireysel yaklaşımlar yerine merkezi olarak yapılandırılması gelmektedir. İl ve ilçe halk yerel ihtiyaçlar çerçevesinde koleksiyonun geliştirilememesi (%85,1 ve %80,4), dermenin güçlü ve zayıf yönleri çerçevesinde kaynakların sağlanamaması (%71,6 ve %52,2), seçim sürecinin daha hızlı ve etkin yürütülmesi (%41,9 ve %32,6), sansür ve ayrımcılık endişesi (%36,5 ve %26,1) seçim işlemimin büyük bir bölümünün KYGM tarafından yapılmasının olumsuz yanlarını oluşturmaktadır. İl (%58,4) ve ilçe (%41,6) halk kütüphaneleri seçim işleminden Kütüphane ve KYGM'nin sorumlu olmasını düşünmektedirler. İl (%52,7) ve ilçe (%43,5) halka göre KYGM seçim oranı %50 oranında olmalıyken, yine aynı şekilde (%50 ve %41,3) kütüphane seçim oranı %50 oranında olmalıdır. İlk halk kütüphaneleri derme geliştirme seçim aşamasında daha çok web sayfaları (%73) ve ödül kazanan listeleri (%68,9) kullanırken, ilçe halk kütüphaneleri yayıncıların katalogları, broşürler ve duyuruları (%64,9) ve ödül kazanan listeleri (%50) kullanmaktadırlar. İl halk kütüphaneleri kaynak seçiminde en çok tarafsızlık (%81,1), güncellik (%77) ve otorite'ye (%73) önem verirken, ilçe halk kütüphaneleri güncellik (78,3), doğruluk (%76,1) ve tarafsızlık (71,7) ölçütlerine önem vermektedir. İl ve ilçe halka göre yayın seçiminde kullanıcı beklentilerine (%95,9 ve %89,1), kütüphanenin amaç ve hedeflerine (%79,7 ve %71,7) ve yerel kültürel özelliklere (%74,3 ve %78,3), bütçe özellikleri, ulusal ve uluslararası eğilimler ve gelişmelerden daha çok dikkat edilmelidir. İl (%64,9) ve ilçe (%76,1) halka göre Yayın Seçme Yönetmeliği'nin yayın seçim ölçütleri kısmen yeterli bulunmuştur. İl (%68,9) ve ilçe (%69,6) halka göre Yayın İnceleme Komisyonu seçim işlevini kısmen yerine getirmektedir. İl (%66,2) ve ilçe (%78,3) halk kütüphanelerini Yayın Seçme Kurulu'nun seçim işlevini kısmen yerine getirdiğini düşünmektedirler. İl (%82,4) ve ilçe (%80,4) halk kütüphaneleri kaynaklarının neredeyse tamamına yakını Kültür Bakanlığı'ndan gelen kaynaklar oluşturmaktadır, bunlar arasında kütüphanelerin kendi seçtiği kaynaklar ya da bağışlar yok denecek kadar azdır. İl (%44,6) ve ilçe (%60,9)

halk kütüphaneleri yayınların KYGM tarafından toplu alınmasını kısmen uygun bulmaktadırlar. KYGM tarafından yayınların satın alınmasının avantajını il (%73) ve ilçe (67,4) kütüphaneleri indirim ve sonrasında iş yükünün azalması olarak görmektedirler. İl (%43,2) halk kütüphanelerinin dermelerine her yıl eklenen yeni yayın miktarı %1-10 oranındayken, ilçe (47,8) halk kütüphanelerinde bu oran %11-20'dir. İl halk kütüphaneleri yayın satın alma aşamasında güncel yayınlara (%70,3) kullanıcı istekleri (%67,6) 'den daha fazla önem vermektedirler. İlçe halk kütüphaneleri ise bu konuda kullanıcı istekleri (%65,2) ve sonrasında güncel yayınlara (%63) öncelik vermektedirler. İl ve ilçe halk kütüphanelerinde yayın sağlamada kullanabilecekleri bütçe büyük oranda (%93,3) Kültür Bakanlığı'ndan gelmekteyken, kütüphanelerin kendi gelirleri (%83,3) ve özel kişi ya da diğer kamu kuruluşlarından (%83,3) neredeyse bütçe sağlanmamaktadır. İl ve ilçe halk kütüphanelerinde yayın ayıklama işinden büyük oranda kütüphaneciler (%78,3) ve müdürler (%60) sorumludurlar. İl ve ilçe halk kütüphanelerinde var olan dermenin yılda toplam %76,7'si %1-10 oranında ayıklanmaktadır. İl ve ilçe halk kütüphanelerinin yayın ayıklamada öncelik verdikleri ölçütler kirli, yırtılmış, yıpranmış kitaplar (%88,3) ve kaybolmuş, kırılmış sayfalı, küçük baskılı kitaplar (%82,5) gelmektedir. İl halk kütüphaneleri derme geliştirme için kendilerine verilen bütçeyi orta derecede (%45,9) yeterli bulurken, ilçe halk kütüphaneleri kendilerine verilen bütçeyi yetersiz (%60,9) bulmaktadırlar. Yine il ve ilçe halk kütüphaneleri kendilerine ait bir derme geliştirme politikaları olmadığını ve bakanlığın var olan politikalarını (%41,7) kullandıklarını belirtmişlerdir. Kendilerine ait bir yazılı derme geliştirme politikaları olmayan il ve ilçe halk kütüphaneleri elektronik derme geliştirme politikaları da olmadığını ve bu konuda bakanlığın çalışmaları haricinde bir çalışmalarının da (%92,5) olmadığını belirtmişlerdir. İl halk kütüphanelerinde yeni yayınları takip edecek, derme geliştirme çalışmalarına rehberlik edecek bir kütüphaneci ya da başka bir personel (%62,2) bulunurken, ilçe halk kütüphanelerinde bu konuda bir personel (%54,3) bulunmamaktadır. Bu konuda iki kütüphane arasında anlamlı bir farklılık vardır. İl ve ilçe halk kütüphaneleri derme geliştirme aşamasında öncelikle kullanıcı/toplum analizine (%96,7) sonrasında ise sağlama ve sağlama yöntemlerine (%40) önem vermektedirler fakat diğer unsurlara (seçim, seçim politikası, ayıklama, değerlendirme, koruma) yeteri kadar önem vermemektedirler. İl ve ilçe halk kütüphaneleri derme oluştururken alımların kısmen kendilerince kısmen ise merkezi olması gerektiği konusunda (%60,8)

hemfikirlerdir. Halk kütüphanelerinde yayın seçme ve değerlendirme sürecinin Yayın Seçme Kurulu ve Yayın İnceleme Komisyonu tarafından yürütülmesinin orta derecede (%35) yeterli görmekteyiz. Derme geliştirmenin halk kütüphaneleri için neden önem taşıdığı hakkında ise il ve ilçe halklar benzer oranlar göstermektedirler ; Kişisel beklentiler ve toplumsal ihtiyaçlar çerçevesinde derme geliştirilebilir (%51,7), sansür, mülkiyet ve erişim hakları, düşünce özgürlüğü ve etik konularında sorunların aşılmasına yardımcı olunması (%40,8), güncel siyasal ve politik değişikliklerden daha az etkilenen, sürdürülebilir derme yapılandırılabilir (%39,2) ve tanımlanmış yazılı politikalar üzerine hareket etmek daha kolaydır (28,3). İl ve ilçe halk kütüphanelerince derme geliştirmede sıralanan sorunların hepsi kabul edilirken, il halk kütüphaneleri seçim politikasının olmayışının daha önemli bir sorun olduğunu düşünürken ilçe halk ise bunu çok önemli bir sorun olarak görmemektedir. Yine aynı şekilde dermenin kuvvetli ve zayıf yönlerinin bilinmemesi il halk kütüphanesi tarafından sorun olarak görülmekteyken ilçe halk tarafından sorun olarak görülmemektedir. Bu konuda iki kütüphane arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. İl ve ilçe halk kütüphanelerinin derme geliştirme politikalarının yararları konusunda sıralan bütün maddelerin birbirine yakın oranda yararlı olduğunu düşünmektedirler. İl ve ilçeler derme geliştirme politikasının içeriğinde hizmet verilen toplumun gereksinimlerinin (%80,8) diğer içerik unsurlarından daha çok önemsemişlerdir. İl ve ilçe halk kütüphaneleri Kültür Bakanlığı Yayın Seçme Yönetmeliği'nin genel olarak (%66,7) yetersiz bulmuşlardır.

5. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ

Halk kütüphaneleri yediden yetmişe her yaş grubundan, toplumun tüm kesimlerine kütüphane ve bilgi hizmetleri sunan araştırma ve öğrenme merkezleridir. Teknolojinin ve toplumsal yaşamın kendi iç dinamiklerinden kaynaklanan dönüşümler halk kütüphanelerinin kullanıcı profilini ve hizmet beklentilerini değiştirmektedir. Halk kütüphanelerinin farklılaşan hizmetlere ve kullanıcı dinamiklerine yanıt verebilmesi değişimi yakından takip etmesi yeniliklere açık olmak ve bu çerçevede hizmet politikalarını yenilemesi ile mümkün olabilir. Geleneksel olarak kütüphanelerin beş unsurundan birisini oluşturan ‘derme’, halk kütüphaneleri için de temel hizmet kaynağını oluşturur. Dermenin yaşanan değişimleri ve kaynaklardaki çeşitlenmeler, kullanıcı beklentileri ve yeni hizmet platformlarına uygun olarak yapılandırılması, kütüphanenin hizmet verdiği tüm kullanıcı gruplarına hitap edecek biçimde seçilmesi, güncel olması son derece önemlidir. Halk kütüphaneleri ancak bu sayede misyonunu doğru biçimde yerine getirebilir. Öte yandan derme geliştirme ve derme politikalarının oluşturulması kütüphanenin diğer unsurlarıyla yakından ilişkilidir. Diğer unsurlarda yaşanabilecek sorunlar derme geliştirme politikalarını da olumsuz yönde etkileyecektir.

Ülkemizde derme geliştirme politikalarını belirleyen temel düzenleme Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayın Seçme Yönetmeliği ve bu yönetmelik çerçevesindeki uygulamalardır. Çalışma kapsamında elde edilen veriler doğrultusunda halk kütüphanelerinde çalışan personel, derme geliştirme politikalarının önemini yeterince anlaşılmadığını düşünmekte ve derme geliştirme politikalarını yetersiz olarak görmektedir. Halk kütüphanelerinde derme geliştirme politikasının eksik ya da yetersiz oluşunu etkileri çok yönlü olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Çalışmamızda bu çerçevede Türkiye'deki 81 il ve ilçe halk kütüphanesine derme geliştirme politikalarını tanımlamak, Halk Kütüphanelerinde derme geliştirme politikalarının mevcut koşullarını, kurumsal ihtiyaçlar, kullanıcı gereksinimleri ve beklentiler çerçevesinde nasıl yapılandırıldığını ortaya koymak, Yayın Seçme Yönetmeliği'nin halk kütüphanelerinin derme geliştirme politikaları üzerindeki etkisini incelemek amacıyla 120 halk kütüphanesinde anket gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de halk kütüphanelerinde derme geliştirme politikası kapsamında yapılan bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır

Ankete katılan halk kütüphanesi personelinin büyük bir çoğunluğunun lisans mezunu olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum halk kütüphanelerinde hizmet veren personelin önemli bir çoğunluğunun lisans mezunu olması açısından olumlu değerlendirilmiştir. Ancak halk kütüphanelerinde çalışan personelin büyük çoğunluğunun lisans mezunu olmasının yanında personelin hangi alandan mezun olduğu da son derece önemlidir. Katılımcıların %78,5'i üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinden mezun olması ankete yanıtlarının bilinçli bir kitle tarafından verilmesi açısından önemli görülmektedir.

Çalışmamıza göre katılımcıların yaklaşık üçte biri kütüphaneciyken (%39,2) onu takip eden oranda yine yaklaşık üçte biri ise müdür (%38,3) unvanındadır. Yine ankete anıt verenlerin yarıya yakını halk kütüphanesinde idari yönetici görevindeyken diğer yarısı ise idari görevi olmayan kütüphaneci ve personelden oluşmaktadır. Bu durum sonuçların karşılaştırılması ve anlamsal verilerin çıkması açısından önemli bir faktör olarak göze çarpmaktadır. Halk kütüphanelerindeki çalışma sürelerine baktığımızda, idari personelin ağırlıklı olarak genç çalışanlardan oluştuğu yöneticilerin ise çoğunun en az 10 yıllık iş deneyimi olduğu görülmüştür.

5.1.1. Yayın seçimi ve derme geliştirme ile ilgili sonuçlar

Elde edilen sonuçlara göre halk kütüphanelerinde yayın seçim aşamasında büyük çoğunlukla kütüphanecilerin rol aldıkları (%67,5), daha sonra ise yine azımsanmayacak bir oranda müdürlerin bu konudan sorumlu oldukları (%45) bilgisine ulaşılmıştır. Öte

yandan halk kütüphanelerine alınan kaynakların önemli bir kısmı doğrudan (%31,7) Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın belirlediği kaynaklardan oluşmaktadır. Uzman kategorisinde sınıflandırdığımız katılımcıların ise seçim işlemine katılım oranı oldukça düşüktür. Halk kütüphaneleri için böylesine önem arz eden derme geliştirmenin önemli basamaklarından olan seçim işleminin büyük bir kısmını Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yapılması üzerinde düşünülmesi gereken bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır.

Derme geliştirme kapsamında her yıl kütüphanelere yeni yayın seçimi olmaktadır. Anket verilerinden halk kütüphanelerinin genel olarak yeni yayın seçimini 7-12 ay aralıklarla yaptıkları ortaya çıkmaktadır. Daha az aralıklarla seçim işlemini yapma durumu oldukça düşüktür. Yeni seçim işleminin kısa aralıklarla yapılma oranı ise oldukça düşüktür. Verilerden kaynakların sağlanması sürecinin prosedürlerde belirtilen süreçlerde gerçekleştirildiği, toplum analizi vb. alan çalışmalarının sınırlı olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırma verileri ve KYGM (Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü)'den elde edilen bilgilere göre halk kütüphanelerinde seçim işlemi çok büyük bir oranda (%90) KYGM tarafından gerçekleştirilmektedir. Derme geliştirme açısından baktığımızda halk kütüphanelerindeki personele seçim işleminde son derece sınırlı bir şans tanındığı görülmektedir.

Seçim işleminin büyük bir kısmının KYGM tarafından yapılmasının hizmetlerin standart olarak yürütülmesi, kütüphanelerin merkezi olarak yapılandırılması, işlerin kolaylaştırılması ve merkezi denetim ve kontrolün gerçekleştirilmesi açısından katılımcılar için olumlu olarak görülürken, katılımcıların bir kısmı (%15,8) ise seçim işleminin KYGM tarafından yapılmasının hiçbir katkı sağlamadığını düşünmektedirler. Katılımcıların böylesine önemli bir işleminin büyük çoğunluğunun KYGM tarafından yapılmasının bazı olumlu yanlarını ortaya koymuşlardır. Katılımcılar tarafından olumlu bulunma sebebinin personelin kütüphane içindeki görev ve sorumluluklarının azalması ve seçim işleminin bir kurum tarafından yapılması olduğu düşünülmektedir. Katılımcılar seçim işleminin büyük çoğunluğunun KYGM tarafından merkezi bir biçimde yapılmasının halk kütüphanelerinde yerel ihtiyaçlar çerçevesinde dermenin

geliştirememesine neden olduğunu ve buna bağlı olarak dermenin güçlü ve zayıf yanlarının belirlenmesine de engel olduğunu savunmaktadırlar.

Halk kütüphanelerinde çalışan yöneticiler ve idari personel seçim işlemini kütüphane ve KYGM'nin birlikte yapması gerektiğini düşünmektedirler. Bu işlemi sadece KYGM'nin yapmasının neredeyse hiçbir çalışan tam olarak desteklememektedir. Burada böylesine bir önemli bir işlemin tek bir merkezden yönetici ve idari personele sorulmaksızın yapılıyor olması önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Yine çalışanların seçim işleminin ne oranda kütüphane ve ne oranda KYGM tarafından yapılmasını doğru bulduklarına bakacak olursak, katılımcılar seçim işlemi için KYGM'ye düşecek oranın %25-%50 ve kütüphaneye düşecek oranın ise %50-%75 olması gerektiğini ortaya koymaktadırlar.

Derme geliştirme seçim aşamasında katılımcılar daha çok ödül kazananların listelerinden, önerilen kaynaklardan ve web sitelerinden yoğun olarak yararlanmaktadırlar. Yine yayıncıların katalogları, broşürleri, duyurular ve yorumlarda yoğun kullanılan kaynaklar arasındadır. Bibliyografyaların kullanım oranı ise oldukça düşüktür. Bu unsurları değerlendirirken katılımcılara tanınan seçim oranı da düşünülme durumundadır.

Kaynak seçimindeki ölçütler değerlendirildiğinde; yöneticiler ve idari personel otorite, doğruluk, güncellik, tarafsızlık, popüler eserler ve toplumsal etkinin birincil derecede önemli seçim ölçütü olduğunu belirtmişlerdir. Estetik ölçütü ise katılımcılar tarafından birincil ölçüt olarak bulunmamıştır. Bu durum, halk kütüphanelerinde daha somut sorunlar üzerinde yoğunlaştığı, estetik unsurunun ikinci planda kaldığını ortaya koymaktadır. Yine katılımcılar tarafından fiziksel özellikler ve geniş kapsamlı eserler de ikinci derecede önemli seçim ölçütü olarak değerlendirilmiştir. Seçim ölçütlerinden fiyat ve eğitime destek olan eserler ise, yönetici ve idari personelin %50'sinden fazlası için önemli birer ölçüt olarak belirtilmiştir.

Yayın seçim aşamasında yöneticilerin ve idarecilerin en çok önemsendiği konu kullanıcı beklenti/özellikleridir. Kütüphanelerin amaç ve hedefleri ve yerel kültürel özellikler/koşullar ise sonraki önemsenen unsurlar arasındadır. Büyük rol oynayan Yayın

seçim aşamasında yöneticilerin ve idarecilerin en çok önemsedığı konu kullanıcı beklenti/özellikleridir. Kütüphanelerin amaç ve hedefleri ve yerel kültürel özellikler/koşullar ise sonraki önemsenen unsurlar arasındadır. Büyük rol oynayan KYGM'nin kullanıcı beklenti/özelliklerine bakmaksızın seçim işlemine gitmesi Yayın seçiminde benzer kütüphanelerin içerikleri ise yönetici ve idari personel tarafından çok önemsenmemektedir. Bütçe ve ulusal ve uluslararası koşullar ve gelişmeler ise katılımcılar tarafından %50'nin altında bir oranda önemli görülmüştür. Kütüphanelerde yerel düzeyde derme geliştirme sıkıntısı yaşayan katılımcıların ulusal ve uluslararası koşullar ve gelişmelere odaklanmaları zor görülmektedir.

Kültür Bakanlığı Yayın Seçme Yönetmeliği yayın seçim ölçütlerinin değerlendirmesine baktığımızda, yöneticiler ve idari personel bu ölçütleri kısmen yeterli bulurken (%69,2), tamamen yetersiz görenlerin oranı (%10,8) da azımsanmayacak orandadır. Genel olarak bakıldığında Yayın Seçme Yönetmeliğindeki seçim ölçütleri katılımcılar tarafından yeterli bulunmamıştır.

Yöneticiler ve idarecilerin %60'ından fazlası Kültür Bakanlığı Yayın Seçme Yönetmeliğinin Yayın İnceleme Komisyonunun seçim işlevini kısmen yerine getirdiğini belirtmişlerdir. Öte yandan Yayın Seçme Kurulunun seçim işlevini yerine getirip getirmemesi hakkındaki sonuçlara bakıldığında, yine yöneticilerin ve idarecilerin yayın seçme kurulunun görevini kısmen yerine getirdiği belirtmişlerdir. Bu durum inceleme komisyonu ve yayın seçme kurulunun seçim için gerekli tüm unsurları dikkate alıp incelemeyen merkezden bu eylemi gerçekleştirmesinden kaynaklanmasıyla açıklanabilir.

5.1.2. Sağlama ile ilgili sonuçlar

Halk kütüphanelerine sağlanan kaynakların büyük bir oranı (%95,7) Kültür Bakanlığı tarafından gönderilen kaynaklardan oluşmaktadır. Sağlanan kaynakların bu kadar büyük bir oranda tek merkezden sağlanması kütüphanelerin sağlıklı bir şekilde derme geliştirmesini olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir. Bu koşullarda toplum analizi, kişisel beklenti ve ihtiyaçlara vb. bakarak seçim ve sağlama yapmaktan bahsetmek pek

de olanaklı değildir. Kütüphanelerin ihtiyaçları çerçevesinde kütüphanede çalışanların seçtiği kaynaklar ise oldukça sınırlı sayıdadır. Halk kütüphanelerinde özel kişi ya da kuruluşlardan gelen bağışlar ise son derece azdır. Katılımcılara göre bu oran %5 gibi oldukça düşük bir orandır.

Halk kütüphanelerine sağlanan kaynakların ağırlıklı olarak %75-100 satın alma, %0-25 bağış ve %0-25 oranlarında değişim yoluyla geldiği görülmektedir. Genel olarak bakıldığında halk kütüphaneleri kaynaklarını büyük bir oranda satın alma yolu ile sağlamaktadır.

Halk kütüphanelerine Kültür Bakanlığı tarafından yayınların alınması yöneticiler ve idareciler kısmen uygun bulmaktadır. Yine katılımcıların yaklaşık dörtte biri yayınların büyük bir kısmının bakanlık tarafından alınmasını uygun bulurken yine yaklaşık beşte biri ise yayınların büyük kısmının bakanlık tarafından alınmasını uygun bulmamaktadır. Buradaki farklılığın bakanlığın kaynakların büyük bir kısmını sağlamanın çeşitli avantaj ve dezavantajlara sahip olmasından kaynaklandığı ileri sürülebilir.

Bakanlık tarafından yayınların satın alınmasının en büyük avantajının indirim olduğu, ardından kütüphanecilerin iş yükünü azaltması geldiği görülmektedir. Yöneticilere ve idari personele göre bakanlık tarafından yayınların satın alınmasının avantajları arasında kitapçı, yayıncı vb. unsurlarla uğraşmamak gelmektedir. Yönetici ve idari personel göre bakanlık tarafından yayınların büyük bir kısmının satın alınmasının en büyük dezavantajı, kullanıcıların ihtiyaçlarının tam olarak karşılanamamasıdır. Yine bu sebeple dermenin kuvvetli ve zayıf yönlerinin belirlenememesi de bir diğer dezavantaj olarak karşımıza çıkmaktadır. Yönetici ve idari personel tarafından önemsenen diğer dezavantajlar ise yerel topluluğun ihtiyaçlarının merkez tarafından tam olarak anlaşılabilmesi, kütüphanecilerin fikirlerine başvurulmaması ve yerel dermenin oluşturulamamasıdır.

Halk kütüphanelerinde en çok bulunan materyal yetişkin, genç yetişkinler ve çocuklar için roman ve roman dışı eserlerdir. Bu durum halk kütüphanelerinin genel hizmet politikalarıyla açıklanabilir, ancak merkezi seçim sonucu farklı araştırma gereksinimleri ve yöresel ihtiyaçlara uygun içeriklerin geliştirilememesinin de bu sonucun oluşumuna

katkı sağlaması söz konusudur. Romanlar dışında halk kütüphanelerinden bulunan materyallere arasında dergiler, yerel, bölgesel ve ulusal gazeteler, danışma eserleri de yer almaktadır. Halk kütüphanelerinin genelinde bulunmayan materyal arasında veri tabanları, elektronik kitaplar, yerel görsel materyaller, posterler yer almaktadır.

Her yıl halk kütüphanelerine sağlanan yeni yayın miktarına baktığımızda kütüphanelerin yarıya yakını dermesine %1-10 arası yeni yayın sağladığı görülmektedir. Uzmanlara göre kütüphanelere her yıl sağlanan yeni yayın miktarı en az %10 olmalıdır. Bu orana bakıldığında kütüphanelerin çoğu bu oranın altında kalmaktadır. Kütüphanelerin yarıya yakınında ise bu oran %11-20 arasındadır.

Halk kütüphanelerinde yayın satın alma aşamasında bazı unsurlar göz önüne alınmaktadır. Yönetici ve idarecilerin yayın satın alma almasında en çok önemsendiği unsurlar arasında kullanıcı istekleri ve güncel yayınlarıdır. Bütçe olanaklarına baktığımızda kararsız ve önemsiz bulanların oranı azımsanmayacak orandadır. Bu durumun sebebinin yayın sağlama aşamasında bütçenin büyük bir kısmının bakanlık tarafından sağlanmasından ileri geldiği düşünülmektedir. Bu unsurlardan konular arası denge (derme bütünlüğü) ise katılımcılar arasında düzensiz bir dağılım göstermektedir. Katılımcıların yaklaşık yarısı derme bütünlüğüne önem verirken katılımcıların diğer yarısı ise kararsız ve önemsiz bulmaktadırlar. Böylesine önemli bir unsurun önemsiz bulunabilmesi üzerinde durulması gereken bir konudur. Yayın satın alma aşamasında kütüphanecinin kendi belirlediği kaynaklara idari personelin yöneticilerden daha fazla önem verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Verilen yanıtların ortalama değerlerine baktığımızda yöneticilerin ortalaması 3'ün altında kalmıştır. Bu sonuç idari personelin yöneticilere göre daha fazla oranda derme geliştirmede kütüphanelerin kendi belirlediği kaynakların seçilmesini desteklediklerini ortaya koymaktadır.

Derme geliştirme aşamasında yayın sağlamada kullanılan bütçe birtakım kanallarla kütüphaneye sağlanmaktadır. Bu durumda kütüphanelere yayın sağlama aşamasında bütçenin neredeyse tamamı Kültür Bakanlığından gelmektedir. Buna ek olarak kütüphanenin kendi gelirlerinden bütçeye sağlanan oran yok denecek kadar azdır. Özel kişi ya da diğer kamu kuruluşlarından ise kütüphaneye bir bütçe sağlanmamaktadır.

5.1.3. Ayıklama ile ilgili sonuçlar

Anket sonuçlarına göre halk kütüphanelerinde yayın ayıklama işleminden öncelikle olarak kütüphanecilerin daha sonra ise müdürler sorumludur. Ayıklama işleminde diğer personellerin rolü kütüphaneci ve müdürlere göre daha azdır. Bu durum kütüphanelerde her konuya ilişkin ayrı personelin olmayışı ile açıklanabilir.

Ayıklama her kütüphanede belirli zaman aralıkları ve belirli oranda yapılması beklenen bir işlemdir. Ankete katılan halk kütüphanelerinin yarısından fazlası her yıl dermelerinde var olan yayınların %1-10 'unu ayıklamaktadırlar. Fakat yine halk kütüphanelerinin çoğu ise ayıklama her yıl düzenli aralıklarla ayıklama işlemi yapmamakla birlikte bazı kütüphaneler bu zamana kadar hiç ayıklama işlemi yapmamışlardır. Bu durumda halk kütüphanelerinde sağlıklı bir derme geliştirme politikası izlemesini beklemek çok gerçekçi bir yaklaşım olmayacaktır.

Kütüphaneler yayın ayıklarken bazı unsurlara öncelik vermektedirler. Halk kütüphanelerinde en çok öncelik verilen unsurlardan birisi kirli, yırtılmış, yıpranmış kitapların ayıklanmasıdır. İkinci unsur ise kaybolmuş, yırtılmış sayfalı, küçük baskılı kitaplarken üçüncü sırada eski baskılı kitaplar ya da kullanılmayan kaynaklar gelmektedir. Dikkat çekici bir başka veri ise bazı kütüphanelerin ayıklama işlemi yapmamasını sorun olarak görmemeleridir.

5.1.4. Derme Geliştirme Süreci ve Politika Oluşturma Aşamalarının Sonuçları

Ankete katılan halk kütüphanelerinin yarıya yakının derme geliştirme ile ilgili yıllık bütçesi 10.000-50.000 TL arasındayken, yine yarıya yakının bütçesi 10.000 TL'nin altındadır. Kütüphanelerin çok azının derme geliştirme bütçesi 50.000 TL'nin üzerindedir.

Halk Kütüphanelerinde derme geliştirme için ayrılan bütçe değerlendirme sonuçlarına baktığımızda dağınık bir tablo karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların yaklaşık yarısı

bütçenin yeterliliği konusunda kararsız ve yarıya yakını ise bütçeyi yetersiz bulmuşlardır. Bu sonuçlar, halk kütüphanelerinin üçte ikisinin bütçe konusunda sıkıntı yaşadıklarını göstermektedir. Katılımcıların yalnızca dörtte biri bütçeyi yeterli bulmaktadır. Bu sonuçlara bakıldığında bütçenin her kütüphane için aynı olmayışı, kütüphanelerin özelliklerine göre bütçe dağılımının yapılmıyor oluşunun önemli bir sorun olarak görüldüğü sonucu ortaya çıkmaktadır.

Kurumların derme geliştirme politikasına sahip olma durumu incelendiğinde olumsuz bir tablo ortaya çıkmaktadır. Halk kütüphanelerinin yaklaşık yarısının bir derme geliştirme politikasına sahip olmadığını ve bu sebeple kendi uygulamaları ve Kültür Bakanlığı'nın politikalarını uyguladıklarını görülmektedir. Kütüphanelerin yaklaşık %35'i Kültür Bakanlığı politikalarını uygulamaktadırlar. Kütüphanelerin yaklaşık %25'inin bir derme geliştirme politikası bulunmamaktadır. Burada katılımcıların Bakanlığın politikası olarak dile getirdikleri seçenek Yayın Seçme Yönetmeliğidir ve bu yönetmelik halk kütüphanelerinin yapı ve özelliklerine uygun bir yapıda olmadığı dile getirilmektedir. Bu yönetmeliğe bağlı olarak derme geliştirilmesi sorunlu görülmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde halk kütüphanelerinin kendilerine özel bir derme geliştirme politikasına sahip olmaması, derme geliştirme sorununun temel nedenleri arasında görülmektedir.

Araştırmadaki halk kütüphanelerinin neredeyse hiçbirisinin elektronik derme geliştirme politikası ile ilgili Kültür Bakanlığı çalışmaları dışında bir çalışmaya sahip olmadıkları ortaya çıkmaktadır. Bu sonuç, basılı bir derme geliştirme politikası bulunmayan kütüphanelerinin elektronik derme geliştirme politikalarına ya da konuya ilişkin genel ilkelerin yer aldığı bir metne sahip olmadıklarını göstermektedir.

Bir kütüphanede derme geliştirme, bu konuda politika oluşturma, uygulama ve bu süreçlere rehberlik edecek bir uzmanın bulunması beklenmektedir. Ankete katılan halk kütüphanelerinin ancak yarısı bu konularla da ilgilenebilecek bir personele sahip olduğu olduklarını belirtmişlerdir. Bu konuda halk kütüphanelerinde kütüphaneci istihdamının geliştirilmesi önemlidir.

Derme geliştirme aşamasında halk kütüphanelerinin öncelik verdiği noktalardan neredeyse tüm halk kütüphaneleri “toplum analizini” seçmişlerdir. Ancak derme geliştirme için toplum analizi kadar önem taşıyan seçimi sağlama, ayıklama, değerlendirme ve koruma gibi diğer unsurlara yeteri kadar önem vermedikleri anlaşılmıştır.

Halk kütüphanelerindeki katılımcıların yarısından fazlası derme geliştirme aşamasında yayın alımlarının kısmen kendilerince kısmen ise Bakanlık tarafından sağlanmasını uygun görmektedirler. Yayın satın alımlarında sadece bakanlık tarafından yapılmasını uygun görenler yok denecek orandadır. Halihazırda uygulanmakta olan halk kütüphanelerinin yayın satın alım süreçlerinin Bakanlık tarafından sağlanmasına katılımcıların olumsuz yaklaştığı görülmektedir.

Halk kütüphanelerinde yayın seçme ve değerlendirme işlemi Bakanlığa bağlı yayın seçme ve değerlendirme kuruluna bağlıdır. Yayın seçme ve değerlendirme işlemi için katılımcıların yarısından daha azı yayın seçme kurulu ve yayın inceleme komisyonu tarafından bu sürecin yürütülmesini olumlu bulurken yarıya yakını ise bu duruma karşı karasız kalmışlardır. Sonuçlara baktığımızda kütüphanecilerin bu süreçte rol almak istediklerini anlaşılmaktadır.

Halk kütüphanelerinde çalışan yönetici ve idari personel derme geliştirme politikasının halk kütüphaneleri için çok önemi olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılar en çok kişisel beklentiler ve toplumsal ihtiyaçlar çerçevesinde dermenin geliştirilebilmesini önemli bulurken yine derme geliştirme politikasının halk kütüphanelerinde sansür, mülkiyet ve erişim hakları, düşünce özgürlüğü ve etik konularında sorunların aşılmasına yardımcı olmasını önemli bulmuşlardır. Ardından güncel siyasal ve politik değişikliklerden daha az etkilenen, sürdürülebilir dermenin yapılandırılabilmesi ve tanımlanmış yazılı politikalar üzerinde hareket etmenin daha kolay olduğu sıralanmaktadır.

Anket sonuçlarından halk kütüphanelerinde derme geliştirme ile ilgili olarak yönetici ve idari personel ciddi sorunlar yaşadığı ortaya çıkmıştır. Yönetici ve idari personelin bu konuda yaşadığı en büyük sorunu seçim işleminin büyük bir kısmının Bakanlık tarafından

merkezden yapılması olarak göstermiştir. Derme geliştirmeyi olumsuz yönde etkileyen diğer sorunlar arasında, derme geliştirme için yeterli bütçenin olmayışı, seçimi yapacak bir kütüphaneci ya da uzmanın olmayışı, dermenin kuvvetli ve zayıf yönlerinin bilinmemesi ve seçim politikasının olmayışı sıralanmaktadır. Yukarıda sıralanan tüm sorunlar, halk kütüphanelerinde derme geliştirme politikalarının yapılandırılması ve etkin biçimde uygulanması için olmazsa olmaz temel başlıklar arasında yer almaktadır.

Katılımcılara göre derme geliştirme politikası ilk olarak kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Ardından önceliklerin belirlenmesi, bilgi verilmesi, tek bir seçici ve tek bir personelin eğilimlerinin yol açacağı etkilerin azaltılması, dermenin ayıklanmasına ve değerlendirilmesine yardımcı olması sıralanmaktadır. Derme geliştirmenin yararları arasında şikayetlerin ele alınmasında personele yol gösterir maddesi yöneticiler tarafından işaretlenmezken idari personel tarafından anlamlı bir yüzdeyle işaretlenmiştir. Bu durum kütüphane yöneticilerinin çalışanlardan gelecek talep ve şikayetler konusunda yeterince açık olmadıkları izlenimi yaratmaktadır.

Anket gruplarının derme geliştirme politikalarını oluştururken göz önüne aldıkları temel unsurlara ilişkin 10 değişkene ilişkin sonuçlar değerlendirildiğinde; öncelikle ulusal, evrensel kültür ve sanat eserlerinin bugünkü kuşaklara tanıtılmasının sağlanmasını (her iki grup için de bu yargıyı destekleme oranı %80'nin üstü) işaretledikleri ortaya çıkmaktadır. Yine derme geliştirme politikalarını oluştururken kişilerin pratik bilgi ve becerilerini geliştirilmesi, boş zamanlarının değerlendirilmesi ile gereksinimlerinin belirlenmesi (toplamda her iki grup için %77'nin üstünde), toplumun kültürel, sosyal ve ekonomik kalkınmasına yardımcı olan, ortak duygu ve hassasiyetlerini tahrip etmeyen, bireylerin ve toplumun bir kesimini rencide etmeyen ve gruplar arasında düşmanca duygular oluşturmeyen içeriğin sağlanması (genel olarak olumlu bakma oranı %80'in üstünde), çağdaş uygarlığın yapıcı ve bilimsel birikimini yansıtan içeriğin sağlanmasını (genel olarak olumlu bakma oranı %80'in üstünde), kültürel ve sanatsal değerlerimizi, geleneklerimizi yansıtan içeriğin sağlanmasına katkısı (genel olarak olumlu bakma oranı %88'in üstünde), içerik yönünden reklam ve ticari amacı ön planda tutmayan içeriğin sağlanması (genel olarak olumlu bakma oranı %88'in üstünde), siyasi amaçlı ve propagandaya yönelik olmayan içeriğin sağlanması (genel olarak olumlu bakma oranı

%77'nin üstünde), kolay anlaşılır ve arı bir dille yazılmış olan içeriğin sağlanması (genel olarak olumlu bakma oranı %82'nin üstünde), yazım, dizgi ve baskı hatalarını bulunmayan, bağış yayınlarında fiziksel olarak yıpranmamış ve güncel olan içeriğin sağlanması (genel olarak olumlu bakma oranı %78'in üstünde), kullanıcılar tarafından aranan ve hizmet verilecek yörenin gereksinimlerini karşılayabilecek nitelikte olan içeriğin sağlanması (genel olarak olumlu bakma oranı %81'in üstünde) yöneticiler ve idari personel tarafından yüksek oranlarda olumlu bulunmuştur.

Katılımcılar derme geliştirme politikasının içeriğinde yüksek oranda (%80,8) hizmet verilen toplumun gereksinimlerinin belirlenmesinin gerektiğini belirtmişlerdir. Yine bu orana yakın bir oranla (%76,5) derme yönetim politikasının amacı ve bunun kütüphane hizmeti yönetim planıyla olan ilişkisi gelmektedir. Bütçe dağılımı, ilkeler ve yöntemlerin seçimi ve değiştirilmesi, çok kültürlü materyal, okuma-yazma materyali ve engelli insanlar için kaynaklar gibi özel dermeler için ölçütler gibi unsurların da derme geliştirme politikasının içeriğinde yer almasını gerektiği dile getirilmiştir.

Anket katılımcıları tarafından Yayın Seçme Yönetmeliği kısmen yeterli bulunmuştur. Toplamda katılımcıların %10'u Yayın Seçme Yönetmeliğini yetersiz bulmuşlardır.

Elde edilen sonuçlar çerçevesinde, çalışmamızda Türkiye'deki halk kütüphanelerinin derme geliştirme konusunda yukarıda sıralanan sorunları yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda "Türkiye'de halk kütüphanelerinde yerel ve bölgesel gereksinimler ve uluslararası koşullar göz önüne alınarak bir derme geliştirme politikası oluşturulamamıştır" şeklinde belirlenen hipotez ve;

"halk kütüphanelerinde çalışan personelinin derme geliştirmenin önemini daha geniş bir çerçevede anlayabilmesi için üniversitelerden de destek alarak eğitim programlarının yapılandırılması, derme geliştirmede bölgelerin yetkilerinin çoğaltılması, bütçe olanaklarının ve elektronik kaynakların bütçe içerisindeki oranının yükseltilmesi, toplum analizlerinin düzenli olarak yürütülmesi, mesleki formasyona sahip personelin sayıca artırılması ve yetkilendirilmesi ile Türkiye'de halk kütüphanelerinde sürdürülebilir derme geliştirme politikalarının uygulanması sağlanabilecektir" şeklinde belirlenen alt hipotez doğrulanmıştır.

5.2. ÖNERİLER

Halk Kütüphanelerinde derme geliştirme politikalarına dönük mevcut koşulları, kurumsal ihtiyaçları, kullanıcı gereksinimleri ve beklentileri, Yayın Seçme Yönetmeliği'nin (2005) halk kütüphanelerinin derme geliştirme politikaları üzerindeki etkisini, ilgili konularda yaşanan sorunları ve olası çözümleri analiz ederek elde edilen sonuçlar çerçevesinde aşağıdaki önerilere yer verilmiştir:

1. Türkiye'de halk kütüphanelerinde yerel ve bölgesel gereksinimler ve uluslararası koşullar göz önüne alınarak bir derme geliştirme politikası oluşturulması ve bu politika metnin yasal yaptırımını olan idari bir düzenlenmeye dönüştürülmesi gerekmektedir.
2. Çalışmanın bulgularında ortaya çıkan halk kütüphanelerinde görevli personelinin derme geliştirmenin önemini daha geniş bir çerçevede anlayabilmesi için üniversitelerin ilgili bölümlerinden de destek alarak konuya ilişkin eğitim programları yapılandırılmalıdır.
3. Halk kütüphanelerinde mesleki formasyona sahip daha fazla Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinden mezun personelin istihdam edilmelidir. Türkiye'nin idari yapısı çerçevesinde bölgelerde oluşturulacak derme geliştirme komisyonlarında, meslek formasyonuna sahip personelin yürütücülüğünde kullanıcı grupları, bölgesel beklentiler, ulusal ve uluslararası gelişmeler çerçevesinde derme geliştirme faaliyetleri yürütülmelidir. Yine yerel olarak her kütüphanede derme geliştirmeden sorumlu, bu konuda faaliyetleri koordine edecek meslek formasyonuna sahip bir kütüphaneci istihdam edilmelidir. Öğretmensiz okul olamayacağı gibi, bilgi ve belge yönetimi alanında en azından lisans eğitimi almış personeli olmayan kurumlara, kitaplığın ötesinde profesyonel bilgi hizmetlerinin yürütüldüğü kütüphane denemeyeceği, unutulmamalıdır.
4. Halk kütüphanelerinde derme geliştirme unsurlarından biri olan seçim işleminde Genel Müdürlük seçim yerine denetim ve destek faaliyetlerinden sorumlu kılınmalıdır. Bölgelerde oluşturulacak komisyonlar kütüphane müdürleri, kütüphaneci ve ilgili uzmanlarla koordine biçimde seçim ve sağlama süreçlerini

yönetmelidirler. Koleksiyon sağlamada Kültür ve Turizm Bakanlığının belirlediği kaynakların oranı düşürülmelidir.

5. Halk kütüphanelerinde düzenli aralıklarla yeni yayın seçimi yapılmalı ve işlem prosedür gereği yapılmamalı ve bu işlemi yaparken toplum analizinden faydalanılmalıdır.
6. Derme geliştirmede seçim aşamasında kütüphaneciler konuya ilişkin kuramsal ve uygulamalı çalışmaları takip etmeli, bibliyografyalar vb. kaynaklardan daha fazla yararlanmalıdırlar.
7. Kütüphaneciler kaynak seçiminde çeşitli seçim ölçütlerine (doğruluk, güncellik, tarafsızlık, estetik vb.) önem vermelidirler.
8. Kültür Bakanlığı Yayın Seçme Yönetmeliği tamamen değiştirilmeli, halk kütüphanelerinde derme geliştirme için kılavuz sayılabilecek bir yapıya getirilmelidir.
9. Yayın İnceleme Komisyonu ve Yayın Seçme Kurulu yeniden yapılandırılmalı, komisyon üyelerinin bürokratik teamüller yanında bilgi ve belge yönetimi alanında uzman ve akademisyenlerde yer almalıdır. Ayrıca komisyon faaliyetleri kapsamında sosyoloji, psikoloji, çocuk gelişimi, eğitim, teknik ve uygulamaları bilimler ile mühendislik alanlarından uzmanlardan danışmanlık hizmeti alınmalıdır.
10. Halk kütüphaneleri kaynaklarını büyük oranda sağlama yoluyla edinmektedir. Kaynak sağlama yolunda değişim ve bağış seçenekleri de değerlendirilmeli ve bunun için çalışmalar yapılmalıdır. Bu uygulamanın bütçeyi de hafifleteceği unutulmamalıdır.
11. Yayın seçiminde kullanıcı beklenti/özelliklerine göre hareket edilmelidir. Aksi halde kalitesiz ve kullanışsız bir derme yapısı oluşacağı düşünülmelidir
12. Halk kütüphaneleri derme geliştirirken kullanıcı beklentilerine öncelik vermeli, dermenin kuvvetli ve zayıf yönlerini belirlemeli, yerel içerikle zengin bir dermenin oluşturulması sağlanmalıdır.
13. Halk kütüphanelerine sağlanan materyaller sadece klasik roman tarzı kitaplar olmaktan çıkarılmalıdır. Yapısı gereği farklı kullanıcı gruplarına hizmet veren halk kütüphaneleri veri tabanları, elektronik kitaplar, yerel görsel materyaller, posterler vb. kaynaklara erişim imkânı sunmalıdır.

14. Halk kütüphaneleri her yıl dermesinin en az %10'u kadar yeni yayın dermesine eklemelidir ve halk kütüphaneleri düzenli olarak yeni yayınları ve yurt dışındaki literatürü takip etmelidir.
15. Kütüphaneler ve Kültür ve Turizm Bakanlığı yayın satın alırken kullanıcı isteklerine, derme bütünlüğüne, güncel yayınlara, bütçe olanaklarına, gündemdeki konular ile ilgili yayınlara ve geliştirilecek yeni yayın politikasına riayet etmelidir.
16. Halk kütüphanelerinin bütçeleri doğrudan Kültür Bakanlığında gelmektedir ve bu bütçe her zaman yeterli değildir. Bu sebeple halk kütüphaneleri yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, iktisadi işletmeler ve gelir getirici faaliyetler vb. düşünerek alternatif bütçe sağlama yolları aramalıdır.
17. Halk kütüphanelerinde ayıklama işlemi düzenli aralıklarla ve mutlaka her yıl yapılmalı bu konunun düzenli olarak denetlenmesi sağlanmalıdır.
18. Halk kütüphanelerinde görevli personelin kişisel tercihleri vb. gerekçeyle kullanıcının kullanımına sunulmamış, depolara kaldırılmış bir çeşit sansürüne uğramış kaynaklarının olup olmadığı düzenli olarak denetlenmelidir. Yine kütüphane denetimlerinde bürokratik teamüllerin ötesinde yenilikçi hizmetler geliştirilip geliştirmediği sorgulanmalı. Yenilikçi hizmetler geliştiren kütüphaneler ve kütüphaneciler ödüllendirilmelidir.
19. Halk kütüphaneleri var olan bütçelerinin belirli bir kısmını derme geliştirme politikaları için ayırmalıdır. Bakanlık tarafından kütüphanelere sağlanan bütçe ise buna uygun olmalıdır. Kütüphaneci ya da uzman bir kişinin derme geliştirme ile ilgili bir bütçe planı yapması ve bunu Bakanlığa sunmasının, var olan bütçenin daha etkili kullanımına katkı yaratabileceği göz önüne alınmalıdır.
20. Halk kütüphanelerine materyal çeşitliliği sağlanarak (e-kitap, sesli kitap, yerel materyaller) bir elektronik derme politikası oluşturulmalıdır.
21. Derme geliştirme aşamasında sadece toplum analizine değil diğer unsurlara (seçim, seçim politikası, sağlama ve sağlama yöntemleri, ayıklama, değerlendirme, koruma ve diğer) da önem verilmelidir.
22. Halk kütüphanelerinde derme geliştirme üzerine farkındalığı artırmak ve bilinç düzeyini yükseltmek için dernekler ve akademik çevrelerle koordineli düzenli

aralıklarla bölgesel, ulusal ve uluslararası seminerler, konferanslar ve çalıştaylar düzenlenmelidir.

Kaynakça

- Acarbaş, N. (1991). Gazi Üniversitesi Merkez Kütüphanesi koleksiyon geliştirme politikası üzerine bir çalışma. (Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara). Erişim adresi: <http://www.bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/dosyalar/64.pdf>
- Açıkgöz, O. (2012). *Türkiye’de halk kütüphanesi hizmetlerinin özel idarelere devri konusunda özel idare yöneticilerinin yaklaşımları*. (Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara). Erişim adresi: <http://www.bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/dosyalar/A%C3%A7%C4%B1kg%C3%B6z.pdf>
- Agee, J. (2005). Collection evaluation: A foundation for collection development. *Collection Building*, 24(3), 92-95. Erişim adresi: <http://www.emeraldinsight.com/doi/abs/10.1108/01604950510608267>
- Akçal, İ. ve Kaya, S. (2006). Bilgi merkezleri için veri tabanı seçim kriterleri ve kullanıcı eğitimi, *Bilgi Dünyası*, 6(1), 78-88. Erişim adresi: <http://bd.org.tr/index.php/bd/article/view/218/204>
- Allison, D., Beth M. ve Swanson S. (2000). Database selection: One size does not fit all, *College & Research Libraries*, 61(1), 56-63. Erişim adresi: <http://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1064&context=libraryscience>
- American Library Association (1987). Guide for Writing a Bibliographer’s Manual, *American Library Association, Chicago, IL*, 2-3.
- Atılğan, D. (1995). “Türkiye’de Kütüphaneciliğin Gelişimi”, *Türk Kütüphaneciliği*, 9(1), s. 10-20. Erişim adresi: <http://www.tk.org.tr/index.php/tk/article/viewArticle/972>
- Atılğan, D. (2003). “Demokratikleşme Süresinde Halk Kütüphaneleri”, *Türk Kütüphaneciliği*, 17(4), 381-385. Erişim adresi: <http://tk.org.tr/index.php/TK/article/viewFile/304/296>
- Atılğan, D. ve Yalçın, Y. (2009). Elektronik Kaynakların Seçimi ve Değerlendirilmesi. *Türk Kütüphaneciliği* 23(4), 769-802. Erişim adresi: <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/viewFile/535/528>
- Baş, T. (2001). Anket: anket nasıl hazırlanır, anket nasıl uygulanır, anket nasıl değerlendirilir. Ankara: Seçkin.
- Beck, W.L. (1971). *Selection of library materials*. A. Kent and H. Lancour (Eds). Encyclopedia of Library and Information Science. New York: Marcel Dekker
- Campbell, H.C. (1992). *Halk kütüphanesi sistem ve hizmetlerinin geliştirilmesi* (B. Çapar, Çev.). Ankara: Kültür Bakanlığı (Orijinali 1983’te yayımlanmıştır). Erişim adresi: <http://www.kygm.gov.tr/TR,986/halk-kutuphanesi-sistem-ve-hizmetlerinin-gelistirilmesi.html>
- Çağlayan, A. A. (1991). *1961 ve 1982 anayasalarında düşünce özgürlüğünün düzenlenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

- Çakın, İ. (1998). Üniversitelerimizin bilgiye erişim ortamları: Genel değerlendirme. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (Cumhuriyetimizin 75. Yılı Özel Sayısı), 37-67. Erişim adresi: <http://www.edebiyatdergisi.hacettepe.edu.tr/index.php/EFD/article/viewFile/258/162>
- Çakmak, T. (2011). Kurumsal içerik yönetimi kapsamında elektronik bilgi ve belge sistemlerinin bir kurum örneğinde değerlendirilmesi. (Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara). Erişim Adresi: http://www.bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/dosyalar/tez_mastercopy_pdf.pdf
- Çapar, B. (1987). *Halk kütüphanesi hizmetinin yaygınlaştırılması ve planlanması*. Kütüphaneciliğimiz üzerine görüşler içinde (ss. 37-43). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/viewFile/1346/1338>
- Çıngı, H. (1990). *Örnekleme Kuramı*. Hacettepe Üniversitesi fen fakültesi yayınları. Ankara.
- Drury, F.K.W. (1930). *Book selection*. Chicago: American Library Association.1.
- Ersoy, O. (1966). *Halk Kütüphanelerimiz Üzerine Bir Araştırma*. Ankara: Güven Matbaası.
- Erünsal, İ. E. (1999). "Osmanlı Kütüphanelerinin Tarihi Gelişimi", Ö. Bayram ...[ve başkaları] (Yay. Haz.), Osmanlı Devletinde Bilim, Kültür ve Kütüphaneler, (s.235-246), Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Evans, G.E. (1987). *Developing library and information center collections* (2nd ed.). Englewood, Colorado: Libraries Unlimited,Inc.
- Evans, G. E. (1995). *Developing Library and Information Center Collections*. Englewood, Colorado: Libraries Unlimited, 3rd. ed.
- Evans, G.E. (2000). *Developing library and information center collections* (4th ed.). Englewood, Colorado: Libraries Unlimited, Inc.
- Evans, G.E ve Saponaro, M.Z. (2012). *Collection management basics*. 6nd.ed. Santa Barbara, California.Library and information science text series.
- Frank, D.G. et.al. (1993).The relevance of collection development policies: definition, necessity and application, *RQ (Referance Quarterly)*, 33(1), 65-74.
- Futas, E. (Ed). (1995). *Collection development policies and procedures* (3rd ed.). Phoenix, Arizona: Oryx Press.
- Gardner, R.K. (1981). *Library collections: Their origin, selection and development*. New York: McGraw-Book Co.
- Gill, P. (Haz.). (2004). *Halk kütüphanesi hizmeti: Gelişim için IFLA/UNESCO ilkeleri*. (B.Yılmaz, Çev.). İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi. Erişim adresi: <http://bd.org.tr/index.php/bd/article/view/228/220>.
- Gökçe, Z. (2008). *Avrupa Birliği'ne giriş süresince Türk halk kütüphaneleri: Derme geliştirme politikaları açısından karşılaştırmalı analizi*. (Kültür ve Turizm Bakanlığı Uzmanlık tezi). Erişim Adresi: <http://docplayer.biz.tr/7772693-T-c-kultur-ve-turizm-bakanligi-kutuphaneler-ve-yayimlar-genel-mudurlugu.html>

- Gorman, M. (1997). Ownership or Access: A New Idea of Collection. *College and Research Libraries News*. 58(7), 498 – 499.
- Guenther, K. (2000). Making smart licensing decision. *Computers in Libraries*, 20(6), 58-60. Erişim adresi: <http://www.nrel.gov/docs/fy99osti/24814.pdf>
- “Halk ve Çocuk Kütüphaneleri Yönetmeliği” T.C. Resmi Gazete, 19.08.1982. Sayı: 17789. Erişim adresi: <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14502/halk-ve-cocuk-kutuphanleri-yonetmeli.html>
- Hastings, S. K. (1998). Selection and evaluation of networked information resources. *The acquisition librarians*, 10(20), 109-122. Erişim adresi: http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1300/J101v10n20_11
- IFLA. (2004). *Halk Kütüphanesi Hizmeti: Gelişim İçin IFLA/UNESCO İlkeleri*. Çev. Bülent Yılmaz. İstanbul: TKD İstanbul Şubesi. Erişim adresi: <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~byilmaz/byilmaz/iflaunescobildiri.pdf>
- IFLA. (2007). *Halk kütüphanesi hizmeti: gelişim için IFLA/UNESCO ilkeleri* (B.Yılmaz, Çev.). (2. bs.). İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi (Orijinali 2001’de yayımlanmıştır). Erişim adresi: <http://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/archive/the-public-library-service/pg01-tr.pdf>
- IFLA Halk Kütüphaneleri Seksiyonu. (1992). *Halk kütüphaneleri için hizmet kılavuzu* (S. Hısm, Çev.). (2. bs.). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü (Orijinali 1986’da yayımlanmıştır). Erişim adresi: <http://www.kygm.gov.tr/TR,984/halk-kutuphaneleri-icin-hizmet-kilavuzu.html>
- IFLA (2010). *Public Library Service Guidelines*. Ed. Christie Koontz and Barbara Gubbin Berlin/Munich: De Gruyter Saur.
- IFLA ve UNESCO. (2002). *Public library manifesto*. International Federation of Library Associations and Institutions. Erişim adresi: <https://www.degruyter.com/downloadpdf/books/9783110232271/9783110232271.bm/9783110232271.bm.xml>
- International Federation of Library Association and Institutions. (1986). *Guidelines For Public Libraries*. 3.rd. ed. München: K.G.Saur.
- Işık, A. Ü. (2000). *Üniversite Kütüphanelerinde Sağlama ve Sağlama Politikası: H.Ü. Beytepe Merkez Kütüphanesi Örneği*, (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara).
- Johnson, P. (1994). *Collection development policies:a cunning plan*. *Technicalites*, 6(14), 3-6.
- Johnson, P. (2009). *Fundamentals of Collection Development and Management*, American Library Association, Chicago, IL. Erişim adresi: http://www.alastore.ala.org/pdf/johnson3E_sample.pdf
- Kaptan, S. (1995). *Bilimsel araştırma teknikleri ve istatistik yöntemleri*. Ankara: Bilim Yayıncılık.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel araştırma yöntemi* (9.bs). Ankara: Nobel Yayıncılık

- Karataş, M. (2002). *Ankara Üniversitesi Fakülte Kütüphanelerinde Derme Geliştirme Çalışmaları*. (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara).
- Keseroğlu, H. (1989). *Halk Kütüphanesi Politikası ve Türkiye Cumhuriyeti'nde Durum*. İstanbul: TKD İstanbul Şubesi.
- Keskin, F. (1997). Müzik kütüphanelerinde koleksiyon geliştirme ve Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi. (Bilim uzmanlığı tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara). Erişim adresi: <http://www.bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/dosyalar/6.pdf>
- Kızıllan, Z. (1994). *Düşünce özgürlüğü ve Türkiye'de kütüphanecilik eğitimi*. (Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara). Erişim adresi: <http://www.bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/dosyalar/35.pdf>
- Kovacs, D.K. (2000). Collection development in cyberspace: building an electronic library collection. *Library Hi Tech*, 18(4), 335-359. Erişim adresi: <http://www.emeraldinsight.com/doi/full/10.1108/07378830010360446>
- Köprülü, D. (2006). Halk Kütüphanelerinde Koleksiyon Seçimi, *Bilgi Dünyası*, 7(1), 77-88. Erişim adresi: <http://bd.org.tr/index.php/bd/article/view/294>
- “Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayın Seçme Yönetmeliği”, T.C. Resmi Gazete 18.06.2005. Sayı: 25849. Erişim adresi: <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14506/kultur-ve-turizm-bakanligi-yayin--secme-yonetmeli.html>
- “Kültür ve Turizm Bakanlığı Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği”, TC. Resmi Gazete 11.01.2012. Sayı: 28170. Erişim adresi: <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14656/halk-kutuphaneleri-yonetmeli.html>
- KYGM. (1988). *Kütüphanelerde yasal düzenlemeler ve standartlaşma: komite toplantıları*, 23-25 Şubat 1988. Ankara: KYGM.
- Mangrum, S. ve Pozzebon, M.E. (2012). Use of collection development policies in electronic resource management, *Collection Building*, 31(3), 108 –114. Erişim adresi: <http://www.emeraldinsight.com/doi/full/10.1108/01604951211243506>
- Metz, P. (2000). Principles of selection for electronic resources. *Library Trends*, 48(4), 711-728. Erişim adresi: https://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/8311/librarytrendsv48i4f_opt.pdf?sequence=1
- Monroe, W.S. (1997). *The role of selection in collection development: Past, present and future*. G.E.Gorman ve R.H. Miller (Eds). Collection Management for the 21st Century içinde (ss. 105-118). Westport Connecticut: Greenwood Press.
- Mosher, P.H. (1984). Quality and Library Collections: New Directions in Research and Practise in Collection Evaluation. *Advances in Librarianship*, 13(1), 211-235.
- Olçay, E. (1997). Elektronik Bilgi Kaynakları Ve Derme Geliştirme Politikaları, III. Türkiye'de İnternet Konferansı, ODTÜ, Ankara, III. Türkiye'de İnternet Konferansı, ODTÜ, Ankara, Kasım.
- Önal, İ. (2005). Okul Kütüphanelerinde Derme Geliştirme: Politikalar ve Dermelerin Betimlenmesi. *Bilgi Dünyası*, 6(2), 193-218. Erişim adresi: <http://bd.org.tr/index.php/bd/article/view/258>

- Özdemirci, F. (1990). Halk kütüphanelerinde Türk bütçe kanunlarıyla verilen ödeneklerin analizi: 1973-1990. *Türk Kütüphaneciliği*, 4(3), 108-126. Erişim adresi: http://80.251.40.59/humanity.ankara.edu.tr/odemirci/diger_sayfa_metinleri/fo/Halk_Kut_Odenek_Analiz.pdf
- Özlük, H.K. (2010). *Halk kütüphanelerinde bilgi gereksinimleri ve bilgiye talep yaratma yöntemleri*, (Kültür ve Turizm Bakanlığı, Uzmanlık Tezi). Erişim adresi: <http://docplayer.biz.tr/7312871-Halk-kutuphanelerinde-bilgi-gereksinimleri-ve-bilgiye-talep-yaratma-yontemleri.html>
- Özsoy, Y. (1970). *Eğitimde Öğrencileri Tanıma Teknikleri*. Ankara.
- Polat, C. (1999). 21. Yüzyıla Girerken Ülkemizde Derleme Sorunu, Bilginin Serüveni: Dünü Bugünü ve Yarını İçinde, *Türk Kütüphaneciliği*, 4(3) 579-612. Erişim adresi: file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/462-889-1-SM.pdf
- Politika. (2016). Türk Dil Kurumu. Erişim adresi: http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.588cecfcb20a18.05824383
- Prytherch, R. J. (2000). *Harrod's Librarians' Glossary and Reference Book*. Hampshire: Gower House, 9th. ed.
- Ranganathan, S.R. (1931). *The five laws of library science*. Madras, India: Madras Library Association; London: Edward Golston.
- Sağlamtuç, T.(1990). “Toplumun Kültürel Kalkınmasında Halk Kütüphanelerinin Rolü”, Türk Kütüphaneciler Derneği 40. Yıl Kütüphanecilik Kurultayı: (30 Kasım – 1 Aralık 1989.Ankara): Bildiriler, Yay.Hazl. Doğan Atılğan, Fahrettin Özdemirci, içinde (s.54-58), Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Salman, P. (2002). *Elektronik bilgi kaynaklarının seçimi ve değerlendirilmesi: Hacettepe Üniversitesi kütüphaneleri örneği*. (Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara). Erişim adresi: http://www.bby.hacettepe.edu.tr/yazaryayin.asp?yaz=P%FDnar*Salman
- Singh, S.P. (2004). *Collection management in the electronic environment*. The Bottom Line: Managing Library Finances, 17(2), 55-60.
- Soysal, Ö. (1998). “Geleneksel Türk Kütüphaneciliği”, Türk Kütüphaneciliği: Bilginin Yazgısı, (s.34-39), Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- The ALA Glossary of Library and Information Science*. (1983). Heartstill Young vd. Chicago: American Library Association, 2nd ed.
- Tonta, Y. (1997). Kütüphanelerarası işbirliği ve bilgi kaynaklarının etkin kullanımı. B. Yılmaz (Ed.). Kütüphanecilik Bölümü 25. Yıl'a Armağan içinde (ss. 100-108). Ankara: H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü.
- Türk Dil Kurumu. (1988). Türkçe sözlük. Ankara: TDK
- Üstün, A. (2000). *Halk Eğitimi ve Halk Kütüphaneleri*, İstanbul: Berdan Matbaası.
- Yılmaz, B. (1995). *Ankara'da Halk Kütüphanesi Kullanımı: Sosyo-Ekonomik Çözümleme*. (Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi). Erişim adresi: <http://www.bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/dosyalar/40.pdf>

- Yılmaz, B. (1996). “UNESCO halk kütüphanesi bildirgesi: 1972“den 1994“e”, *Türk Kütüphaneciliği*, 10(2), 157-162. Erişim adresi: [http://yunus.hacettepe.edu.tr/~byilmaz/byilmaz/turkkutuphaneciligi10\(2\)157-162.pdf](http://yunus.hacettepe.edu.tr/~byilmaz/byilmaz/turkkutuphaneciligi10(2)157-162.pdf)
- Yılmaz, B. (2005). Türkiye'de halk kütüphaneleriyle ilgili yönetmelikler üzerine bir değerlendirme. Prof. Dr. Nilüfer Tuncer`e Armağan içinde (s. 302-313). Ankara: TKD. Erişim adresi: <http://www.bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/dosyalar/nilufertuncerearmagan.pdf>
- Yılmaz, B. (2009). Bilgi ve Belge Yönetiminde (Kütüphanecilikte) etik: Kuramsal bir yaklaşım, Kamu Etiği Sempozyumu 25-26 Mayıs 2009 TODAİE/ Ankara (ss.395-404). Ankara: TODAİE. Erişim adresi: <http://www.bby.hacettepe.edu.tr/akademik/bulentyilmaz/index.asp?d=34.html&dil=tr>
- Yılmaz, B. (2013). *Halk Kütüphaneleri: Araştırmalar ve görüşler*. Ankara: TKD Ankara Şubesi.

EKLER

Ek1: HALK KÜTÜPHANELERİNDE DERME GELİŞTİRME POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ ANKETİ

Değerli Halk Kütüphanesi Yetkilisi / Personeli,

Bu çalışma Halk Kütüphanelerinde derme geliştirme politikalarının mevcut koşullarını, kurumsal ihtiyaçlar, kullanıcı gereksinimleri ve beklentiler çerçevesinde nasıl yapılandırılabilirliğini araştırmak için geliştirilmektedir. Halk kütüphanesinde derme geliştirme seçme, seçme politikasının düzenlenmesi ve belirlenmesi, potansiyel kullanıcı ihtiyaçlarının belirlenmesi, derme kullanım çalışmaları, derme analizi, bütçe analizi, derme ihtiyaçlarının belirlenmesi, sağlama, satın alma, ayıklama, işbirliği, kaynak planlanması ve paylaşılması ile ilgili çeşitli etkinlikleri kapsar. Derme geliştirme politikası, kütüphanenin mevcut dermenin boyutunu tanımlayan, kaynakların gelişmesinin devamını sağlayan ya da bunu planlayan, dermenin gücünü ortaya koyan ve seçim felsefesi ile kurumun genel amaçları arasındaki ilişkiyi gösteren ve düşünce özgürlüğünün bir ürünü olarak ortaya çıkan doküman metnidir. Çalışmada anketi doldurmanın kimliği değil, verilen yanıtlar önemlidir. Bu nedenle ankete kimliğinizi yazmanıza gerek yoktur. Vereceğiniz yanıtların hepsi toplu ve gizli olarak değerlendirilecektir. Ankete katılımınız bu çalışmanın başarısı açısından son derece önemlidir. Anketi her kütüphaneden bir kişinin doldurması beklenmektedir. Anket konusunda Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü lisansüstü öğrencisi Emine Cengiz ile "eminecengizhacettepe@gmail.com" e-posta adresinden ya da aynı bölümde öğretim üyesi Prof. Dr. Özgür Külcü ile kulcu@hacettepe.edu.tr adresinden iletişim kurabilirsiniz. Araştırmaya katkılarınız ve ayırdığınız zaman için teşekkür ederiz.

1. Eğitim durumunuz nedir?*

- Doktora
- Yüksek Lisans
- Lisans
- Ön lisans
- Lise ve dengi okul
- Diğer:

2. Hangi alandan mezun oldunuz?*

- Bilgi ve Belge Yönetimi -Kütüphanecilik-Arşivcilik-Dokümantasyon ve Enformasyon
- Kamu Yönetimi
- İşletme-İktisat
- Eğitim Bilimleri
- Diğer:

3. Lütfen aşağıdaki kutucuğa çalıştığınız kurumu belirtiniz?*(Örneğin, İzmir Atatürk İl Halk Kütüphanesi, Bornova İlçe Halk Kütüphanesi)

4. Kurumda çalışma pozisyonunuz nedir?*_(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Müdür
- Müdür Yardımcısı
- Kütüphaneci
- Yönetici
- Uzman
- İdari personel
- Diğer:

5. Kaç yıldır halk kütüphanesinde çalışıyorsunuz?* _

- 1-5
- 6-10
- 11-20
- 21 ve üzeri

6. Kurumunuzda yayın seçiminden kim(ler) sorumludur*_(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Müdür
- Müdür Yardımcısı
- Kütüphane yöneticisi
- Kütüphaneci(ler)
- Alanında uzman kişi(ler)
- Sadece Kültür Bakanlığı Yayın Seçme Kurulunun belirlediği kaynaklar gelmektedir.
- Diğer:

7. Kütüphanenize yeni yayın seçimi hangi aralıklarla yapılmaktadır?* _

- Ayda birden çok
- 1-3 ay arası
- 4-6 ay arası
- 7-12 ay arası

8. Kütüphanenizin yayın seçim işlemini kim yapmaktadır?* _

- %100 KYGM
- %70 KYGM - %30 Kütüphane
- %50 KYGM - %50 Kütüphane
- %30 KYGM - %70 Kütüphane
- %100 Kütüphane

9. Sizce seçim işleminin büyük bir bölümünün KYGM tarafından yapılmasının olumlu yanları nelerdir?* _

- Kütüphanelerin bireysel yaklaşımlar yerine merkezi olarak yapılandırılması
- Hizmetlerin standart olarak yürütülmesi
- Merkezi desteklerle hizmet çeşitliliğinin sağlanması
- Merkezi denetim ve kontrolün gerçekleştirilmesi
- Dermenin tutarlılığı ve bütünlüğü
- Yayın dünyasına hakimiyet
- İşleri kolaylaştırması
- Hiçbir katkı sağlamaz.
- Diğer:

10. Sizce seçim işleminin büyük bir bölümünün KYGM tarafından yapılmasının olumsuz yanları nelerdir?* _

- Bölgesel/yerel ihtiyaçlar çerçevesinde koleksiyonun geliştirilememesi
- Dermenin güçlü ve zayıf yönleri çerçevesinde kaynakların sağlanamaması
- Seçim sürecinin daha hızlı ve etkin yürütülememesi
- Sansür ve ayrımcılık endişesi
- Diğer:

11. Sizce seçim işleminden kim/ler sorumlu olmalıdır?* _

- Kütüphanenin kendisi
- KYGM
- Kütüphane ve KYGM
- Diğer:

12. Sizce KYGM ve kütüphane seçim oranları ne olmalıdır?* _

	%25	%50	%75	%100
KYGM	☐	☐	☐	☐
Kütüphane	☐	☐	☐	☐

13. Derme geliştirme seçim aşamasında hangi seçim kaynaklarını kullanıyorsunuz?* _ (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).

- Bibliyografyalar
- Ödül kazananların listeleri, önerilen öğeler
- Belirli bir konu alanında periyodik yayınlar listesi dizinleri
- Yorumlar
- Yayıncıların kataloglar, broşürler, duyurular
- Kitap fuarları
- Web sayfaları
- Kitabevi ziyaretleri

Diğer:

14. Sizce kütüphaneye kaynak seçiminde aşağıdaki ölçütler ne derecede önemlidir?*_1
düşük oranda 5 yüksek oranda olacak şekilde size yakın seçeneği işaretleyiniz

	1 (En düşük)	2	3	4	5 (En yüksek)
Otorite (Yazarın eser üzerindeki uzmanlığı)	☐	☐	☐	☐	☐
Doğruluk	☐	☐	☐	☐	☐
Güncellik	☐	☐	☐	☐	☐
Tarafsızlık	☐	☐	☐	☐	☐
Estetik	☐	☐	☐	☐	☐
Fiziksel özellikler	☐	☐	☐	☐	☐
Fiyat	☐	☐	☐	☐	☐
Popüler eserler	☐	☐	☐	☐	☐
Geniş kapsamlı eserler	☐	☐	☐	☐	☐
Eğitime destek olan eserler	☐	☐	☐	☐	☐
Toplumsal etki	☐	☐	☐	☐	☐

15. Sizce yayın seçim aşamasında hangi noktalara dikkat edilmelidir?*_1(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).

- Kütüphanenin amaç ve hedefleri
- Kullanıcı beklentileri/özellikleri
- Bütçe koşulları
- Benzer kütüphanelerin içerikleri
- Ulusal ve uluslararası eğilimler ve gelişmeler
- Yerel kültürel özellikler/koşullar
- Diğer:

16. Kültür Bakanlığı Yayın Seçme Yönetmeliğinin yayın seçim ölçütleri sizce yeterli midir?*_1

- Bütünüyle yeterli
- Kısmen yeterli
- Yetersiz

17. Sizce yönetmelikte var olan Yayın İnceleme Komisyonu seçim işlevini yerine getirebiliyor mu?*_

- Bütünüyle getirebiliyor.
 Kısmen getirebiliyor.
 Getiremiyor.

18. Sizce yönetmelikte var olan Yayın Seçme Kurulu seçim işlevini yerine getirebiliyor mu?*_

- Bütünüyle getirebiliyor.
 Kısmen getirebiliyor.
 Getiremiyor.

19. Kütüphanenizde kaynakları öncelikle hangi kanallarla sağlamaktasınız?*_1 düşük oranda 5 yüksek oranda kullanıldığı gösterecek biçimde işaretleyiniz

	1	2	3	4	5
Kültür Bakanlığı tarafından gönderilen kaynaklar	☐	☐	☐	☐	☐
Kütüphanenizin ihtiyaçları çerçevesinde sizlerin seçtiği kaynaklar	☐	☐	☐	☐	☐
Özel kişi ya da kuruluşlardan gelen bağışlar	☐	☐	☐	☐	☐

20. Kütüphanenizde kaynaklar yaklaşık olarak ne oranda satın alma, bağış ve değişim yoluyla gelmektedir?*_

	%0-25	%26-50	%51-75	%76-100
Satın alma	☐	☐	☐	☐
Bağış	☐	☐	☐	☐
Değişim	☐	☐	☐	☐

21. Satın alınan yayınların KYGM tarafından toplu alınmasını uygun buluyor musunuz?*_

- Evet
 Kısmen
 Hayır

22. KYGM tarafından yayınların satın alınmasının avantajları nelerdir?*_

- İndirim

- İş yükünün azalması
- Kitapçı, yayıncı vb. unsurlarla uğraşmamak
- Diğer:

23. KYGM tarafından yayın satın almanın dezavantajları nelerdir?*...(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Kullanıcıların ihtiyaçlarının tam olarak karşılanamaması
- Yerel topluluğun ihtiyaçlarının merkez tarafından tam olarak anlaşılabilmesi
- Kütüphanecinin fikirlerine başvurulmaması
- Dermenin kuvvetli ve zayıf yönlerinin belirlenememesi
- Yerel dermenin oluşturulmaması
- Diğer:

24. Kütüphane dermenizde hangi tür materyaller bulunmaktadır?*...(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).

- Yetişkin, genç yetişkinler ve çocuklar için roman ve roman dışı eserler,
- Danışma eserleri
- Veri tabanlarına erişim
- Dergiler
- Yerel, bölgesel ve ulusal gazeteler
- Yerel yönetimler konusunda bilgiyi de içeren devlet yönetim bilgisi
- Yerel tarih kaynakları
- Diğer dillerdeki kaynaklar
- Müzik parçaları
- Bilgisayar oyunları
- Oyuncaklar
- Oyunlar ve yap-bozlar
- Çalışma materyalleri
- Ciltli kitaplar
- Broşürler ve kısa ömürlüler
- Mikroformlar
- Kasetler ve kompakt diskler (CDler)
- DVDler
- Video kasetler
- Büyük baskılı materyaller
- Braille materyaller
- Konuşan kitaplar
- Elektronik kitaplar
- Posterler
- Yerel görsel materyaller

Diğer:

25. Kurumunuzun dermesine her yıl sağlanan yeni yayın miktarı ne kadardır?*

- %1-10
 %11-20
 %21-30
 %31-40
 Diğer:

26. Kütüphanenize yayın satın alma aşamasında aşağıdaki unsurları hangi oranda göz önüne alıyorsunuz? * 1 düşük oranda 5 yüksek oranda olduğunu gösterecek biçimde işaretleyiniz

	1 (En düşük)	2	3	4	5 (En yüksek)
Kullanıcı istekleri	☐	☐	☐	☐	☐
Konular arasındaki denge (Derme bütünlüğü)	☐	☐	☐	☐	☐
Güncel yayınlar	☐	☐	☐	☐	☐
Bütçe olanakları	☐	☐	☐	☐	☐
Gündemdeki konular ile ilgili yayınlar	☐	☐	☐	☐	☐
Kütüphanecinin kendi belirlediği kaynaklar	☐	☐	☐	☐	☐

27. Kütüphanenize ait yayın sağlamada kullanabileceğiniz bütçeniz öncelikle hangi kanallardan gelmektedir? * 1 düşük oranda 5 yüksek oranda kullanıldığı gösterecek biçimde işaretleyiniz

	1 (En düşük)	2	3	4	5 (En yüksek)
Kültür Bakanlığı	☐	☐	☐	☐	☐
Kütüphanenin kendi gelirleri	☐	☐	☐	☐	☐
Özel kişi ve diğer kamu kuruluşlarından	☐	☐	☐	☐	☐

28. Kurumunuzda yayın ayıklama işleminden kim/ler sorumludur?*_(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Müdür
- Müdür Yardımcısı
- Kütüphane Yöneticisi
- Kütüphaneci(ler)
- Alanında uzman kişiler
- Diğer:

29. Dermede var olan yayınların yılda ne kadarı ayıklanmaktadır?*_

- %1-10
- %11-20
- %21-30
- %31-40
- Diğer:

30. Kütüphanenizin yayın ayıklama ölçütleri nelerdir?*_(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).

- Koleksiyonun birden fazla kopyası,
- İstenmeyen başış,
- Eski kitaplar, (özellikle bilim, tıp ve hukuk alanlarında),
- Değiştirilen edisyonlar,
- Kirli, yırtılmış, yıpranmış kitaplar,
- Kaybolmuş, kırılmış sayfalı, küçük baskılı kitaplar,
- Kullanılmayan kaynaklar,
- Ayıklama yapılmamaktadır.
- Diğer:

31. Kütüphanenizin derme/kaynak geliştirme ile ilgili yıllık bütçesi ne kadardır? (Lütfen Kültür Bakanlığı, kütüphanenin kendi gelirleri ve genel olarak başışları göz önünde

bulundurarak yanıtlayınız?*

32. Derme geliştirme için ayrılan bütçe sizce yeterli midir?*_1 düşük oranda 5 yüksek oranda kullanıldığı gösterecek biçimde işaretleyiniz

1 2 3 4 5

En düşük   En yüksek

33. Kurumunuzun bir derme geliştirme politikası var mı?* _

- Halk kütüphanemize ait bir derme geliştirme politikamız var.
- Kültür Bakanlığı politikalarını uyguluyoruz.
- Kendi politikalarımız ve Bakanlığın politikalarını birlikte uyguluyoruz.
- Herhangi bir derme geliştirme politikamız yoktur.
- Diğer:

34. Kurumunuzda elektronik derme geliştirme ile ilgili çalışmanız var mı?* _

- Elektronik derme geliştirme politikamız vardır
- Kendimize ait bir elektronik dermemiz vardır
- Elektronik derme oluşturma üzerine planlarımız vardır
- Kültür Bakanlığının çalışmaları haricinde bir çalışmamamız yoktur
- Diğer:

35. Kütüphanenizde yeni çıkan yayınları takip edecek, derme geliştirme çalışmalarına rehberlik edecek bir kütüphaneci ya da başka bir personel bulunmakta mıdır?* _

- Evet
- Hayır
- Diğer:

36. Derme geliştirme aşamasında öncelikle hangi unsur(lara) önem vermektесiniz?* _

- Kullanıcı/ Toplum analizi
- Seçim
- Seçim politikası
- Sağlama ve sağlama yöntemleri
- Ayıklama
- Değerlendirme
- Koruma
- Diğer:

37. Dermenizi siz kendiniz mi oluşturmak istersiniz yoksa merkezi sistem mi devam etmeli?* _

- Kendimiz seçmek isteriz.
- Merkezi alımlar devam etmelidir.
- Alımlar kısmen kendimizce kısmen de merkezi olmalı.

38. Halk kütüphanelerinde yayın seçme ve değerlendirme sürecinin Yayın Seçme Kurulu ve Yayın İnceleme Komisyonu tarafından yürütülmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?*_1
en olumsuz 5 en olumluyu gösterecek biçimde işaretleyiniz

1 2 3 4 5

En olumsuz   En olumlu

39. Derme geliştirme politikası halk kütüphaneleri için neden önem taşımaktadır?*_(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).

- Tanımlanmış yazılı politikalar üzerinde hareket etmek daha kolaydır.
- Kişisel beklentiler ve toplumsal ihtiyaçlar çerçevesinde derme geliştirilebilir.
- Güncel siyasal ve politik değişikliklerden daha az etkilenen, sürdürülebilir derme yapılandırılabilir.
- Sansür, mülkiyet ve erişim hakları, düşünce özgürlüğü ve etik konularında sorunların aşılmasına yardımcı olur.
- Diğer:

40. Sizce derme geliştirmedeki sorunlar nelerdir?*_(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).

- Seçimi yapacak bir kütüphaneci ya da uzmanın olmayışı
- Seçim politikasının olmayışı
- Yeterli bütçenin olmayışı
- Seçimin büyük bir kısmının Bakanlık tarafından merkezden yapılması
- Dermenin kuvvetli ve zayıf yönlerinin bilinmemesi
- Seçim öncesi kullanıcı analizinin yapılmayışı
- Diğer:

41. Sizce derme geliştirme politikasının yararları nelerdir?*_(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).

- Derme geliştirme politikası, dermenin doğası ve alanı hakkında bilgi verir.
- Önceliklerin belirlenmesinde bilgi verir.
- Derme için kurumsal öncelikler hakkında düşünmeyi sağlar.
- Kurumsal amaçları karşılamak için belli taahhütlerin yerine getirilmesini sağlar.
- Dermeye dahil edilecekler ve edilmeyecekler için standartlar koyar.
- Tek bir seçici ve tek bir personelin eğilimlerinin yol açacağı etkileri azaltır.
- Yeni personel için eğitim ve oryantasyon aracıdır.
- Şikayetlerin ele alınmasında personele yol gösterir.
- Dermenin ayıklanmasına ve değerlendirilmesine yardımcı olur.
- Bütçe kaynaklarının rasyonel dağılımına yardımcı olur.
- Derme geliştirme programının genel performansının değerlendirilmesi için bir araçtır.
- Derme geliştirme amacı hakkında kütüphane dışındaki kişilere bilgi verir.
- Zaman ve personel döngüsü üzerinde sürekliliğin sağlanmasına yardımcı olur.
- Kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesini sağlar.
- Diğer:

42. Sizce derme geliştirme politikaları oluşturulurken aşağıdaki unsurlar ne derece göz önünde bulundurulmalıdır?*_(Verilen cevaplarda 1 en olumsuz 5 en olumlu olacak şekilde size en yakın şıkki işaretleyiniz)

	1 (En olumsuz)	2	3	4	5 (En olumlu)
Ulusal, evrensel kültür ve sanat eserlerinin bugünkü kuşaklara tanıtılmasının sağlanması	☐	☐	☐	☐	☐
Kişilerin pratik bilgi ve becerilerini geliştiren, boş zamanlarının değerlendirilmesi ile ilgili gereksinimleri karşılaması	☐	☐	☐	☐	☐
Toplumun kültürel, sosyal ve ekonomik kalkınmasına yardımcı olan, ortak duygu ve hassasiyetlerinin tahrip etmeyen, bireylerin ve toplumun bir kesimini rencide etmeyen ve gruplar arasında düşmanca duygular oluşturmayan içeriğin sağlanması	☐	☐	☐	☐	☐
Çağdaş uygarlığın yapıcı ve bilimsel birikimini yansıtan içeriğin sağlanması	☐	☐	☐	☐	☐
Kültürel ve sanatsal değerlerimizi, geleneklerimizi yansıtan içeriğin sağlanması	☐	☐	☐	☐	☐

	1 (En olumsuz)	2	3	4	5 (En olumlu)
İçerik yönünden reklam ve ticari amacı ön planda tutmayan içeriğin sağlanması	☐	☐	☐	☐	☐
Siyasi amaçlı ve propagandaya yönelik olmayan içeriğin sağlanması	☐	☐	☐	☐	☐
Kolay anlaşılır ve arı bir dille yazılmış olan içeriğin sağlanması	☐	☐	☐	☐	☐
Yazım, dizgi ve baskı hataları bulunmayan, bağış yayınlarda fiziksel olarak yıpranmamış ve güncel olan içeriğin sağlanması	☐	☐	☐	☐	☐
Kullanıcılar tarafından aranan ve hizmet verilecek yörenin gereksinimlerini (tarım,hayvancılık, balıkçılık, el sanatları ve benzeri) karşılayabilecek nitelikte olan içeriğin sağlanması	☐	☐	☐	☐	☐

43. Sizce bir halk kütüphanesi derme geliştirme politikası neleri içermelidir?*_(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).

- Derme yönetim politikasının amacı ve bunun kütüphane hizmeti yönetim planıyla olan ilişkisi
- Uzun ve kısa dönemli amaçlar
- Derme ve/veya kütüphane hizmetinin tarihi
- İlgili yasal yapının tanımlanması
- Hizmet verilen toplumun gereksinimleri

- Kütüphane hizmetinin öncelikleri
- Çok kültürlü materyal, okuma-yazma materyali ve engelli insanlar için kaynaklar gibi özel dermeler için ölçütler
- İlkeler ve yöntemlerin seçimi ve değiştirilmesi
- Bütçe dağıtımı
- Derme geliştirme, seçim ve ayıklama için kurum içi sorumluluk
- Dergilere, veri tabanlarına ve diğer bilgi kaynaklarına, çevrim içi ulaşımı içeren elektronik kaynaklara erişim
- Bilgiye bir elektronik geçiş kapısı olarak kütüphanenin rolü
- Diğer kütüphane ve kurumlarla olan ortak ilişkiler
- Koruma ve saklama politikaları
- İşitsel gereklilikler: ulaşma, kaydetme, denetim, ayıklama, satma ya da elden çıkarma
- Finansal sorumluluk
- Bağış politikası
- Şikayet işlemi ve materyal zorluğu
- Dermelerin şimdiki ve gelecekteki gereksinimlerine yönelik bir kaynak yönetim planı
- Politikanın gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi
- Diğer:

44. Kültür Bakanlığı Yayın Seçme Yönetmeliği'ni genel olarak nasıl değerlendirirsiniz?*

- Yeterli
- Kısmen yeterli
- Yetersiz
- Diğer:

Anket çalışması hakkında görüş ve önerilerinizi lütfen aşağıdaki bölüme yazınız?

Ek 2: Ankete Katılan İl ve İlçe Halk Kütüphaneleri

İl Halk Kütüphaneleri

Adana İl Halk Kütüphanesi

Afyon İl Halk Kütüphanesi

Ağrı İl Halk Kütüphanesi

Artvin İl Halk Kütüphanesi

Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi

Aydın İl Halk Kütüphanesi

Antalya Tekelioğlu İl Halk Kütüphanesi

Amasya Bayezit İl Halk Kütüphanesi

Aksaray İl Halk Kütüphanesi

Batman İl Halk Kütüphanesi

Bartın İl Halk Kütüphanesi

Bayburt İl Halk Kütüphanesi

Balıkesir İl halk Kütüphanesi

Bitlis İl Halk Kütüphanesi

Bilecik İl Halk Kütüphanesi

Bingöl İl Halk Kütüphanesi

Bolu İl Halk Kütüphanesi

Bursa İl Halk Kütüphanesi

Burdur İl Halk Kütüphanesi

Çanakkale Mehmet Akif Ersoy İl Halk Kütüphanesi

Çorum İl Halk Kütüphanesi

Denizli İl Halk Kütüphanesi

Diyarbakır İl Halk Kütüphanesi

Düzce İl Halk Kütüphanesi

Edirne İl Halk kütüphanesi

Erzincan İl Halk Kütüphanesi

Erzurum İl Halk Kütüphanesi

Elazığ İl Halk Kütüphanesi

Eskişehir İl Halk Kütüphanesi

Gaziantep İl Halk Kütüphanesi
 Giresun İl Halk Kütüphanesi
 Gümüşhane İl Halk Kütüphanesi
 Hakkari İl Halk Kütüphanesi
 Hatay Cemil Meriç İl Halk Kütüphanesi
 Iğdır İl Halk Kütüphanesi
 Isparta Halil Hamit Paşa İl Halk Kütüphanesi
 Kahramanmaraş Karacaoğlan İl Halk Kütüphanesi
 Kayseri İl Halk Kütüphanesi
 Kars İl Halk Kütüphanesi
 Karabük Zübeyde Hanım İl Halk Kütüphanesi
 Kahramanmaraş İl Halk Kütüphanesi
 Kastamonu İl Halk Kütüphanesi
 Karaman İl Halk Kütüphanesi
 Kırşehir İl Halk Kütüphanesi
 Kırklareli İl Halk Kütüphanesi
 Kırıkkale İl Halk Kütüphanesi
 Kırşehir İl Halk Kütüphanesi
 Kilis İl Halk Kütüphanesi
 Konya İl Halk Kütüphanesi
 Kocaeli İl Halk Kütüphanesi
 Kütahya Vahid Paşa İl Halk Kütüphanesi
 Manisa İl Halk Kütüphanesi
 Malatya İl Halk Kütüphanesi
 Mersin İl Halk Kütüphanesi
 Muğla İl Halk Kütüphanesi
 Muş İl Halk Kütüphanesi
 Nevşehir İl Halk Kütüphanesi
 Niğde İl Halk Kütüphanesi
 Ordu Gazi İl Halk Kütüphanesi
 Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi
 Osmaniye İl Halk Kütüphanesi
 Samsun İl Halk Kütüphanesi
 Sakarya İl Halk Kütüphanesi
 Sinop Dr. Rıza Nur İl Halk Kütüphanesi

Sivas İl Halk Kütüphanesi
 Siirt İl Halk Kütüphanesi
 Trabzon İl Halk Kütüphanesi
 Tokat İl Halk Kütüphanesi
 Tunceli İl Halk Kütüphanesi
 Uşak İskender Pala İl Halk Kütüphanesi
 Van İl Halk Kütüphanesi
 Yalova İl Halk Kütüphanesi
 Yozgat İl Halk Kütüphanesi
 Zonguldak İl Halk Kütüphanesi

İlçe Halk Kütüphaneleri

Akşehir İlçe Halk kütüphanesi
 Antalya Ahmet Sönmez İlçe Halk Kütüphanesi
 Alanya İlçe Halk Kütüphanesi
 Almus İlçe Halk Kütüphanesi
 Aydın İncirliova İlçe Halk Kütüphanesi
 Antalya Kaş Atatürk İlçe Halk Kütüphanesi
 Aydıntepe İlçe Halk Kütüphanesi
 Afşin İlçe Halk Kütüphanesi
 Adıyaman Gölbaşı İlçe Halk Kütüphanesi
 Ayvalık İlçe Halk kütüphanesi
 Batman İl Halk Kütüphanesi
 Beşiri İlçe Halk kütüphanesi
 Biga İlçe Halk Kütüphanesi
 Birecik İlçe Halk Kütüphanesi
 Bornova İlçe Halk kütüphanesi
 Bor İlçe Halk Kütüphanesi
 Bucak İlçe Halk Kütüphanesi
 Çal İlçe Halk Kütüphanesi
 Cebeci İlçe Halk Kütüphanesi
 Çorlu İlçe Halk Kütüphanesi
 Dinar İlçe Halk Kütüphanesi
 Divriği İlçe Halk Kütüphanesi

Eğirdir İlçe Halk Kütüphanesi
Ergani İlçe Halk Kütüphanesi
Gercüş İlçe Halk Kütüphanesi
Gölbaşı İlçe Halk Kütüphanesi
Göynük İlçe Halk Kütüphanesi
Gülşehir İlçe Halk Kütüphanesi
Gedik Ahmet Paşa İlçe Halk Kütüphanesi
Gebze İlçe Halk Kütüphanesi Müdürlüğü
Hizan İlçe Halk Kütüphanesi
İskenderun İlçe Halk Kütüphanesi
Kaman İlçe Halk Kütüphanesi
Kazımkarabekir İlçe Halk Kütüphanesi
Kelkit İlçe Halk Kütüphanesi
Keskin İlçe Halk Kütüphanesi
Keşan İlçe Halk Kütüphanesi
Nazilli İlçe Halk Kütüphanesi
Patnos İlçe Halk Kütüphanesi
Salihli İlçe Halk Kütüphanesi
Sorgun İlçe Halk Kütüphanesi
Sungurlu İlçe Halk Kütüphanesi
Sarıkamış Şehitleri İlçe Halk Kütüphanesi
Uşak Ulubey İlçe Halk Kütüphanesi
Ulus İlçe Halk Kütüphanesi
Yumurtalık İlçe Halk Kütüphanesi

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : 35853172/ 433-1371

02 Mayıs 2016

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 21.04.2016 tarih ve 2262 sayılı yazınız.

Enstitünüz Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencilerinden **Emine CENGİZ**'in **Prof. Dr. Özgür KÜLCÜ** danışmanlığında hazırladığı "**Halk Kütüphanelerinde Derme Geliştirme Politikaları: Türkiye'de Halk Kütüphaneleri Üzerine Bir Değerlendirme**" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **26 Nisan 2016** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Rahime M. NOHUTCU
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Didem Ho

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 25/04/2017

Tez Başlığı / Konusu: Halk Kütüphanelerinde Derme Geliştirme Politikaları: Türkiye'de Halk Kütüphaneleri Üzeri Bir

Değerlendirme

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 122 sayfalık kısmına ilişkin, 25/04/2017 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 8'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

25.04.2017

Adı Soyadı: EMİNE CENGİZ

Öğrenci No: N12222836

Anabilim Dalı: BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ

Programı: TEZLİ YÜKSEK LİSANS

Statüsü: Y.Lisans Doktora Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Prof. Dr. Özgür KÜLCÜ

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
THESIS/DISSERTATION ORIGINALITY REPORT

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
TO THE DEPARTMENT OF INFORMATION MANAGEMENT

Date: 25/04/2017

Thesis Title / Topic: Collection Development Policies in Puplic Libraries: An Evaluation on Public Libraries in Turkey

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options stated below on 25/04/2017 for the total of 122 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 8 %.

Filtering options applied:

1. Approval and Decleration sections excluded
2. Bibliography/Works Cited excluded
3. Quotes excluded
4. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

25.04.2017

Name Surname: EMİNE CENGİZ

Student No: N12222836

Department: INFORMATION MANAGEMENT

Program: MA

Status: Masters Ph.D. Integrated Ph.D.

ADVISOR APPROVAL

APPROVED.

Prof. Dr. Özgür KÜLCÜ